

**T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

ORDU İLİ ÇAMAŞ İLÇESİ HALK KÜLTÜRÜ

HAYDAR CUMHUR KIZILKAYA

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ AHMET DAĞLI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORDU 2019

ÖĞRENCİ BEYAN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak savunduğum “Ordu İli Çamaş İlçesi Halk Kültürü” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmadan yazdığımı ve yararlandığım kaynakların “Kaynakça” bölümünde gösterilenlerden farklı olmadığını, belirtilen kaynaklara atıf yapılarak yararlandığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

28/11/2019

Haydar Cumhur KIZILKAYA
16530100009

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Haydar Cumhuri KIZILKAYA'nın hazırladığı "Ordu İli Çamaş İlçesi Halk Kültürü" başlıklı tez 28/10/ 2019 tarihinde aşağıda imzaları olan jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	Üniversite	İmza
Başkan	Dr. Öğr. Üyesi Murat YÜKSEL	Ordu Üniversitesi	
Jüri Üyeleri	Dr. Öğr. Üyesi Ahmet DAĞLI	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	
	Dr. Öğr. Üyesi Samet KILIÇ	Giresun Üniversitesi	

ONAY

28 / 10 / 2019.

Dr. Öğr. Üyesi Yahya TURAN

Enstitü Müdürü V.

ÖN SÖZ / TEŞEKKÜR

Bugün belki de elektronik kültür öncesindeki kültürel mirasın derlenebileceği son yüzyılda yaşamaktayız. Son asırda gelişen teknoloji ile birlikte insanoğlu hayatını öncesindeki tüm yüzyıllara göre çok daha hızlı ve farklı yaşamaya başlamıştır. Çünkü etkileşim odaklı bu hızlı yaşam yöresel kültürlerin yaşama olanaklarını daraltmış, kendi geniş katılımlı kültürünü inşa etmektedir.

Günümüzde geleneksel kültüre ait unsurları nispeten devam ettirebilen yerler köy yerleşimleridir. Bu çalışma kapsamında Ordu ilinin Çamaş ilçesinin kültür havzaları dikkate alınarak seçilen yedi köyünde derlemeler yapılmış, sonuçlar işlenmiştir.

Çalışma sırasında bana rehber olan kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Sayın Ahmet DAĞLI'ya, kültürel birikimiyle çalışmada en az benim kadar emeği olan anneannem Fatma Candeğer ÇAMAŞ başta olmak üzere annem Refika, babam Metin, eşim Burçak ve kardeşim Gökce İrem Kızılkaya, halam Meliha Çamaş ve tüm Çamaşlılara sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Haydar Cumhur KIZILKAYA

ORDU 2019

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ / TEŞEKKÜR	i
KISALTMALAR VE SİMGELER.....	x
GÖRSELLER DİZİNİ	xi
ÖZET.....	xiii
ABSTRACT.....	xiv
GİRİŞ	1
AMAÇ VE HEDEFLER.....	1
ÖNEM.....	1
VARSAYIMLAR	1
SINIRLILIKLAR.....	2
YÖNTEM.....	2
ARAŞTIRMA MODELİ.....	2
VERİLERİN TOPLANMASI VE YAZIYA GEÇİRİLMESİ.....	3
SÜRE VE OLANAKLAR	3
ARAŞTIRMA YAPILAN ALAN	3
Ordu İli Tarihi	4
İlin Coğrafi Özellikleri	5
Çamaş İlçesi	5
İlçenin Tarihi	6
Çamaş Ailesi.....	7
İklim ve Bitki Örtüsü.....	9
İlçenin Tarihî ve Doğal Güzellikleri	9
İlçenin Ekonomik Faaliyetleri	12
İlçenin Nüfus Özellikleri	13
İlçenin İdari Yapısı	13
İlçede Eğitim Hizmetleri	13
1. BÖLÜM: HALK DİLİ VE EDEBİYATI	15
1.1. Anonim Edebî Ürünler	15
1.1.1. Masallar.....	15
1.1.1.2.Dunganga	15
1.1.2. Efsaneler	16
1.1.2.1.Gelinkayası Efsanesi	16
1.1.2.2.Cin Mahkemesi Efsanesi.....	17
1.1.2.3.Peri Kızları Efsanesi.....	17
1.1.2.4.Külekçi Hatibi (Uçan Hatip) Efsanesi.....	18
1.1.2.5.Kezban Pınarı (Kezban Puğarı) Efsanesi	19

1.1.2.6.Damlacık Efsanesi.....	19
1.1.2.7.Cin Düğünü.....	20
1.1.2.8.Çamaş Müftüsü.....	21
1.1.2.9.Külekçi Hortlağı.....	21
1.1.3. Kısa Anlatılar.....	21
1.1.3.1.Onu Düzden Herkes Okur.....	22
1.1.3.2.Kediyi Kurtardık.....	22
1.1.3.3.Buna Gücüm Yeter.....	22
1.1.3.4.Sallama Yeri Burası.....	22
1.1.3.5.Bu Köyde Adamdan Anlayan Kaç Kişi Var.....	23
1.1.4. Bilmeceleler.....	23
1.1.5. Mâniler.....	23
1.1.6. Halk Türküleri.....	26
1.2.Halk Çalgıları.....	30
1.2.1.Davul.....	30
1.2.2. Zurna.....	30
1.2.3. Bağlama.....	31
1.3. Halk Şairleri.....	31
1.3.1.Mehmet Çamaş.....	31
1.3.2.Bilal Meydan.....	31
1.4. Dil-Kalıp Sözler.....	33
1.4.1. Lâkaplar.....	33
1.4.2. Sülale İsimleri.....	35
1.4.3. Dua- Beddua (Alkış-Kargış), Yemin.....	37
1.4.4. Seslenme-Hitap.....	38
1.4.5. Tekerlemeler.....	39
1.4.6 Atasözleri.....	40
1.4.7. Deyimler.....	42
2. BÖLÜM: HALK BİLGİSİ.....	45
2.1. Ailede İlişkiler.....	45
2.1.1. Ailede Günlük Hayat.....	45
2.1.2. Komşuluk.....	47
2.1.3. Misafir Ağırılama, Uğurlama.....	48
2.1.4. Çocuk Eğitimi.....	49
2.1.5. Ailede İş Bölümü.....	50
2.1.6. Ailede Karar Alma.....	50

2.1.7. Aile Hukuku.....	50
2.1.8. Aile Toplantıları.....	50
2.1.9. Mektup Geleneği.....	51
2.2. Bayram Tören ve Kutlamalar	52
2.2.1. Dinî Bayramlar.....	52
2.2.1.1. Kurban Bayramı.....	52
2.2.1.2. Ramazan Bayramı	53
2.2.1.3. Buğday Suyu	53
2.2.1.4. Arife Günü	53
2.2.1.5. Bayram Sabahı	53
2.2.2. Millî Bayramlar.....	53
2.2.2.1. Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	53
2.2.2.2. Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı.....	54
2.2.2.4. Zafer Bayramı	54
2.2.2.5. Cumhuriyet Bayramı	55
2.2.3. Törenler.....	55
2.2.3.1. Dinî-Millî Törenler	55
2.2.3.1.1. Sünnet Törenleri.....	55
2.2.3.1.2. Asker Uğurlama, Karşılama Törenleri.....	56
2.2.3.1.3. Hacı Uğurlama, Karşılama Törenleri.....	56
2.2.3.2. Mevsimlik Törenler.....	57
2.2.3.2.1. Nevruz Bayramı	57
2.2.3.3. Yerel Tören ve Toplantılar.....	57
2.3. Geçiş Dönemleri (Doğum, Evlenme, Ölüm).....	58
2.3.1. Doğum.....	58
2.3.1.1. Doğum Öncesi.....	58
2.3.1.1.1. Kısırlığı Giderme, Gebe Kalma	58
2.3.1.1.2. Aş Erme	59
2.3.1.1.3. Çocuğun Cinsiyeti.....	59
2.3.1.1.4. Gebe Kadının Kaçınmaları ve Uygulamaları	60
2.3.1.2. Doğum Sırası	61
2.3.1.2.1. Müjde	61
2.3.1.2.2. Ad Verme/Kutlama/Çocuk Görme	62
2.3.1.2.3. Çocuk Görme Âdeti	62
2.3.1.3. Doğum Sonrası.....	62
2.3.1.3.1. Göbek Bağı Kesimi.....	62
2.3.1.3.2. Bebeğin Nazardan Korunması	63

2.3.1.3.3. Loğusalık.....	63
2.3.1.3.4. Kırk Basması (Al Basması) ve Tedavi Şekilleri	64
2.3.1.3.5. Kırklama	64
2.3.2. Evlenme	65
2.3.2.1. Evlenme Biçimleri	65
2.3.2.1.1. Kız Kaçırma	65
2.3.2.1.2. Akraba Evliliği.....	65
2.3.2.1.3 Görücü Usulü.....	66
2.3.2.1.4. Beşik Kertmesi.....	66
2.3.2.2. Evlenme Çağı.....	66
2.3.2.3. Kız İsteme	67
2.3.2.3.1. Söz Kesme	67
2.3.2.4. Başlık	68
2.3.2.5. Nişan	68
2.3.2.6. Düğün Öncesi Hazırlıklar	68
2.3.2.7. Çeyiz	68
2.3.2.8. Düğün.....	68
2.3.2.8.1. Düğüne Başlama	69
2.3.2.8.2. Kına Gecesi.....	70
2.3.2.8.3. Asıl Düğün	70
2.3.2.8.4. Gelin Alıcı.....	71
2.3.2.8.4.1. Kapının Açılması	71
2.3.2.8.4.2. Bel Bağlama	71
2.3.2.8.4.3 Sandık Üstüne Oturma	71
2.3.2.8.4.4. Gelin Çıkarma	72
2.3.2.8.4.5. Gelini Eve Getirme	72
2.3.2.8.4.6. Gerdek Gecesi	72
2.3.3. Ölüm	72
2.3.3.1. Ölüm Öncesi	72
2.3.3.1.1. Ölümü Düşündüren Ön Belirtiler.....	73
2.3.3.1.2. Ölümü Uzaklaştırma ve Kaçınma Önlemleri	73
2.3.3.2. Ölüm Sırası	73
2.3.3.2.1. Ölüm Sonrasında Yapılanlar	74
2.3.3.2.2.1. Yıkama	74
2.3.3.2.2.2. Kefenleme	74
2.3.3.2.2.3. Tabuta Koyma.....	75
2.3.3.2.2.4. Cenaze Namazı	75
2.3.3.2.2.5. Ölünün Gömülmesi	75

2.3.3.2.2.6. Ölünün Gömülmesinden Sonraki İşlemler.....	75
2.3.3.2.2.7. Yas	76
2.4. Giyim-Süslenme	76
2.4.1. Erkek Kıyafetleri.....	76
2.4.2 Kadın Kıyafetleri.....	77
2.5. Halk Bilgisi.....	77
2.5.1. Halk Meteorolojisi	77
2.5.1.1. Sayılı Günler	77
2.5.1.2.Vade Yeli	78
2.5.2. Halk Takvimi	78
2.6. Halk Tedavileri.....	79
2.6.1. Tedavi Yöntemleri	79
2.6.1.1. Şifalı Su ve İçmeler.....	79
2.6.1.2. Bitkisel İlaçlar.....	80
2.6.1.3. Hayvansal İlaçlar.....	81
2.6.1.4. Diğer Tedavi Yöntemleri	81
2.7. İnanışlar	82
2.7.1. Günlerle İlgili İnanışlar.....	83
2.7.2. Hayvanlarla İlgili İnanışlar	83
2.7.3. Kabir ve Türbe ile İlgili İnanışlar	84
2.7.4. Büyüyle İlgili İnanışlar	84
2.7.5 İnanç Merkezleriyle İlgili İnanışlar.....	85
2.8. Halk Mutfağı	86
2.8.1. Yiyecek Türleri ve Yapılışları.....	87
2.8.1.1. Çorbalar.....	87
2.8.1.1.1.Yayla Çorbası.....	87
2.8.1.1.2.Darı Çorbası	87
2.8.1.1.3. Pancar Çorbası	87
2.8.1.1.4. Sırgan Çorbası.....	88
2.8.1.2. Yemekler.....	88
2.8.1.2.1. Etli Pancar Sarma.....	88
2.8.1.2.2. Tefek Sarma	89
2.8.1.2.3. Pancar Diblesi	90
2.8.1.2.4. Sakarca Mihlaması.....	90
2.8.1.2.5. Sakarca Kayganası	91
2.8.1.2.6. SırganYağlaşI.....	91
2.8.1.2.7. Galdirik Kavurması.....	92

2.8.1.2.8. Melocan Kavurması	92
2.8.1.2.9. Perzü Kavurması	93
2.8.1.2.10. Kirit (Tirit)Kavurması.....	94
2.8.1.2.11. Fasulye Turşusu Kavurması.....	94
2.8.1.2.12. Fasulye Turşusu Diblesi.....	94
2.8.1.2.13. Kurutulmuş Kabak Yoğurtlusu	95
2.8.1.2.14. Keşkek (Gendeme) Yemeği	95
2.8.1.2.15. Yahni.....	95
2.8.1.3. Tatlılar.....	96
2.8.1.3.1. Balkabağı Tatlısı	96
2.8.1.3.2. Ev Baklavası	97
2.8.1.3.3. Un Helva	97
2.8.1.3.4. Fındıklı Kıvırtma Tatlısı (Kıvratma Tatlısı)	98
2.8.1.4 Reçeller	98
2.8.1.4.1. Ayva Reçeli.....	98
2.8.1.4.2. Dağ Çileği Reçeli	99
2.8.1.4.3. İncir Reçeli.....	99
2.8.1.5. Pekmezler.....	99
2.8.1.5.1. Elma Pekmezi	100
2.8.1.5.2. Dut Pekmezi	100
2.8.1.5.3. Mürdüm Eriği Pekmezi	100
2.8.1.6. Turşular	100
2.8.1.6.1. Fasulye Turşusu	100
2.8.1.6.2. Galdirik Turşusu	101
2.8.1.6.3. Kelem (Lahana) Turşusu.....	101
2.8.1.6.4. Pancar Turşusu.....	101
2.8.1.6.5. Salatalık Turşusu.....	101
2.8.1.6.6. Taflan Turşusu	101
2.8.1.6.7. Pırasa Turşusu.....	101
2.8.1.6.8. Biber Turşusu.....	101
2.8.1.6.9. Üzüm Turşusu.....	101
2.8.1.6.10. Perzü Kökü Turşusu.....	102
2.8.1.7. Hamur İşi Ürünler	102
2.8.1.7.1. Su Böreği	102
2.8.1.7.2. Kuru Yufka Böreği.....	103
2.8.1.7.3. Mısır Ekmeği.....	103
2.8.1.8. Sebzeler, Meyveler, Baharatlar ve Hayvansal Gıdalar	104
2.8.1.8.1. Yörede Yetiştirilen Sebzeler	104
2.8.1.8.2. Yörede Yetiştirilen Meyveler.....	104

2.8.1.8.3. Yörede Yetiştirilen Baharatlar	104
2.8.1.8.4. Yörede Yetişen Hayvansal Gıdalar	105
2.9. Oyunlar	105
2.9.1. Çocuk Oyunları	105
2.9.1.1. Aç Kapıyı Bezirgân Başı Oyunu.....	106
2.9.1.2. Kartal Oyunu.....	106
2.9.1.3. Kayış Saklama Oyunu.....	106
2.9.1.4. Yerden Yüksek Oyunu.....	106
2.9.1.5. Asker Oyunu	107
2.9.1.6. Birdirbir Oyunu.....	107
2.9.1.7. Geroyla Yürüme Oyunu.....	107
2.9.1.8. Simit Oyunu	107
2.9.1.9. Sek Sek Oyunu.....	107
2.9.1.10. Köşe Kapma Oyunu	107
2.9.1.11. Körebe Oyunu	108
2.9.1.12. Dokuz Aylık Oyunu	108
2.9.1.13. Evcilik Oyunu	108
2.9.1.14. İstop Oyunu.....	108
2.9.1.15. İp Atlama Oyunu.....	108
2.9.1.16. Yakan Top Oyunu	108
2.9.1.17. Çatlak Patlak Oyunu	108
2.9.1.18. İsim-Cisim Oyunu.....	109
2.9.1.19. Uzun Eşek Oyunu	109
2.9.1.20. Saklambaç Oyunu	109
2.9.1.21. Kulak Oyunu	110
2.9.1.22. Topaç Oyunu.....	110
2.9.1.23. Bilye (Misket) Oyunu	111
2.9.1.24. Üç Taş Oyunu	111
2.9.1.25. Yağ Satarım, Bal Satarım Oyunu.....	111
2.9.1.26. Çuval Yarışı	111
2.9.1.27. Kaşıkla Yumurta Taşıma	111
2.9.3. Halk Oyunları.....	112
2.9.3.1. Çiftetelli	112
2.9. Toplumsal İlişkiler	112
2.9.1. Dayanışma ve Yardımlaşma	112
2.9.1.1. İmece Usulü	112

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	114
KAYNAKÇA.....	117
EKLER.....	121
Ek 1. Kaynak Kişi Listesi	121
ÖZGEÇMİŞ	122

KISALTMALAR VE SİMGELER

a.s.	:	Aleyhisselam
C	:	Cilt
°C	:	Santigrat derece
Çev	:	Çeviren
DrI	:	Derleyen
Hzl	:	Hazırlayan
H	:	Hicrî
Hz	:	Hazreti
Kg	:	Kilogram
Km	:	Kilometre
M	:	Miladî
mm	:	Milimetre
MÖ	:	Millatan Önce
MS	:	Milattan Sonra
No	:	Numara
s	:	Sayfa
S	:	Sayı
vb.	:	Ve benzeri
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
yy.	:	Yüzyıl

GÖRSELLER DİZİNİ

- Görsel 1:** 19.Yüzyılın Sonlarında Ordu Şehri
- Görsel 2 :** Çamaş'ın Kuşbakışı Genel Görünümü
- Görsel 3 :** Kazmacı Evliyasının – Sarıçiçek Yaylası
- Görsel 4 :** Hisarbey Kaya Mezarı
- Görsel 5 :** Çamaş Kanyonu
- Görsel 6 :** Cevat Bey Konağı
- Görsel 7 :** Gelinkaya Mesire Yeri
- Görsel 8 :** Külekçi Camii
- Görsel 9 :** Hisarbey ve Kocaman mahalleri sınırındaki tarihi Topaçceviz mezarlığında medfun olan Külekçi Hatibinin Kabri
- Görsel 10 :** Damlacık Suyu
- Görsel 11 :** Hekimoğlu'nun Sonu
- Görsel 12 :** Davulcular
- Görsel 13 :** Çamaşlı Şehit Mehmet Uzun'un 1971 Yılında Ailesine Yazdığı Bir Asker Mektubu
- Görsel 14 :** Fatsa'da bulunan Mektep Çayırı, 1957
- Görsel 15 :** Çamaş'ta Domuz Avı
- Görsel 16 :** Yayla Çorbası
- Görsel 17 :** Pancar Çorbası
- Görsel 18 :** Etli Pancar Sarma
- Görsel 19 :** Tefek Sarma
- Görsel 20 :** Sakarca Mihlaması
- Görsel 21 :** SırganYağlaş
- Görsel 22 :** Melocan Kavurması
- Görsel 23 :** Perzü Kavurması
- Görsel 24 :** Fındık Kirmidi
- Görsel 25 :** Etli Fırın Fasulye
- Görsel 26 :** Ev Baklavası
- Görsel 27 :** Un Helvası
- Görsel 28 :** Dağ Çileği
- Görsel 29:** Fasulye Turşusu
- Görsel 30 :** Su Böreği

Görsel 31 : Yufka Açma

Görsel 32 : Mısır Ekmeğiİmece Fındık Hasadı

Görsel 33 : İmece Fındık Hasadı

ÖZET

[KIZILKAYA, Haydar Cumhuri]. [Ordu İli Çamaş İlçesi Halk Kültürü], [Yüksek Lisans Tezi], Ordu, [2019].

Anadolu insanlık tarihinin en eski yerleşimlerinden ve bir geçiş güzergâhıdır. Sayısız insan topluluğuna ve kültüre ev sahipliği yapmıştır. Her ulus kendi kültürüyle Anadolu'dan geçerken, izlerini bırakmıştır. Bu kültürel alışveriş bir çeşitlilik oluştururken yeni ve zengin kültürlerin de ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bin yıl önce Anadolu'ya göç eden Türk milleti Orta Asya'dan taşıdıkları kültürüyle Anadolu coğrafyasının kültürünü harmanlayarak Anadolu Türk Kültürü'nü oluşturmuştur.

Çamaş yöresi Karadeniz bölgesinde Türklerin fethettiği ilk yerleşim yerlerinden. Osmanlı Devleti tarafından Karadeniz'e yapılan akınlarda görevlendirilen uç beylerinden biri, Çamaş ilçesine de ismini verdiği düşünülen Mehmet Çamaş Bey veya başka bir kullanımıyla Çemaşi Mehmed Bey'dir.

Çamaş ilçesinin 23 mahallesini kapsayan bu çalışmada ilçenin halk kültürünü derlemek, bu sayede yok olmaya yüz tutan eski kültürel değerleri kayıt altına almak amaçlanmıştır. Çalışma dahilinde ilçenin farklı mahallelerinde yaşayan kaynak kişilerle iletişime geçilmiş, onlarla yapılan görüşmelerden elde edilen derleme materyalleri yazıya aktarılmıştır. Yine ilçenin fethinde önemli rol oynayan, ilçeye de isminin veren Mehmet Çamaş Bey soyundan gelen ve halen yörede yaşayan Çamaş ailesinin bölge kültürüne etkisi de incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Ordu, Çamaş, Halkbilimi, Halk Kültürü

ABSTRACT

[KIZILKAYA, Haydar Cumhur]. [Investigation of Çamaş Folk Culture], [Master Thesis,], Ordu, [2019].

Anatolia is one of the oldest settlements in the history of mankind and is a transit settlement. It is home to countless people and culture. While passing through Anatolia, nations left its mark with its own culture. This cultural exchange creates a diversity and strengthens the emergence of new rich cultures. A thousand years ago, the migrating community of Anatolia blended the culture of Central Asia with the culture of the Anatolian geography's and created the Anatolian Turkish Culture.

Çamaş in the Black Sea region of Turkey is one of the first places where the Turks conquer. The name of Çamaş was given due to the name of Mehmet Çamaş or Çemaşi Mehmet, one of the commanders assigned during the raids of the Ottoman Empire to the Black Sea.

Within the scope of the study, the source people living in different neighbourhood of the neighbourhood were contacted and the compilation materials obtained from the interviews with them were transcribed. Again, the effect of the Çamaş family, which is a descendant of Mehmet Çamaş Bey, who played an important role in the conquest of the district and gave the name to the district, was also examined on the regional culture.

Keywords: Ordu, Çamaş, Folklore, Folk Culture

GİRİŞ

AMAÇ VE HEDEFLER

Teknolojinin yaygınlaşmasıyla birlikte toplumların yaşam biçimlerinde geniş çaplı değişiklikler olmuş bu da insanların önceki köklü kültürel yaşam biçiminden uzaklaşmasını beraberinde getirmiştir. Köyden kente göç, bu değişimi hızlandıran olgulardan biridir. Çamaş ilçesinin köylerinde de insanların tercihi aynı doğrultudadır. Bu çalışma ile Ordu Çamaş ilçesi dahilinde, insanların uzak kaldıkları kültür miraslarını tespit edip kaydetmek, bu sayede Çamaş'ın gelecek kuşaklarına bilgi olarak da olsa ulaştırmak hedeflenmektedir.

ÖNEM

Bin yılın toplumsal birikimi olan kültürel mirasın, yaşam şekillerinin son yüz yıldaki büyük değişimlerle ciddi anlamda terk edilmeye yüz tutması, çalışmanın zamanı noktasında önemini artırmaktadır. Çünkü Çamaş'ın köylerindeki insanlar şehirlere göç etmekle birlikte, bu insanlar geçmiş kültürü yaşamış, o döneme hâkim durumdadırlar. Üstelik senenin belli aylarında dönemsel olarak köyde ikamet etmektedirler. Ancak onlar geçmiş kültürü yaşayarak öğrenen son nesildir. Yörenin kültür derlemesi bir sonraki nesle kaldığında o nesil, kaydetmeyi istediğimiz kültüre hâkim olmayacaklardır. Bu sebeple çalışmanın önemi zamansal olarak ayrı bir önem arz etmektedir.

VARSAYIMLAR

Halk kültürü miraslarının devamlılığı noktasında son yüz yıl içerisinde tüm dünya kültürlerini etkisine alan büyük bir değişim ve dönüşüm sürecine girildiği malumdur. Önceleri nispeten yavaş olan bu süreç internetin yaygınlaşmasıyla kültürler arası etkileşimden kaynaklı olarak hız kazanmıştır. Köy nüfusunun şehirlere göç etmesinin yanı sıra geleneksel kültürde yaşamış olan bugünün yaşlı insanların hayattan göç etmeleri onların zihinlerinde olan bilgileri de kaybetmekle sonuçlanmaktadır. Dolayısıyla halkbilimciler için mevcut zamanlar kritik ve değerli zamanlardır.

Ordu'da nüfus olarak en küçük üç ilçeden biri olan Çamaş ilçesi hâlen göç vermeye devam etmektedir. "Z kuşağı" olarak adlandırılan bugünün gençliği kültürel yaşantısını büyük ölçüde sosyal medya denilen mecra da geçirmektedir. Gençlerin öz kültürlerine uzak olduğu bu mevcut şartlar altında, yerel kültürel

miras ivedi olarak kayıt altına alınmazsa ileriki zamanların bu çalışma için gecikilmiş zamanlar olacağı güçlü bir varsayımdır.

SINIRLILIKLAR

Çalışma Çamaş ilçesindeki mahallelerinin halk kültürü derlemelerinden oluşturulmuştur. Çamaş ilçesi sınırları içinde yirmi üç mahalle bulunmaktadır. Çalışma için yirmi üç mahallenin tamamında derleme çalışması yapılmamış bunun yerine yakın mahallelerin ortak kültürlere sahip olmasından dolayı çalışma örneklem yoluyla belirlenen yedi mahallede yapılan derlemelerle hazırlanmıştır.

YÖNTEM

Halkbilimi uzmanlarının önceden belirledikleri bir yerde, belirli bir zaman diliminde bazı bilimsel yöntemleri kullanarak kaynak kişilerden bilgilere ulaşma sürecine “derleme” denir. Derleme sözlü veya yazılı olarak yapılabilir (Oğuz, 2004, s.74). Derleme yapılırken de farklı metotlar kullanılabilir. Bu çalışmada kullanılan metotlar aşağıda verilmiştir.

ARAŞTIRMA MODELİ

Derlemede güvenilir bir sonuç almak için belli bilimsel metotlar uygulanır. Halkbilim araştırmalarında kullanılan metot ve yöntemler, “alan araştırması metodu”, “örnek olay metodu”, “yazılı kaynaklardan araştırma”, “diğer metotlar” şeklindedir. Alan araştırması, derlenecek yere bizzat gitmek suretiyle verilerin elde edilmesiyle gerçekleşir (Tan, 1997, s. 119-120).

Ordu ili Çamaş ilçesinde derleme yapılacak mahallelerin belirlenmesi ile başlanan çalışma, bu mahallelerde yaşayan kişilerle doğal ve yapay ortamda görüşmeler ile devam etmiş ve derleme sonucu toplanan materyallerin yazılı ortama aktarılması ile tamamlanmıştır. Çalışma için önce Çamaş ilçesi ile ilgili halkbilimi çalışması yapıp yapılmadığı araştırılmış, Ordu ve ilçeleri ile birlikte diğer yakın şehirlerdeki kütüphaneler ile Millî Kütüphane arşivine bakılmıştır. Yöreye ait derleme çalışması olmadığı tespit edilmesi ile derlemelere başlanmıştır.

Çalışmaya önce Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü’nün “YERELNET-Yerel Yönetimler Portalı” adlı sitesinden mahalle isimlerinin bilgilerine ulaşılarak başlanmıştır. Daha sonra harita üzerinden incelendikten

sonra köylere gidilerek önceden belirlenen kişilerle görüşülmüş ve derlemeler yapılmıştır. Kaynak kişilerin yaşadığı mahalleler Hisarbey, Edirli, Söken, Kocaman, Sakargerış, Taşoluk ve Akköy mahalleleridir. Bu mahallelerin en önemli özelliği bölgede hâkim olan Çamaş ailesinin fertlerinin ağalık ve âyanlık dönemlerinde bu bölgeye muhacir göçlerine izin vermemesi, bunun sonucunda da bölgede yaşayan insan topluluklarının ve sülalelerin neredeyse tamamının Anadolu'ya yapılan ilk göçlerle yerleşen Türk ailelerinin bugünkü nesilleri olmasıdır.

VERİLERİN TOPLANMASI VE YAZIYA GEÇİRİLMESİ

Araştırma için kullanılacak veri toplama aşamaları sırasıyla şu şekildedir: Derlemenin planlama ve hazırlık safhası, gözlem (müşahede) yoluyla derleme yöntemi, görüşme (mülakat) yoluyla derleme yöntemi (Çobanoğlu, 2012, s. 77).

Yukarıda belirtilen veri toplama yöntemleri kullanılarak derlemeler yapılmış, bu görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş, sonra bu kayıtlar deşifre edilerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Derleme yapılan kaynak kişilerin verdiği bilgiler imla hataları düzeltilerek kitabi Türkçeyle yazıya aktarılmıştır.

SÜRE VE OLANAKLAR

Çamaş'ın yazarın kendi yöresi olmasından dolayı köy ve köy altı yerleşimlerine ulaşma konusunda herhangi bir sıkıntı yaşanmamıştır. Yılın dört mevsimi uygun hava koşullarında ve uygun zamanlarda kişiler ziyaret edilmiş ve görüşmeler yapılabilmektedir.

ARAŞTIRMA YAPILAN ALAN

Araştırmanın yapıldığı yer Ordu ilinin Çamaş ilçesidir. Kültürel öğelerin daha iyi anlaşılması ve yorumlanabilmesi için öncelikle Ordu ili sonra Çamaş ilçesi ile ilgili tarihî ve coğrafi özelliklerin verilmesinin yararlı olacaktır.

Ordu İli Tarihi

Görsel 1: 19.Yüzyılın Sonlarında Ordu Şehri (Fotoğrafın Kaynağı: <http://ozhanozturk.com/> Erişim Tarihi: 13.04.2019)

Ordu, Klasik Osmanlı Döneminde Canik-i Bayram diye de adlandırılıyordu. Bazı folklor unsurlarının tarihi kökenlerini aradığımız Ordu yöresi bugünkü il sınırlarından farklı bir alanı ihtiva ediyordu. Fatsa'nın hemen doğusunda denize dökülen Bolaman Çayı'nı ve bugünkü Aybastı kazasının batı sınırını takiben Kelkit vadisine inen hat, Osmanlılar Döneminde, Ordu kazasının batı sınırını teşkil ediyordu. Güneyde Kelkit vadisiyle çevrili olan bölge, güneyde Reşadiye (Iskefsir) ve Mesudiye (Milas)'yi içine alıyor, doğuda ise bugün Giresun'un batı varoşlarına kadar uzanıyordu. Kuzey sınırı ise Karadeniz'di. Böylece tabii sınırlarla kuşatılmış olan Ordu yöresi, eski Türk hayatı için elzem olan yaylak (oba) ve kışlakları (cenik) ihtiva eden tabii, sosyo-ekonomik ve kültürel bir bütünlüğe sahipti (Yediyıldız, 1985, s. 3).

Selçuklular tarafından Trabzon İmparatorluğu sınırına, Niksar, Reşadiye ve Mesudiye hattı üzerinde Kelkit vadisine ve Canik Dağları zirvelerine ve bu dağların güney yamaçlarına yerleştirilen ve bir *uç beyliği* yapısına sahip bulunan Hacıemiroğulları, hemen hemen yüz yıllık bir mücadeleden sonra Canik Dağları'ndan Karadeniz sahillerine ve Ünye'den Giresun'a kadar uzanan bölgeyi fethederek yurt edinmişlerdir. Sosyal yapıları gereği reisleri aynı zamanda asker olan on bin aileyi bu bölgeye iskân ettirmiştir. Yüz yıllık mücadele sonunda bölgede yerli halk çok kalmamıştır. Sadece 1380'lerde kesin fetih sırasında, Milas

(Mesudiye), İskefsir (Reşadiye), Habsamana (Gölköy), Vona (Perşembe), Bolaman ve Öksün gibi kalelerde kendilerini koruyabilen ve daha sonra mecburen teslim olan yerliler, Müslüman Türklerin her zaman uygulayageldikleri *ehl-i zimmet* hukuku gereğince buldukları yerlerde yaşamaya devam etmişlerdir. (Yediyıldız, 2018, s. 107-108).

De Planhol'e göre, Ordu adı saf Türkçe bir kelimedir. Fakat yer adı olarak niçin seçildiği belli değildir. Belki de bu yüzden İslam Ansiklopedisi'nde bu ada yer verilmemiştir. Halk arasında Ordu adı hakkında anlatılan rivayetler de doğru değildir. Antik Kotyora veya Bozukkale ile bugünkü şehrin hiçbir alâkası yoktur. 18. yüzyılın son çeyreğine kadar, Batılı seyyahların eserlerinde ve Osmanlı metinlerinde Ordu adı geçmemektedir. Bu adı ilk defa 1797'de Beauchamps adlı bir batılı seyyah zikretmiştir. (Yediyıldız, 2018, s. 108-109).

İlin Coğrafi Özellikleri

Ordu ilinde tipik Karadeniz kentlerinde olduğu gibi dağlar denize paralel uzanır. Melet ırmağının taşıdığı toprakların oluşturduğu düzlükte Boztepe'nin eteklerinden başlayarak yayılan Ordu bugün Turnasuyu vadisine kadar uzanan bir şehirdir.

Şehir merkezinin hemen hemen tamamını gören manzarasıyla Boztepe, dünyaca ünlü menderesleriyle ünlü Aybastı Perşembe Yaylası, kış turizminin aktif olarak yapıldığı Çambaşı Yaylası, plajları, tarihi dokusu ile Ordu Karadeniz bölgesinin önemli turizm noktalarındandır.

Karadeniz kıyısından başlayarak 700-800 rakımlara kadar devam eden iklim daha yükseklerde yerini karasal iklime bırakır. Bu geçiş kıyıda fındıkla başlayan ve birçok meyve ve sebze yetiştirilen toprakların devamında ormanlıklar ve son olarak da kıraç Anadolu toprağına dönüşmesiyle son bulur.

Çamaş İlçesi

İlçe Karadeniz bölgesinin Orta Karadeniz bölümünde 40 - 55 kuzey paraleli ile 37 - 31 doğu meridyenleri arasında bulunmaktadır. Fatsa ilçesinin bulunduğu kıyı şeridinden kara yolu ile 18 km güneydedir. Arazi yapısı dağlık ve engebeldir. İlçe kuzey ve kuzey doğusundan Fatsa, batısından Çatalpınar güney ve güney doğusundan ise Gürgentepe ilçeleri ile çevrilidir. İlçe merkezinde ortalama rakım 600 metredir. İlçenin arazi yapısı çok engebeli ve yerleşim

dağıniktır. İlçenin ekonomisi çoğunlukla tarıma dayalıdır. Tarımsal faaliyet denilince akla fındık yetiştiriciliği gelmektedir.

Görsel 2: Çamaş'ın Kuşbakışı Genel Görünümü (Fotoğrafın Kaynağı: <http://camas.gov.tr/> Erişim Tarihi: 18. 04.2019)

İlçenin Tarihi

Çamaş ve yöresi Ordu ilinin eski yerleşim alanlarından biridir. Yeni bir ilçe olan Çamaş'ın tarihi, MÖ 3.yüzyılda bölgede hüküm sürmüş olan ve başkenti Bolaman olan Pont devletine kadar uzanmaktadır. Pont devletinin sınırları Bolaman'dan Tokat ve Amasya'ya kadar uzanmaktaydı. Çamaş da bu sınırlar içinde kalmaktadır. MÖ 1.yüzyılda kurulan Pont Polemenyum Dükalığı ise sınırlarını Fatsa ve Bolaman'dan itibaren içerilere doğru genişleterek Kelkit vadisini topraklarına katmıştır.

Çamaş adını ilk defa Osmanlı Devleti kayıtlarında rastlıyoruz. Fatih'in İstanbul'u fethinden hemen sonra, 1455 yılında yapılan ilk arazi tespitlerinden Tahrir Defterlerine geçen kayıtlara göre Canik-i Bayram, Bayramlı veya Ordu Bayramlı adını taşıyan Ordu kazasının batı hududu, Bolaman Irmağına kadar uzanmaktadır. Çamaş 1455-1613 yılları arasında önceleri Bölük-i Niyabet-i Çamaş, sonraları ise Nahiye-i Çamaş olarak devam etmiştir. 1455'te bölgenin merkezi muhtemelen bir mülazımın görev yaptığı Sakargeriş köyü idi. Daha sonraları merkezin kuzeyine düşen ve bugün ilçe merkezinde olan Ürmeri (Örmeli) köyüne taşınmış ve burası merkez olmuştur. Bu köyün adının köy sakinlerinden 1455'te hayatta olan Tolga'nın babası Ürmeri'den gelmiş olabileceği düşünülmektedir.

Çamaş adı ise, 1485'lerden evvel Tımar Beyliği yaptığı bilinen Mehmet ÇAMAŞ Bey'in adından dolayı verilmiştir. Danişmentli Beyliği sonrası dönemde,

Osmanlı Devletinin idari teşkilatı kayıtlarında Ordu İlinin Perşembe, Ulubey Hapsamana, Aybastı bucakları arasında Çamaş Bolaman nahiyesi adına rastlanmaktadır.1800'lü yıllara ait Osmanlı arşivlerinde Mehmed Çamaş Bey soyundan gelen Hacı Alizadeler (Çamaş Ailesi) bölgenin yönetiminde söz sahibidir. Cumhuriyetin ilanından sonra 1930 yılında Çamaş, ayrı bir bucak haline gelmiş ve Ordu Merkez İlçesine bağlanmıştır. 1944 yılında ise köyleriyle birlikte Fatsa ilçesine bağlanarak bucak olmuştur. Bugünkü Çamaş ilçesi sınırları içinde kalan bölgede, 1971 yılında Sarıyakup Belediyesi, 14 Şubat 1975 tarihinde Çamaş Belediyesi kurulmuştur. 17 Mart 1985 yılında her iki belediye "Çamaş Belediyesi" adı altında birleştirilmiş, sonrasında 20 Mayıs 1990 tarih ve 20423 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 9 Mayıs 1990 tarih ve 3644 sayılı Kanunla Çamaş İlçesi adıyla ilçe olmuştur.¹

Çamaş Ailesi

Çamaş Ailesi, 1071 yılında Malazgirt zaferiyle birlikte Anadolu'ya giren ilk Türk oymaklarından. Anadolu'da ilk yerleştikleri yerler Erzurum, Erzincan çevresidir. Daha sonra bugünkü Sakargerış'e gelmişlerdir. Sakargerış'te bulunan tarihî mezarlığın Çamaş ailesine ait olduğu sanılmakta, okunabilen bir mezar taşında eski yazıyla 1452 tarihi yer almaktadır. Sülaleler fethettikleri yerlere adlarını vermişlerdir. Bölge bugün de ilçe merkezi ve on sekiz pare köyüyle resmî olarak Çamaş adıyla anılmaktadır. Yediyıldız'ın tahrir defterleri üzerinde incelemeler yaptığı ve "Ordu Yöresi Tarihi" isimli eserinde Çamaş bölgesine ilk yerleşen kişinin Mehmet Çamaş Bey olduğu yazmaktadır. Mehmet Çamaş Bey bölgenin Türkleşmesi adına Osmanlı İmparatorluğu tarafından bölgeye gönderilen uç beylerinden biridir. Bölgeye yerleşmiş ve ölümünden sonra oğulları Pir Budak, Pir Hamid, Pir Gayb ve Pervende Beyler bölgede hâkimiyetlerini sürdürmüşlerdir.1485'ten sonra elimizde olan ilk bilgi 1880'li yıllara aittir. 1880'lerde Mehmet Çamaş Bey soyundan gelen Ali Ağa ve Kardeşi Hacı Mustafa Ağa bölgedeki tüm tımar arazilerinin sahibi olmuşlardır. Hacı Ali Ağa, Topul mevkiinden başlayarak Sakargerış'e kadar tüm arazilerin sahibidir. Hacı Ali Ağa'dan sonra Çamaş ailesi, bölgede Hacı Ali Zadeler olarak anılmaya başlamıştır.²

¹<http://www.camasa.gov.tr/tarihce> Erişim Tarihi: 24.02.2016

²<http://www.camasailesi.org/aile-tarihi/> Erişim Tarihi: 01.12.2017

Osmanlı döneminde Çamaş kazası bölgedeki diğer kazalardan farklı bir toprak yapısına sahiptir. Bunun sebebi de yine bölgede yerleşik yerel hanedan Çamaş Ailesidir. Aşağıda yer alan şu bilgiler de bunu doğrular niteliktedir;

“Ordu ve yöresinin kıyı şeridinde yer alan diğer beş nahiyenin bulunduğu bu tabloya göre de, yöredeki dirlik sahiplerinin büyük çoğunluğunun küçük gelir grubu olan tımarlı sipahilerden oluştuğu görülmektedir. Bu tımarlı sipahiler özellikle 2001-3000 ile 6001-7000 akçelik gelir kategorileri arasındaki dilimlerde yer almaktadır. Yörenin kıyı şeridi içinde yer alan beş yerleşim biriminden Çamaş Nahiyesi’nde -diğerlerine göre- gelir kategorisi daha yüksek olan zeamet sahipleri vardır. Bunlar 30001-40000 akçelik gelir kategorisinde bulunmaktadır (Kılıç 2012: 86) ”

Osmanlı idarî yapısının bir gereği olarak taşra yönetiminde “eşraf-ı belde, vücûhu memleket, âyan, ağavât” gibi kavramlarla ifade edilen bölgenin ileri gelen, sözü dinlenen muteber ailelerinin oynadıkları rol, 18. yüzyılda daha da güçlenmiş ise de, bu kurumun varlığını öteden beri devam ettirdiği bilinmektedir (Saydam, 2005, s. 304).

Ülke genelinde olduğu gibi Trabzon’da da âyan ve ağaların belirli bir gücü olduğu, merkezden yollanan fermanlarda isimlerinin zikredildiği, resmî bürokrasi içerisinde sayıldıkları ve hükümet işlerinin yürütülmesinde muhatap kabul edildikleri görülmektedir. Ağalık kurumunun Trabzon’da farklı özellikler taşıdığı görülmektedir. Burada Tanzimat’ın uygulanmaya başlandığı 1847 yılına varıncaya kadar, her kazanın başında yerel hanedanlar arasından tayin edilen bir ağa bulunuyordu ve kaza bu ağanın idaresine tevdi edilmişti. Ağalıklar irsî olarak intikal etmekte olup köy grupları ağanın sülalesinin adıyla anılmaktaydı. (Saydam, 2005, s. 306). Çamaş ilçesi de bu yönüyle sülalenin ismiyle anılan bir yerleşim alanıdır. Yine buradan hareketle Çamaş ilçesi ve civarında da yerel hanedan olan ailenin Çamaş Ailesi olduğu görülmektedir. Çamaş Ailesi bölgenin diğer ileri gelen aileleri ile de güçlü akrabalık ilişkileri kurmuştur. Bunlar arasında Trabzon Vilayetinde 17-19. yüzyıllar arasında babadan oğula geçen bir bölge hanedanlığı kuran ve valilik yapan Hazinedarzedeler, Gököy ve Eskipazar mütesellimliklerini de ellerinde bulduran Şihmanzadeler en önemli örneklerdir. Hacı Mustafa Ağa’nın eşlerinden biri Hazinedarzade Emine Hanımdır. Hacı Mustafa Ağa’nın kızlarından Habibe Hatun da Eskipazar mütesellimi Şihmanzade

Esat Ağa'nın oğlu İzzet Ağa'nın eşidir. Yine Hacı Mustafa Ağa'nın oğlu Mekteb-i Mülkiye mezunu, Son Osmanlı Meclis-i Mebusanı mebuslarından İsmail Bey de Tokat eşrafından Şadiye hanımla evlidir ki Şadiye Hanım da Plevne Kahramanı Gazi Osman Paşa'nın kız kardeşinin kızıdır. (KK1)

Yeni anlayış gereğince kaza yöneticilikleri ağalık veya âyanlık yerine müdürlük haline dönüştürüldü. Buralara yine eski hanedan mensupları tayin edildi. İsmail Rahmi Paşa, Tanzimat'ı uygulayabileceğine inandığı kaimmakam ve müdürler ile ilgili atama teklifini 16 Ocak 1848 tarihli bir yazı ile merkeze takdim etti. Hükümet tarafından bu görevlendirmeler uygun bulunarak onaylandı. Karahisar-ı Şarki Sancağından ayrılan Ordu'ya Bağlı Çamaş ve Aybastı Kazalarına Hacı Alizade Mehmet Ağa müdürlük ünvanıyla atanmıştır (Saydam, 2005, s. 313-314).

Buradan da anlıyoruz ki Hacı Ali Ağa'nın oğlu Mehmed Ağa, Çamaş ve Aybastı kazalarına resmiyette ağalık makamının lağvedilmesinden dolayı müdürlük unvanı ile aynı yetkilerle hükümet tarafından görevlendirilmiştir.

İklim ve Bitki Örtüsü

Yağış miktarı yıl boyunca yüksektir. Çamaş'ta yıllık ortalama sıcaklık 11,4°C'dir. Yıllık ortalama yağış miktarı: 795 mm'dir. Yılın en kurak ayı 37 mm ile ağustos, en yağışlı ayı 95 mm ile aralık ayıdır. En kurak ile en yağışlı ay arasındaki yağış miktarı farkı 58 mm'dir. Yılın en sıcak ayı 19.8 °C ile ağustos, en soğuk ayı ise 3.1°C ile Ocak ayıdır.³ İlçede tarım yapılan arazilerde en yaygın bitki fındık daha sonra ise sırasıyla ceviz ve kividir.

İlçenin Tarihî ve Doğal Güzellikleri

Sarıçiçek Yaylası (Kazmacı Evliyası): İlçe merkezine 13 km uzaklıkta bulunmaktadır. Bölgenin tek yaylasıdır. Çamaş ve Çatalpınar ilçeleri sınırında Olukdüzü mevkiinde bulunmaktadır. Yayılda herhangi bir tesis ve mesire yeri yoktur. Sarı renkli bir çiçeğin bu bölgede fazla bulunması sebebiyle halk arasında Sarıçiçek yaylası olarak bilinmektedir.

³<https://tr.climate-data.org/asya/tuerkiye/ordu/camas-30537/> Erişim Tarihi: 27.04.2019

Görsel 3: Kazmacı Evliyasının – Sarıççek Yaylası (Fotoğrafın Kaynağı: <http://yerelnet.org.tr> Erişim Tarihi: 11.02.2019)

Hisarbey Kaya Mezarı: İlçe merkezine 8 km mesafededir. Hisarbey Mahallesi Çevlik Gölü mevkiinde yer almaktadır. Girişin üst kısmında kabartma üçgen alınlık bulunmaktadır.

Görsel 4: Hisarbey Kaya Mezarı (Fotoğrafın Kaynağı: <http://www.kulturportali.gov.tr> Erişim Tarihi: 11.02.2019)

Çamaş Kanyonu: Çamaş ilçe merkezine 5 km uzaklıkta Budak Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Yaklaşık 4 km'lik uzunluğu ile ülkemizin en uzun dere kanyonu olduğu düşünülmektedir. Şelaleler ve kanyon üzerinde yer alan oyma taş köprü kanyonun görülmeye değer yerleridir. Yakın zamanda yapılan çalışmalarla bölge turizmine kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Görsel 5: Çamaş Kanyonu (Fotoğrafın Kaynağı: <http://www.kulturportali.gov.tr> Erişim Tarihi: 11.02.2019)

Cevat Bey Konağı: Çamaş ilçesine bağlı Edirli Mahallesi'nin sınırları içerisinde yer alan Cevat Bey Konağı, halk arasında Çamaş Konağı adıyla bilinmektedir. Konağın doğu yönündeki kapı üzerinde yer alan kitabede, 'Tevekkeltü 'ala'l-lâhi 1325' yazılıdır. Buna göre 1907-8 tarihinde, geleneksel kültürel yapının günümüzde bile çok canlı bir biçimde yaşatıldığı önemli yerleşim merkezlerinden birisi olan Çamaş'ta, ilçeye adını veren ailenin bir ferdi olan Ali Ağa'nın oğlu Osman Ağa tarafından Fatsa'nın Kabakdağı Mahallesi'nden temin edilen taş ve kendi bahçelerindeki kestane ağaçlarından elde edilen ahşap malzeme ile altı dönümlük bir arazi üzerine zemin+iki katlı olarak inşa edilmiş olan Cevat Bey Konağı, Ordu'daki en önemli ve en dikkat çekici sivil mimarlık örneği durumundadır (Bayhan, 2016, s. 4).

Görsel 6: Cevat Bey Konağı (Fotoğrafın Kaynağı: <http://www.camas.gov.tr> Erişim Tarihi: 11.04.2019)

İlçenin Ekonomik Faaliyetleri

Çamaş'ta başlıca geçim kaynağı fındıktır. Bunun yanında kivi ve ceviz yetiştiriciliği ile birlikte hayvancılık da yapılmaktadır. Dünya fındık ihtiyacının büyük kısmını karşılayan ülkemizde en çok fındık üretimi yapılan il Ordu ilidir. İklim ve arazilerin uygunluğu sebebiyle fındık Çamaş ilçesindeki tarım arazilerinin çok yüksek bir bölümünü kaplamaktadır.

İlçe merkezinde eski mesleklerden olan sepetçilik zanaatı devam ettirilmektedir. Üretilen sepetler yalnızca Çamaş'ta değil yakın ilçelerde de satılmaktadır.

Çamaş'ta 1950'li yıllara kadar fındığın yanında mısır üretimi de oldukça fazlaydı ancak fazla zahmeti ve getirisinin olmaması sebebiyle mısır tarlalarının çoğu halk tarafından fındık bahçelerine dönüştürülür. Yine orman vasfını kaybetmiş arazilerin büyük bölümüne de getirisi sebebiyle fındık ağaçları dikilir. Bu durum pek tabii Karadeniz'in iklim ve hava dengesini de etkiledi. Geniş, uçsuz bucaksız Karadeniz ormanlarının yerini Ordu ilinde yaylalara kadar yaklaşan fındık bahçeleri aldı. Bununla birlikte iğne yapraklı çam, ladin ağaçlarının yerini de yassı yapraklı fındık ağaçları aldı. Çamaş'a ne zaman fındık dikimi yapıldığı yaşayan halk tarafından pek bilinmese de yüz yaşına yakın olan kaynak kişilerin bile çocukluklarında fındık hasadı yaptıkları düşünülürse Çamaş'a fındığın gelme öyküsünün bir asrı geçtiği ön görülebilir.

Çamaş'ta devlet tarafından desteklenen bir ürün de kividir. Kivi özellikle iklim koşullarına dayanıklılığı ve getirisi sebebiyle Çamaş'ta belli yerlerde üretilmektedir.

Çamaş hayvancılıkta diğer ilçeler gibi her geçen gün azalan bir grafik sergilemektedir. Eskiden binlerce koyunun olduğu sürüler görülen hatta Osmanlı kayıtlarına bile geçen meselelere konu olan Çamaş'ta bugün koyunculuk faaliyeti yürüten kişi sayısı çok azdır. Süt besiciliği için bakılan inekler köylerde dört mevsim ikamet edilen hemen her evde bir iki adet bulunurken, kırmızı et besiciliği yok denecek kadar azdır. İlçede aynı zamanda Edirli mahallesi sınırları içinde Tarımsal ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu desteğiyle kurulan, etlik piliç üretimi yapan bir broiler tesisi de bulunmaktadır.

İlçenin Nüfus Özellikleri

İlçe nüfusu Türkiye İstatistik Kurumu 2018 yılı verilerine göre toplam 11.851'dir.⁴ İlçenin nüfusu geçim sıkıntısı, işsizlik gibi sebeplerden artan göç sebebi ile her geçen gün azalmaktadır. İlçeden özellikle iş imkanları sebebiyle Fatsa ilçesine ve başta İstanbul olmak üzere köyden kente göç devam etmektedir.

İlçenin İdari Yapısı

1930 yılında ise Çamaş ayrı bir bucak haline gelmiş ve Ordu Merkez İlçesine bağlanmıştır. 1944 yılında ise köyleriyle birlikte Fatsa ilçesine bağlanarak bucak olmuştur. 1971 yılında Sarıyakup Belediyesi, 14 Şubat 1975 tarihinde Çamaş Belediyesi kurulmuştur. 17 Mart 1985 yılında her iki belediyenin "Çamaş Belediyesi" adı altında birleşmesinden sonra 20 Mayıs 1990 tarih ve 20423 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 9 Mayıs 1990 tarih ve 3644 Sayılı Kanunla Çamaş İlçesi adıyla ilçe haline gelmiştir.⁵ Çamaş ilçesinin yirmi üç mahallesi vardır. Bunlar: Akköy, Akpınar, Budak, Burhan Güneyi, Çavuşbaşı, Danışman, Edirli, Giden, Gümüşlü, Hisarbey, Kemal Paşa, Kestaneyokuşu, Kocaman, Örmeli, Sakargeriş, Saitler, Sarıyakup, Söken, Sucuali, Taşoluk, Tepeli, Uzunali, Yeni Mahalle mahalleleri.

İlçede Eğitim Hizmetleri

İlçede bulunan ilkokullar:

Şehit Erda Uygun İlkokulu

⁴<https://biruni.tuik.gov.tr> / Erişim Tarihi: 18.04.2019

⁵<http://www.camass.gov.tr>/Erişim Tarihi: 12.10.2018

Şehit Yıldırar Uygun
Edirli - Kocaman İlkokulu

İlçede bulunan ortaokullar:

Şehit Şener Karadere İmam-Hatip Ortaokulu
Edirli Kocaman Ortaokulu
100. Yıl Ortaokulu
Şehit Erda Uygun Ortaokulu

İlçede bulunan liseler:

Çamaş Türk Telekom Çok Programlı Anadolu Lisesi

Ayrıca Çamaş Halk Eğitim Merkezi de ilçede yaygın eğitim hizmetleri vermektedir.⁶

⁶Veriler; <http://camas.meb.gov.tr/> Erişim Tarihi: 10.05.2019

1. BÖLÜM: HALK DİLİ VE EDEBİYATI

Halkbilimi araştırmaları dahiline giren kültürel ürünler dil-edebiyat içerikli olanlar ve diğerleri olarak iki büyük kısımda incelenir. Bunların kendi içinde birçok alt başlığı da mevcuttur. Çalışmada bu kurala uyulacak, derleme çalışmalarında elde edilen verilerden önce dil-edebiyat içerikli olanlar verildikten sonra diğer halkbilimi ürünlerine geçilecektir.

1.1. Anonim Edebî Ürünler

1.1.1. Masallar

Halk anlatmaları adını verilen türlerin içerisinde en eski türlerden biri masaldır. Masallar, dinleyiciyi inandırmak gibi bir iddiası olmayan, yapısında kalıplaşmış ifadeler bulunan, “masal anası”, “masal ninesi” adı verilen kadınlar tarafından anlatılan hayal ürünü anlatmalardır. Masallarda bir milletin folklorunu, kültürünü, inanışını, hoşgörüsünü, maddi kültürünü bulmak mümkündür (Sakaoğlu, 2013, s. 3).

Çamaş yöresinde de birçok masal anlatılmaktadır. Ancak yapılan derlemeler neticesinde Çamaş'ta anlatılan bazı masalların Anadolu genelinde anlatılan masalların Sivas ve Tokat varyantlarına yakınlığı da göz önünde bulundurularak tezde Çamaş yöresine özgü olan bir örneğe yer verilmiştir.

1.1.1.2.Dunganga

Eski zamanlarda Dunganga adında kötü, çirkin, acımasız bir dev yaşamış. Bu dev genellikle yaramaz çocukları kaçıır onlara kötülük edermiş. Bu işi de kimseler görmesin diye ıssız yerlerde, akşam olunca yaparmış. Dunganga kimi zaman bir kedinin, kimi zaman bir horozun kimi zaman bir köpeğin kimi zaman da bir çiçeğin ya da böceğin kılığına girermiş.

O devirlerde köylerin birinde yaşayan çok yaramaz bir çocuk varmış. Bu çocuk ahırdaki ineği çubukla döver, kediyi kuyruğundan tuttuğu gibi fırlatmış. Tavuklara, kedilere, koyunlara türlü şakalar yapar, eşeğin üzerine yükü yetmezmiş gibi taşlar yüklermiş. Zavallı inek acıdan inleyen sesler çıkarır, kedi, köpek, tavuk, horoz onu görünce kaçarmış. Çocuk o akşam yine zavallı bir köpeğin peşine takılmış, köpeği taşlamış, kuyruğunu yakalamış ama köpek elinden kaçıvermiş. Çocuk bu sırada evden ne kadar uzaklaştığını da fark etmeden köpeği kovalamış durmuş. Bu kovalamaca uzun süre böyle devam etmiş. Köpek, peşinde

çocuk ıssız bir yere gelmişler, tam da bu sırada akşam ezanı okunmuş. Köpek arkasını dönmüş ve birdenbire ayağa kalkmış. Elinde kocaman kirli bir sepet olan çirkin bir dev oluvermiş. Boğuk bir sesle şu şarkıyı mırıldanmış:

“Evvel zamanlarda,
Yaşarmış bir Dunganga,
Dunganga Dunganga
Alırmış çocukları,
Koyarmış sepete,
Yaparmış bir Dunganga.”

Çocuğu aldığı gibi atmış sepete götürmüş. O günden sonra çocuktan kimse haber alamamış. (KK 1)

1.1.2. Efsaneler

Efsaneler, mitler; masalımsı mahsullerdir. Bunlarda "olağanüstülük" vardır ama bu anlatılar toplumun inanışlarına da uymaktadır. Bunların tarihte muhakkak bir gerçeği vardır, ancak halkın kendi hayalinden kattığı şeylerle bu gerçek yönleri unutulmuş, ya da değişikliğe uğramıştır. Halk bu olayları kendi hayal gücüyle öylesine efsaneleştirmiştir ki, bu anlatılar tarihi gerçekleri hiç aratmaz (Güney, 1971, s. 125).

Yöreden derlenen efsaneler şunlardır:

1.1.2.1. Gelinkaya Efsanesi

Görsel 7: Gelinkaya Mesire Yeri

Ordu'nun Çamaş ilçesinde halkın yüzyıllar önce “Gelin Kayası” adını verdiği bir yer vardır. Her yıl 30 Temmuz'da “Gelin Kayası Festivali” düzenleyen halk, bu kayanın oluşumu hakkında şöyle bir efsane anlatmaktadır:

Güzelliği dillere destan olan genç bir kız vardır ve isteyeniyi de çoktur. Ne var ki, hiç gönlünün olmadığı birine verilen genç kız, evinden ayrılırken ne kadar eşya varsa, hepsini alıp götürür. Kızının giderken sacayağını da aldığını fark eden anası, bu duruma çok kızar ve “Taş olasın, Allah seni taş yapsın, taş olasın!” diye kızına beddua eder. Bunun üzerine at üstünde giden gelin kız, yolda taş kesilir.

(KK 9)

Yine Gelinkaya Efsanesi ile ilgili iki varyant da

1.1.2.2.Cin Mahkemesi Efsanesi

Bir gün kayınvalidesine ve eşine kızan Hacı Alizade Mustafa Bey'in karısı Nezaket Hanım gece olmasına aldırış etmeden evin büyükçe harmanına doğru çıkar. Bu sırada bir incir ağacının altından geçer. Bir süre kaldıktan sonra eve döner. Döner dönmesine ama sabah kalkamaz. Onunla konuşmaya çalışırlar ama hiç tepki vermez.

Nezaket Hanımın anlattığına göre onu bir mahkemeye çıkarırlar. Cinler onun sofralarına basıp yıktığını ve çocuklarının da ayağını kıldığını, bunun için cezalandırılması gerektiğini söylerler. Nezaket hanım böyle bir sofrayı görmediğini, bilerek kimseye zarar vermediğini ne kadar anlatsa da ikna olmazlar.

Bu arada köyde meşhur bir cinci hoca vardır. Ona haber edilir. Şişmanoğlu Cinci Hoca olarak da bilinen bu hoca, Nezaket hanımın başında dualar okur. Bu böyle birkaç gün devam eder. Bu arada yine Nezaket hanımın anlattığına göre cinler ona; “Şişmanoğlu Hoca seni kurtaramaz, cezanı çekeceksin.” derler. Günler süren mahkemenin sonunda Nezaket Hanımın suçsuzluğuna ikna olan cinler onu serbest bırakır. Nezaket Hanım da böylece uyanır ve normale döner. (KK 16)

1.1.2.3.Peri Kızları Efsanesi

Nuri Ağalardan Mehmet Ağa, bir gece yaylaya gider ve güz olduğundan yaylada çoğu ev de haliyle boştur. Bu ıssız yerde yalnız kalmak pek işine gelmese de dönmesi bu saatten sonra hem tehlikeli hem de zordur. Alır yorganı üzerine yatar. Gece olduğunda çalgı ve şarkı söyleyen genç kızların sesleri ile uyanır. Kızlardan biri Nuri Ağa Mehmet'in karısını kastederek; “ Nuri Ağa Mehmet,

Nesime böyle oynayabilir mi? Bak bakalım.” der. Mehmet Ağa işi anlar, dua okuyarak peri kızlarını kendinden uzaklaştırır. Sabah da hiç beklemeden yola koyulup köyün yolunu tutar. (KK 18)

1.1.2.4.Külekçi Hatibi (Uçan Hatip) Efsanesi

Görsel 8: Külekçi Camii

Külekçi Camii 1811 yılında Hacı Alizadeler (Çamaş Ailesi) tarafından yaptırılmıştır. 1900’lü yılların başlarına kadar medrese ve cami olarak hizmet vermiştir. Ayrı bir medrese bölümü vardır ancak bugün sadece caminin güneydoğu yönündeki alanda kalıntıları görülebilmektedir.⁷

Eski zamanlarda Çamaş’ın Karye-i Asarbey bugünkü adıyla Hisarbey köyünde Külekçi Hatibi olarak tanınan bir zat yaşarmış. Bugün de hâlâ ayakta olan Külekçi Camii’nde öğrencilere dinî eğitim verir, hatiplik yaparmış. O sene Çamaş ağalarından Çamaş kazası aşar mültezimi Hacı Aliağazade Mustafa Ağa üç has adamını da yanına alarak kırk günde hacca gitmiş. Hac farızası sırasında uzaklarda Külekçi hatibini görmüş, Hatip ona ve yanındaki üç has adamına başıyla selam vermiş, ancak ne kadar uğraşılsa da kalabalıktan onun yanına gidememişler. Geri döndüklerinde bu zatın camide namaz kıldırıldığını görüp şaşırılmışlar. Konağa geldiklerinde konak ahalisine durumu anlatmışlar ancak ahali zatın buradan bir yere gitmediğini hele ki kırk günü aşkın bir zaman alan hacca gidip gelmiş olamayacağını söylemişler. Bunun üzerine Hacı Mustafa Ağa: “Bu zat olsa olsa ermiştir, ben yanlış gördüysem de üç adamım da mı yanlış

⁷<http://www.camasailesi.org/kulekci-cami/> Erişim Tarihi: 01.12.2017

görmüştür. Asıl hacı Külekçi hatibidir. Bu kadar kısa sürede atla ya da sair binitlerle hacca gidemeyeceği için olsa olsa Allah'ın izni ile uçup gitmiştir.” demiş.(KK 1)

Bugün Çamaş Hisarbey'de Külekçi hatibinin yaşadığı mevki, resmî olarak Hatipevyanı mahallesi olarak kayıtlara geçmiştir ve halk tarafından aynı isimle anılmaktadır. Kabri şifa bulmak isteyenler tarafından ziyaret edilse de ilgisizlik ve bakımsızlık nedeniyle oldukça kötü durumdadır.

Görsel 9: Hisarbey ve Kocaman mahalleri sınırındaki tarihi Topaçceviz mezarlığında medfun olan Külekçi Hatibinin Kabri (En önde sarıklı olan mezardır.)

1.1.2.5.Kezban Pınarı (Kezban Puğarı) Efsanesi

Porsukini mevkiinde bulunan Kezban Pınarı ya da halk arasında bilinen adıyla Kezban Puğarı fındık bahçelerinin arasından akan serin bir yer altı su kaynağıdır. Bu bahçelerde fındık toplayan köyün en güzel kızı Kezban çok susamış ve bugün de halen akan küçük dereye inmek için hızlı adımlarla giderken birden bire dengesini kaybetmiş ve metrelerce yükseklikten düşmüştür. Ne yazık ki genç, güzel Kezban'ın oracıkta can vermiştir. Ancak Kezban'ın öldüğü yerde o günden sonra bir su gözü peyda olmuştur. Bugün de yine aynı yerde bu su akmaya devam etmekte ve yöredekiler de bu kaynaktan su içmektedir. Ahali bu suyu içerken “Kezban'ın hayrı” diyerek ilk yudumlarını alırlar. (KK 14)

1.1.2.6.Damlacık Efsanesi

Görsel 10: Damlacık Suyu

Damlacık deresi, üzerinde bulunan şelaleler ile meşhurdur. Eski zamanlarda yüzünde çok büyük ve geçmeyen yaralar olan ve artık bu yaralardan dolayı hayatını zor devam ettiren bir adam bu derenin kenarında Allah'a yakarır. Ya canını almasını ya da derdine çare olmasını Allah'tan diler, ellerini göğe açıp dilek dilediği sırada önündeki kayaların arasından sular çıktığını görür. Gider bu damla damla akan suları yaralarına sürer, yaraları çok geçmeden bir iki günün içinde iyileşir.

Halen daha buradaki kayaların arasında damla damla sular akmakta, yalnızca Çamaş'tan değil çevre il ve ilçelerden de insanlar burada sivilce, siğil gibi cilt hastalıklarına şifa bulmak için gelmektedir. (KK 1)

1.1.2.7.Cin Düğünü

Süleyman Efendi bir gün atıyla Damlacık deresinin Değirmen mevkiinden geçerken değirmenin alt tarafına doğru bir çalgı çengi sesi duyar. Gecenin bir vakti böyle ıssız bir yerde bu sesin ne işi var diye sese doğru gider. Bir de bakar ki ne görsün. Bir sürü küçük boylu, ters ayaklı, insana da benzeyen birileri, çalgılı, çengili düğün yapmaktadır. İyice yaklaşmış ağaçların arasından düğüne izlerken içlerinden biri onu fark eder. Birden büyük bir sessizlik olur. Birkaçı Süleyman

Efendi'ye doğru hamle yaparlar. Süleyman Efendi atını çevirip, kırbacını vurduğu gibi suyu geçmeye gayret eder. Ancak aralarından biri atın üzerindeki gam lambasını vurup kırar. Tam bu sırada suyu geçen atın arkasında bütün her şey kaybolur. (KK 1)

1.1.2.8.Çamaş Müftüsü

Eski zamanlarda Çamaş müftüsü diye bilinen ünü padişaha ulaşmış bir âlim yaşarmış. Adı Mehmet Ali Efendi imiş ancak herkes onu Çamaş Müftüsü diye tanırmış. Çamaş Müftüsü bir gün Sakargerîş'teki evine giderken Hisarbey köyünden geçiyormuş. Burada da Ehlimanlar denen bir aile yaşarmış. Bu ailenin çocukları çok yaramazmış. Yoldan geçen insanları rahatsız eder, türlü işlerle ahaliye sıkıntılar çektirirlermiş. Müftü efendi buradan geçerken çocuklar Müftü'yü görünce başlamışlar taşlamaya. Taşlardan biri Müftü'nün kafasına gelmiş ve bir yarık açmış. Diğer taşlar da vücudunu dağlamış. Oradan zar zor geçen Müftü Efendi ellerini açmış ve Allah'a dua etmiş:

“ Rabbim bu çocuklardan ne vatana ne millete fayda gelir. Sen daha iyi bilirsin ya Rabbim, takdir senin demiş.”

Bir hafta içinde bir ateşli hastalıktan yedi çocuktan altısı ölmüş. (KK 1)

1.1.2.9.Külekçi Hortlağı

Eski zamanlarda bir köyde bir adam komşularıyla ve akrabalarıyla hiç anlaşamaz, onlara hep kötülük etmek için fırsat kollarmış. Komşuları yine de adamla konuşmaya onu anlaşmaya davet ederlermiş. Adam buna hiç yanaşmaz, bir komşusunun ineği bahçesine geçse ineğin ya kuyruğunu ya kulağını keser. Yollarda oynayan çocukları kovalarmış. Ahali adamdan illallah etmiş, yaka silkmiş.

Adam bir gün uzak tarlasına gittiği sırada karşısına bir şey çıkmış. Ona böyle devam edersen sonun kötü olacak demiş. Adam hiç oralı olmamış yine yaptıklarına devam etmiş. Bir gün Külekçi Mezarlığı'ndan geçenler bir de bakmışlar ki ne görsünler adam kulaklarından çiviyle mezarlığın ortasındaki ağacın tepesinde asılı durmaktaymış. O günden sonra bunu gören ahali hep komşularıyla ve akrabalarıyla iyi geçinmiş, kimse kimseye kötülük etmemiş. (KK 1)

1.1.3. Kısa Anlatılar

Bir mizah türü olarak giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini bünyesinde bulunduran fıkralar gündelik yaşamımızda karşılaştığımız olaylar hakkında düşünmemize yardımcı olur. Genel olarak tek bir vaka veya fikir üzerine kurulu olan fıkralarda giriş ve gelişme bölümleri bazen iç içe olabilmektedir. Fıkralarda teferruata ve uzun tasvirlerle yer verilmez, az sözle çok şey anlatılırken; her hikaye bir hükümle sona erer (Yıldırım, 1999, s. 7).

1.1.3.1.Onu Düzden Herkes Okur

Maçka Silman bir gün kahvede oturmuş, okuması olmadığı halde bir gazeteyi eline almış okur gibi tutuyormuş. Oradakilerden biri yaklaşmış, Maçka Silman'la dalga geçmek için demiş ki:

“Amca sen bu gazeteyi niçin ters tutuyorsun?”

Maçka Silman cevap vermiş: “Evladım onu düzden herkes okur, marifet tersten okumaktır.”(KK 8)

1.1.3.2.Kediyi Kurtardık

Maçka Silman bir gün Fındık bahçesinde dolaşırken bir kedinin ağacın üstünde korkuyla bağırdığını görür. Bir de bakar ki ağacın altında bir köpek kedinin güçsüz kalıp ağaçtan düşmesini beklemektedir.

Yanıdakilerin ne yapıyorsun demesine kalmadan tüfeğini köpeğe doğrultup köpeği vurur ve der ki: “Kediyi kurtardık.” (KK 7)

1.1.3.3.Buna Gücüm Yeter

Maçka Silman bir gün muhtar adayı olur ancak tam ağanın evinin bahçesinde otururlarken bir köylü gelir başlar Maçka'ya hakaretler yağdırmaya. Senin gibi adamdan muhtar mı olur, senden bostana korkuluk olmaz...Daha bir sürü hakaret. Maçka sesini çıkarmaz. Ağa; “Seni şimdi takdir ettim Silman Efendi senden muhtar olur.” der.

Sonra aradan zaman geçer yine aynı yerde başka biri gelir ve yine bizim Maçka'ya hakaretler yağdırır, bunun üzerine Maçka da hiddetlenir, adamın üzerine yürür. Bunun üzerine Ağa; “Silman Efendi, geçen gün nasıl ağır duruyordun, şimdi ne oldu da böyle hiddetlendin. ” der.

Maçka Silman bunun üzerine; “Bırak beni ağam şunun dersini vereyim, buna gücüm yeter der. ” (KK 7)

1.1.3.4.Sallama Yeri Burası

Bizim Maçka muhtar adaylığı sırasında bir sandalyenin üzerine çıkar, köy kahvesi önünde başlar seçim propagandasına.Oradan geçen bir genç adam da “Sallama Maçka dayı sallama. ” diye bağıır.Bunun üzerine Maçka; “Yeğenim burası sallama yeri, gel sen de becerebilirsen salla.” der. (KK 7)

1.1.3.5.Bu Köyde Adamdan Anlayan Kaç Kişi Var

Bizim Maçka her dönem olduğu gibi muhtar adaylığına soyunur. Ahaliden biri, “Hoca geçen seçim aldığın sekiz oy, bıkmaz mısın? Ne diye girersin yine seçime. ” der.

Maçka adama, “ Ben her seçimde bu köyde adamdan anlayan kaç kişi var ona bakmaya giriyorum.” cevabını verir. (KK 7)

1.1.4. Bilmeceler

Bilmece insanın zihninde, çoğu zaman bir gösterim anında yaratılır ve dil ile söylenir. Gösterimden evvel insanın zihninde hazırlanan bilmeceler elbet vardır, ama bu da sözlü olmak kuralını değiştirmez. Sözlü olmak, gösterimin sözlü yapıldığına da işarettir. Sözlü olmak, yayılma işinin de insanlar ve kuşaklar arasında, ağızdan kulağa, sözlü aktarılmış olmasını da içerir. Gerçi 18’ inci yüzyıldan sonra cönklerde yazıya geçen bilmeceler yok değildir. Ama bilmecenin yayılması sözlü olur (Başgöz-Tietze, 1999, s. 4).

Bilmeceler halk arasında çok yaygın kullanılmaktadır. Günümüzde bile bir eğlence malzemesi olmasının yanında eğitici yanı ile çocuk eğitiminde de önemli bir yere sahiptir. İnsanlar köy kahvelerinde, toplantılarda, bağ, bahçe işlerinde, imece çalışmalarında birbirlerine bu tür bilmeceleri sorup eğlenirken, çalışmanın zorluğunu bir nebze olsun azaltmakta, çalışanları rahatlatarak daha verimli olmalarını sağlamaktadırlar.

Çamaş’ta halk arasında sık sorulan bilmeceler aşağıda listelenmiştir:

- Dal ucunda, sarı adam (Ayva)
- Gökte gezer, kuş değil (Bulut)
- Toprak içinde
- Fin fin fincan, içi dolu mercan (Dişler)
- Parayla alınmıyor, lezzetine doyumuyor (Uyku)

1.1.5. Mâniler

Mani; halk tarafından doğaçlama (irticalen) söyleniveren, dört dizelik bir kıtadan olusan, vereceği mesajı bu dörtlük içinde tamamlayan, hece vezinli anonim bir şiir türüdür (Bayraktar, 2004, s. 8).

Çamaş yöresinde sık söylenen maniler şunlardır:

Dalda fındık kalmasın	Elindedir bağlama
Başakçılar almasın	Kara gözlüm ağlama
İyi toplayın kızlar	O günkü sözlerimi
Mal sahibi saymasın (KK 3)	Gavur annene söyleme (KK 3)
Gül koydum taze derim	Elmalar dalı eğmiş
Ciğeri yansın derim	Dalları de yâre değmiş
Aldı yârim elimden	Ben gelip gidiyorum
Verem ol da öl derim (KK 2)	Zararum kime değmiş (KK 2)
İmeciler geliyor	Armudun irisine
Eli kara yazmalı	Göz koydum birisine
Ben yârimi tanırım	Beni çoban yapsınlar
Başı sarı yazmalı (KK 2)	Kızların sürüsüne (KK 2)
Fındığı koydum heye	Kazmacı yaylasında
Haber de saldım beye	İnek güderim inek
Kızı vermediler yanmam da	İnek senin sebebine
Nay olduk bizim köye (KK 1)	Yedim okkalı değnek (KK 2)
Aşma Kıran'dan aşma	Geldim damat olmaya
Ben seni tanıyorum	Gız duvağın almaya
Her kırandan aşanı	Yarım gelin oluyor
Ben seni sanıyorum (KK 2)	Başlarım ağlamaya (KK 2)
Armut dalda asılsın	Tepenin ardı tarla
Kız sevdiğim nasılsın	Parla Rafiye parla
Senin gavur anan da	Senin oğlun ufacık
Dört kolluya asılsın (KK 2)	Beşiğe koy da salla (KK 1)

Tepenin altı üzüm
Rafiye'm sende gözüm
Gel seninle kaçalım
Budur bu işe çözüm (KK 5)

Tepenin altı tarla
Parla Rafiye'm parla
Recep gitti pazara
Pullu da çember ısmarla(KK 5)

Ünledim Gülsüm deyi
Yüzüme gülsün deyi
Çökmüş yere ağlıyo
İkbalim kara deyi (KK 10)

Bu dağın ardı taştır
Ardı uçurum kaştır
Ben Ayşe'yi alamadım
Yandı gönlüm ataştır (KK 10)

Kaşları ok dedik de
Kipriği çoh dedik de
Pek mi burnun büyüdü
Sen gibi yoh dedikçe (KK 1)

Şu Çamaş'ın yazıları
Çifte gezer guzuları
Mevla bize mi yazmış
Böle gara yazıları (KK5)

Yanan löküsün sönsün
Baharın gışa dönsün
Bizi kargışlayanlar
Kargışğız başa dönsün (KK 5)

Derelerin uzununu
Kıramadım buzunu
Andır kalsın çemberin
Göremedim yüzünü (KK 17)

Bu dağın ardı Çamaş
Güzeller gider yavaş
Gelinkaya dediğin
İki toprak bir de taş (KK 17)

Mavi yorganım kaplı
Üstünde iğnem kaplı
Sana kız mı verirler
Annen yırtık çoraplı (KK 22)

Bahçelerde pırasa
Kızlar kocasız kalsa
Gel evlenek diye
Çamaşlıya yalvarsa (KK 22)

Bahçelerde mor meni
Verem ettin sen beni
Nasıl verem olmayım
Eller sarıyor seni(KK 22)

Koy koy koyun oğlum
Boy boy boyun oğlum
El kızını almış da
Yuları takmış oğlum (KK 2)

Ata binesim gelir
Dağı dönesim gelir
Elin oğlu nem olur
Hep de göresim gelir (KK 1)

Tespihim altın kaplı

Seni bana verseler

Ağalar Arap atlı

Olsam ben de muratlı (KK 22)

1.1.6. Halk Türküleri

“Türkü” her şeyden önce, tamamıyla yerel özelliklerin birleştiği bir kültür unsurudur ve bütün bir ulusun sesini ifade eder. Esasen, bütün milletlerde ya da kültürlerde türkülerin (halk şarkısının) en yüksek düzeydeki işlevi, ait olduğu “ulusun ortak ruhu” olmaktır (Başgöz, 1992, s. 7-8). Türkü sözcüğünün kökeni ile ilgili en önde gelen görüş ise Türk kelimesine (-î) nispet eki (aidiyet eki) eklenerek “türki” elde edildiği ve bu kelimenin zamanla Türkçenin ses uyumuyla “türkü” şeklini aldığıdır (Çobanoğlu, 2013, s. 4-5). Kelimelerin sonuna getirilen (-î) nispet eki genellikle kelimeye aidiyet de kazandırır. Buradan hareketle Türkü kelimesinin “Türke ait”, “Türke özgü” anlamlarını taşıyacağı da açıktır.

Yaşanan bir olayın sonucunda halktan birileri bir türkü yakar, hem hikâye ölümsüzleşir, hem de nesilden nesile aktararak toplum hafızasına kazanır. Böylece hem yaşanan olay unutulmaz hem de halkın ortak hafızası oluşur. Halk ozanı Aşık Veysel de meşhur şiirinde “ Bayramlarda, düğünlerde, sıkılınca dar günlerde, Türküz, türkü çağırırız” şeklinde bu durumu sanat diliyle anlatmıştır. Çamaş ilçesinde söylenen türküler genellikle Fatsa yöresi ile yakınlık gösterdiği gibi Gölköy yöresinin de etkisi fazladır. Yöreden derlenen türküler şöyledir:

1. Türkü

Aman da kardeşler

Al ile oldu

Çamaş'ın içi

Kan ile doldu

Aman da kardeşler

Tabakoğlu'na

Pusu da kurdular

Söken yoluna

Aman da kardeşler

Koca da çınar

Yola da düştü devrildi

Yürekler yanar

2. Türkü

Hekimoğlu derler

Bir ufak uşak

Bir omuzdan bir omuza

Yüz arma fişek

Hekimoğlu derler

Benim aslıma

Konak da yaptırdım

Kendi neslime

Konak da yaptırdım

Mermer direkli

Hekimoğlu sorarsan

Aslan yürekli

Görsel 11: Hekimoğlu'nun Sonu (Fotoğrafın Kaynağı: Osman Nuri Oral Arşivi)

3. Türkü

Ne Uzundur Şu Fatsa'nın Yolları

Arşın Olmuş Mustafa'nın Kolları

Acep Ne Söyledi Şirin Dilleri

Mustafam Mustafa'm Garip Mustafa'm

Düşman Ellerde Giden Mustafam
Ne Uzundur Şu Fatsanın Gezisi
Böyleymiş Alnımızın Yazısı
Mustafa Annesinin Bir Tek Kuzusu
Mustafa'm Garip Mustafa'm
Düşman Ellerde Giden Mustafam

4. Türkü

Bahçelerde mor meni
Verem ettin sen beni
Nasıl verem olmayım
Eller sarıyor seni

Haydi yavrum haydi hopla da gel
Aman al feraceni topla da gel

Karanfili boyarlar
Aman gizli de söyle duyarlar
İki gönül bir olsa
Bize de nikah gıyarlar

Haydi yavrum haydi hopla da gel
Aman al feraceni topla da gel

5. Türkü

Dağda duttum bi cücük
Ağzı da burnu güccücük
Ben varamadım köyüğüze
Sen gel de bize acucuk
Dağda da kestim odunu
Harmana gelsin geçiler
Az mı da oldu sevdüğüm
Yolladüğüm elçiler

6. Türkü

Ah gelin sen beni öldüreydin
Dostunan düşmanı güldüreydin

Gelin dedük adına
Doyamaduk dadına
Gız seni kaçuracam
Anana inadıma

7. Türkü

Metinin bıyıkları
Burmadır da burma
Osman Efendi de geliyor
Metin burada durma

Çayırköy'ün başını
Duman bürüdü
Osman Efendinin de namı
Aldı da yürüdü

Gelme anam gelme
Dönmem geriye
Yarım de gelmedi
Gitti de neriye

8. Türkü

Eminem huylu musun
Fidan da boylu musun
Her gelen seni sorar
Gümüş hamaylu musun

Yan Eminem yan
Uyan da Nuri
Uykulardan uyan
Kıran yolun yağmuru
Depilmiyor çamuru
Ah goca gafalı Nuri
Emine'nin mahmuru

Yan Eminem yan

Uyan da Nuri

Uykulardan uyan (KK1)

9. Türkü

Tamzara kuyu kuyu

Uyu sevdiğüm uyu

Adam sarhoş olur mu

İçtüğün üzüm suyu

Tamzara'nın üzümü

Göremedim yüzünü

Böyle sevdalık m' olur

Kıramadım buzunu (KK1)

1.2.Halk Çalgıları

Çamaş ilçesinde halk tarafından kullanılan çalgılar aşağıda verilmiştir.

1.2.1.Davul

Anadolu'nun hemen hemen bütün yörelerinde düğünlerin ve eğlencelerin olmazsa olmazlarından olan davul Çamaş yöresinde de önemli bir halk çalgısıdır. Genellikle zurna ile birlikte özel günlerde çalındığı gibi Ramazan ayında sahur vaktini halka haber vermek için de kullanılır. (KK 22)

Görsel 12: Davulcular (Fotoğrafın Kaynağı: <http://www.gunesgazetesi.net>)

1.2.2. Zurna

Davul ile birlikte düğünlerde, gelin alma denilen bir düğün ritüelinde yine askere uğurlama gibi eğlencelerde sıkça kullanılır. (KK 22)

1.2.3. Bağlama

Özellikle düğünlerde çalınan en önemli çalgı olarak karşımıza çıkan bağlama düğünlerin vazgeçilmez enstrümanıdır. (KK 22)

1.3. Halk Şairleri

1.3.1.Mehmet Çamaş

1966 Fatsa doğumludur. Eğitimi Fatsa'da tamamlamış daha sonra ticaret ve ziraatle uğraşmıştır. Çamaş ağaları olarak da bilinen Çamaş ilçesine ismini veren Mehmet Çamaş soyundan gelen Hacıalizade (Çamaş Ailesi) ailesine mensuptur.

Fındık Ağdı

Tane tane umut taşır
Her bir tane fındık
Küçük bir kabuğun içinde
Ne umutlar vardır

Bir babanın önündeki kış
Bir annenin önündeki düğün
Bir erkek evladın aşkı
Bir genç kızın çeyizi
Bir bebeğin maması

Bir tane fındık umuttur
Undur, yağdır, çaydır, şekerdir
Bir ayakkabı, bir pantolondur,
Bir kalem, bir defterdir.
Bir entaridir bir tane fındık

Umutları söndürmeyin
Umutsuz yaşamak
Mutsuz yaşamaktır
Bir küçük fındık tanesi
İçinde saklıdır umutlar.

1.3.2.Bilal Meydan

Bilal Meydan,1950 Fatsa doğumludur. Çamaş'a bağlı Sakargerış köyünde uzun yıllar ikamet etmiştir. Köyünde çocuklarıyla birlikte ahşap marangoz ve mobilya işleriyle uğraşmaktadır. Şiirleri Fatsa yerel gazetelerde, Posta Gazetesi Yurdumun Şairleri sayfasında yayımlanmıştır. Bir kısım şiirleri de yöresel sanatçılar tarafından bestelenmiştir. "Merhaba Dostlar " adını taşıyan kitabı 2014 yılı Aralık ayında ilk baskısını yapmıştır.

MERHABA DOSTLAR

Erlere önünde gül dalı

Arılar gülden alır balı

Dostlarıma serdim halı

Merhaba dostlar merhaba

Tarlayı ekip kazanlara

Fındık diktim hozanlara

Çalar söyler ozanlara

Merhaba dostlar merhaba

Zaman geçer bölüm bölüm

Nerede kaldı benim gülüm

Hiç hayale gelmez ölüm

Merhaba dostlar merhaba

Ömür denen birkaç nefes

Dünya yalan etme heves

Dünya boşa dönen kafes

Merhaba dostlar merhaba

Sizleri severim candan

Dostlar gitmedin bu handan

Merhaba der Bilal Meydan

Merhaba dostlar merhaba

BAHÇENİN GÜLÜ

Güzel bizim bahçenin gülüsün

Gülü çok severim bilir misin

Gece gündüz bize gelir misin
Çiçeklere koku verir misin

Yolun kenarında güller biter
Benim olmasa kokusu yeter
Yardan ayrılık ölümden beter
Güzeli gördüm gözümde tüter

Güzellik tatlıdır bir karar
Seni seven ateş olur yanar
Bir gün senin kalbinde arar
Karşılıksız sevgi çok yarar

Dost ayrılığa kızma kader
Boşuna etme kendine keder
Kötülük yapan kendine eder
Ben daha istemem gülme kader

1.4. Dil-Kalıp Sözler

1.4.1. Lâkaplar

Lakaplar kişiyi kendi adından ayrı olarak tanıtan, sonradan konan ve onun belirgin bir özelliğini gösteren adlardır. Genel ahlaka aykırı olmaması, ilgili kişinin belli bir çevre bu lakapla tanınması kaydıyla ad olarak da kazanılabilmektedirler (Coşar, 2003, s. 102).

Çamaş'ta insanlara lâkap takma geleneği çok sık görülen bir durumdur. İnsanların birbirlerine lâkabıyla seslendiği sıklıkla görülür. Bu kişiler arasında çoğu zaman gerçek adı yakınları dışında bilinmeyip lâkabıyla tanınan kişilere de rastlanmaktadır. Lâkap takılırken çoğu kişinin dış görünüşü, yaşam tarzı, konuşması, gülmesi, hal ve hareketleri etkili olur. Lâkap takılan kişi genellikle lâkabıyla anılmaktan hoşlanır ama bunun tersi durumlar da olduğu görülmektedir.

Aşağıda Çamaş ilçesinde kişilere takılan lakaplar verilmiştir:

A

Aracı, Akış, Aşuk, Alageçi, Apduk, Arap

B

Bedön, Başakçı, Beşikçi, Bumbacı, Bögcük

C

Cörük Cündü, Cinci, Camgöz, Cıbrır, Cılız, Cansız, Cebiş

Ç

Çeğrek, Çito, Çengelli, Çolako, Çerkez, Çakır, Çilli, Çiloğ

D

Deli Mehmet, Divilik, Delek, Düdükçü, Domdom

E

Eserek, Ellek, Ecünnü, Ekmekçi

F

Fırıl, Fare, Fısil

G

Gülcük, Gello, Gavur, Gebeç, Güdük, Gostak, Goruk, Gayık, Gamalak, Gödek

H

Hortlak, Hacı, Hoca, Hartamacı, Hoş, Hatip, Hımbıl, Hosafı

İ

İğne, İnek, İbrikçi, İzmirli, İsko

K

Küp İsin, Kör, Kürt, Kara, Kelek, Kovboy, Kolaklu, Kedi, Keme, Kör, Keleş,
Killik, Kalaycı, Körük, Keçe, Kıtır, Kestek

M

Maçka, Mıstık, Minik, Mami, Melo, Malak

N

Neco, Naycı, Nâfâ (KK 7, KK 16)

O

Onbeşli, Ocaklı

P

Pastafçı, Pala, Pıtlak, Porsuk, Peştembal, Pire, Pörtlek

R

Rambo,

S

Sabuncu, Solucan, Sabo, Sakat, Saçak (KK 3, KK 4)

T

Tısmık, Tavukçu, Topal, Teyin, Tekel, Tikli, Tabak, Tosun (KK 12, KK 15)

Ü

Ürsek, Üçbacak, Üç

U

Ukarlı, Uçan, Usta (KK 5, KK 6)

V

Visil, Vasıta (KK 8, KK 11)

Y

Yankafa, Yayık, Yorgansız, Yumuş, Yiyici

Z

Zenci, Zamansız (KK 1, KK 2)

1.4.2. Sülale İsimleri

Çamaş ilçesinde sülâlelerin adları bilinen en büyük dedenin adı veya lâkabının sonuna ...oğulları, ...ağalar, ...giller şeklinde ekler getirilerek oluşmuştur. İlçede çok bilinen sülâle isimleri aşağıda verilmiştir.

- Hacı Ali Zadeler (Çamaş ilçesine de adını veren Mehmed Çamaş beyin torunlarından 1800'lü yılların başlarında yaşayan Hacı Ali Ağa'nın adından dolayı Osmanlı Arşivi kayıtlarında aileye mensup kişilere bu isim verilmiştir. Cumhuriyetten sonra soyadı kanunu ile Hacı Alizadeler Çamaş soyadını almıştır.
- Hacı Halil Zadeler (Aynı zamanda Çamaş ilçesinin tımar beyi Hacı Ali Ağa'nın dünürü olan Hacı Halil Ağa'nın torunları olduğundan aileye bu isim verilmiştir.)
- Şişmanoğulları (Aile büyükleri Şişman Hoca isimli bir şahıs olduğundan aile bu ismi almıştır. Hisarbey köyünün bir mahallesi de bu ailenin ismi ile Şişmanoğlu ya da Şişmanlı mahallesi olarak bilinir. Bu adlandırma resmi kayıtlarda da geçmektedir.)
- Çakıroğulları (Aile büyüklerinin gözleri mavi olduğundan sülale bu ismi almıştır.)
- Kıranlar (Danışman köyünün bir mahallesi de olan Kıran tepesi üzerinde yaşadıkları için aileye bu isim verilmiştir.)
- Çıtırlar
- Hatipler (Uçan Hatip ya da Külekçi Hatibi olarak bilinen bir ermişin torunları olan bu sülale Hatipler olarak anılır. Hisarbey mahallesinin bir mahallesi de yine bu ermişin evinin etrafında kurulduğu için Hatipevyanı mahallesi olarak adlandırılmıştır.)

- Kavasogulları
- Kelesogulları
- Feyzi Ağalar (İlçenin Kocaman mahallesinde yaşayan bu sülale, ailenin büyüğü Feyzi ağadan dolayı bu adla anılmaktadır. Soyadı kanunu ile de aile Feyzi soyadını almıştır.)
- Nuri Ağalar (İlçenin Akköy köyü Çayır mahallesinde yaşayan bu sülale, ailenin büyüğü Nuri ağadan dolayı bu adı almıştır.)
- Yarımağalar (Çamaş ilçesinde Çamaş ağaları ilçenin hanedan ailesiydi. Hisarbey köyünde yaşayan bu aile ise köyde yaşayanlar arasında durumu iyi sayılabilecek geçim düzeyinde olduklarından aileye ağaya yakın anlamında bu isim verilmiştir.)
- Halil Ağalar (İlçenin Hisarbey köyünde yaşayan bu sülale, ailenin büyüğü Halil ağadan dolayı bu adı almıştır.)
- Kadıgiller (Aile büyüklerinden birinin Kadı ya da Kadının hizmetinde biri olduğundan aile bu ismi almıştır.)
- Kömürcüogulları
- Lazoğulları
- Ehlimanlar
- Körgiller (Aile büyükleri görme engelli olduğu için aile bu ismi almıştır.)
- Hamdioğulları (Rum asıllı olan Rum Hamdi lakaplı bir aile büyüğünden dolayı aile bu ismi almıştır.)
- Muhtarogulları
- Omargiller (Ömer isimli aile büyüklerinden dolayı aileye bu şekilde yöresel bir adlandırma yapılmıştır.)
- Kara Hüseyin Oğulları (Tımarlı sipahi olan Kara Hüseyin Osmanlı Devleti tarafından Çamaş ilçesine yerleştirilmiştir. Aile de aile büyüklerine istinaden bu ismi almıştır.)
- Osmanoğulları
- Çavuşgiller (Aile büyükleri askerliğini Çavuş olarak yapmış ve adından ziyade bu lakapla anıldığı için sülale bu ismi almıştır.)
- Hoteziler
- Şerifgiller
- Yünlüogulları

- Değirmencigiller (Aile büyükleri Şahsen ırmağı üzerinden bulunan bir su değirmenini işlettiği için sülale bu ismi almıştır.)
- Cincigiller (Aile büyüklerinin cinlerle iletişimi olduğuna inanıldığı için sülale bu ismi almıştır.)
- Paşagiller (KK 1, KK 3, KK 6, KK, 7, KK 10)

1.4.3. Dua- Beddua (Alkış-Kargış), Yemin

Alkış ve kargışlar insanoğlunun karşılaştığı olaylara yönelik duygu ve düşüncelerinin dışı vurumu olarak nitelendirilen, bireyin kendini ifade ettiği yardımcılarından biridir. Kendine yapılan iyiliğe, yardıma ve iltifata alkışla karşılık veren insan; kötülüğü, haksızlığı, yanlış kargışla dile getirmiştir. Bu iletiler, insanın psikolojik olarak rahatlamasını sağlarken, toplumun maddî-manevî kültürünü, inançlarını ve değer yargılarını yansıtması bakımından da önem taşır (Duymaz 2000: 15).

Çamaş ilçesinde sıkça kullanılan beddua/kargışlar aşağıdaki gibidir:

- Soyu kesilesice
- Çektice damar guruyasica
- Şişesice
- Adı batasica
- Allah seni alsın
- Gözü kör olasica
- Dili dolanasica
- Allahından bulası
- Allah gahır versin, derman vermesin
- Allah islah etsin
- Allah belan galdursun
- Allah depeden baktırsın
- Allah belanı versin
- Ocağıma incir dikilsin
- Cehennem dibini göresice
- Çenesi tutulasica
- Eli kırilasica
- Geberesice
- Ocağı yanasica

- Teneşire geleseice
- Dal budak salamayasıca
- Dermansız dertlere dutul
- Ocağı batasıca
- Ağzında davun çıksın
- Adı namı batasıca
- Andur galasıca

1.4.4. Seslenme-Hitap

Kişileri, grupları, canlı ve cansız varlıkları çağırarak, uyarmak, iletişim ortamına çekmek amacıyla kullanılan sözlere sesleme sözleri denir. Seslenme sözleri yediden yetmiş yaş, statü, zekâ ve eğitim farkı gözetmeksizin herkesin her an kullandığı sözlere (Demirbaş, 2017, s. 2155). Bu sözler yörelere göre farklılıklar göstermektedir. Anadolu insanı bu sözleri bazı durumlarda bir sevgi, saygı bazen ise bir kızgınlık ve öfke unsuru olarak kullanarak bu sözlere belli anlamlar yüklemiştir. Örneğin Ege bölgesinde yaşayan yaşlı bir kadın güzel kızım anlamında “cilasım kızım” diye torununa seslenirken Karadeniz bölgesinde bu seslenme “ haccak kızım” olarak ağızlarda yer bulur.

- Yuğuk
- Ey
- Hop
- Dayı
- Gülüm
- Kaymağım
- Bal oğlum
- Balım
- Gıcı
- Analık
- Babalık
- Aslanım
- Bacaksız
- Ula
- La
- Ulan

- Gı
- Geyz
- Tosunum
- Paşam
- Balköpüğüm
- Kuzum (KK 1, KK 2, KK 3, KK6)

1.4.5. Tekerlemeler

Tekerlemeler; kendine özgü biçim, muhteva, içerik ve işlev özelliklerinden tam olarak söz edemeyeceğimiz halk edebiyatı verimleridir. Bunun nedeni, büyük oranda masal, halk hikâyesi, halk tiyatrosu, bilmece, ninni gibi halk edebiyatı türlerine bağlı olmasıdır. Bu bağlılığa rağmen, tekerlemeyi söz konusu türlerden ayırt edebilmemizi sağlayan birtakım şekil, muhteva ve anlatım özellikleri bulunmaktadır. Ayrıca, halk edebiyatının diğer türlerinden tamamen bağımsız olan oyun tekerlemeleri, tören ve inanç tekerlemeleri de mevcuttur (Duymaz, 2005, s. 37). Çalışmada derlenen tekerlemeler aşağıda yer almaktadır:

- Bu köşe yaz köşesi, şu köşe kış köşesi, ortada su şisesi
- Bir berber bir berbere gel birader Berberistan'da bir berber dükkânı açalım demiş.
- Memiş mahkemeye gitmiş, mahkemeleşmiş mi mahkemeleşmemiş mi?
- Altı altı otuz altı
Babamın bıyığı yolda kaldı
Yerden aldı ırmağa attı
Babam bıyıksız kaldı.
- Üşüdüm, üşüdüm,
Yere para düşürdüm,
Paramı yediler,
Bana cüce dediler.
- Kuzu, kuzu me
Bin tepeme

Haydi gidelim
Fatma teyzeme

- Ali ağanın değneği
Giymiş ipek gömleği
İpek gömlek üstünde
Aklı paşa kızında
- Taşoluk'ta bir pazar
Orada kızlar gezer
Ben kızlara bakamam
Ağalar beni keser
- Laleli Belkıs
İçeriye gir kız
Ayşecik,
Cık, cık, cık,
Fatmacık,
Cık, cık, cık (KK 1, KK 10, KK 16, KK 18)

1.4.6 Atasözleri

Bütün milletlerin atalarından kalmış, yol, yöntem gösteren, öğüt veren sözleri vardır. Bu sözlere her millet “kanatlı söz”, “nasihat”, “cevherli söz”, “ibret verici söz”, “altın söz”, “dilin gülzârı”, “halk mektebi”, “halk hikmeti”, “ruhun tabibi”, “aklın gözü” ve benzeri anlamlar içeren isimler vermiştir. Sözlü kültür ve edebiyatın bu en kısa ve göreceli olarak en sabit metne sahip olan türü, günümüz Türkiye Türkçesinde, “atasözü” olarak adlandırılır (Çobanoğlu, 2012, s.78). Atasözleri, atalarımızın uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştırılan ve kamuca benimsenmiş özlü sözlerdir (Aksoy, 1993 s. 37). Çalışmamızda ulaştığımız yöreye özgü atasözleri aşağıdadır.

- Çok öten karganın konacağı kazık tepesidir.
(Bu atasözü herkesle kötü ilişkiler kuran bir insan sonunda kendine zarar verir anlamındadır.)
- Öküz ölünce deynek sallayan çok olur.

(İnsanlar siz güçlüyken dost görünebilir ama güçsüz ve düşkünken asıl yüzleri ortaya çıkar.)

- Yedi öküz bir behniye bağlanmaz.

(Behni ahırlarda hayvaların beslenmesi için yapılmış bölümlerdir. Bu söz bize birbirine zarar verecek şeyleri bir araya getirmememiz gerektiğini de anlatmaktadır.)

- Enüklen dalaşıcağına fıraktuyu dolan.

(Köpekle kavgaya tutuşacağınıza başk bir yol bulun anlamında söylenen bu söz aslında bize yapacağınız bir iş sizi kötülerle muhatap edecekse başka bir yol bulun başka bir iş tutun diye öğüt vermektedir.)

- Aşağıki değirmen darı öğütmezse, yukarıdaki kol gibi atar.

(Bu söz de bir işi birisi yapmazsa yapacak birinin bulunacağını anlatmaktadır.)

- Atın tepmeyi, enüğün kapmayı olmaz.

- Bokçu kancığın avcı enüğü olmaz.

(Bu söz bize bir insanın soyuna çekeceğini işaret eder.)

- Kediden doğan sıçan kapar.

(Bu söz de yukarıdaki söze benzer bir anlamda olup insanın soyuna çekeceğine işaret eder.)

- Evim evim evceğizim, sen bilirsin halceğizim.

(Bu atasözü de aslında “Kol kırılır, yen içinde kalır” atasözüne benzeyen bir anlam içermektedir. Kötü ya da iyi şeylerin evde konuşulması ve dışarıya belli edilmemesi gerektiğini anlatmaktadır.)

- Yoluna yoğurt dökmedik.

- Yelin ardı yağış, şakanın ardı dövüş.

- Ye kabağı, gör sabahı.

- Döneceğin kapıyı kapama.

- Her ağaçtan kütük olmaz.

- Kimse ayranım ekşi demez.

- İti an çomağı hazırla.

- At ayağı çabuk olur.

- Ağalık vermeyle, yiğitlik vurmaya...

- Ne olur, ne olur, perşembenin gelişi çarşambadan belli olur.

- Papaz her gün pilav yemez.

- Gücük az, mart yaz.
- Her taş baş yarmaz.
- Kapı korumayan köpeğe yal verilmez.
- El ile düğün, bayram olur.
- İnsana yaptığı âlâ görünür, kargaya yavrusu anka görünür.
- Kimi et yer kimi bulamaç, sabah olunca o da aç o da aç.
- Kürdü var, Kemahlısı var. (KK 1, KK 2, KK 3, KK 4, KK 7)

1.4.7. Deyimler

Gerçek anlamı dışında kullanılarak yeni bir anlam ifade eden ve bir düşünceyi dile getiren iki veya daha fazla kelimedenden oluşan kalıplaşmış söz dizisine “deyim” adı verilir (Çobanoğlu, 2012, s. 85). Deyimler, milletlerin kimlikleri gibidir ve ait oldukları toplumun hayat felsefesini ve sanatsal yönünü yansıtır. Toplum hafızası onları son şeklini verinceye kadar hem içerik hem de şekil açısından bir şair titizliğiyle oluşturur. Az sözle evrensel ve genel geçer doğruları anlatırlar (Dağlı-Özdemir, 2015, s. 102).

Yöreden derlediğimiz deyimler şunlardır:

A

Ağzından bal damlamak

Ağız gağrıtmak

Ağzı kurumak

Açlıktan nefesi kokmak

Adam saymak

Alay etmek

Ağalık taslamak

B

Bahtına küsmek

Burun kıvırmak

Burnu düşse almamak

Burnundan kıl aldirmamak

Bir çırpıda

Beş parasız kalmak

Beylik taslamak

C

Canı çıkmak

Cıısı bıcıl kalmak

Cadalozluk yapmak

Car car etmek

Ç

Çekişmek

Çamı devirmek

Çıtını çıkarmamak

D

Davula dönesice

Davun çıkasica

Davun olasica

Divildek olmak

E	Karnı guruldamak
El açmak	Kafadan kontak
Elinin körü	Kabak gibi parlamak
Elinden tutmak	L
Eğlenip durmak	Laf gevelemek
Eşeği gancık olmak	Löppedek yapmak
F	M
Fındığı göremiyesice	Madam yok
Fisillik yapmak	Maraza çıkarmak
Feşerlik yapmak	Mıymıntılık yapmak
Folluk aramak	Mercimeği taşlı olmak
G	N
Gavurun dölü	Nay olmak
Gel zaman git zaman	Nevri dönmek
Gasmane gitmek	Nur topu
Gıkı çıkmamak	Nacak gibi kesmek
Gıçına nef yağ sürülmüş gibi (KK 6, KK 8)	O
H	Onmak
Halt etmek	Okkalı bir patlatmak
Hırıl hırıl etmek	Ö
Hökümet gibi karı	Örsetmek
Hışıl lanmak	Öğürsemek
Hele bak hele	Ölünün körü
I	Önünü alamamak
Sırgan gibi ısırarak	P
Irak gitmek	Pers olmak
Imırsız kalmak	Pire aramak
Işıtmak	R
İ	Rengi atmak
İşi müdara olmak	Rayına oturmak
İç çekmek	S
İpsiz sapsız kalmak	Sapla saman ayırmak
K	Sırt vermek
	Ş

Şaha kalkmak
Şıppadak gelmek
Şamar oğlanı
Şeytana papucu ters giydirmek
T
Tevellütü geçmek
Turşu gibi olmak
U
Uzak gitmek
Uslu durmak
Ü
Üstünlük taslamak
Ürsetmek (KK 3, KK 4)
V

Vazıradak gitmek
Vadesi dolmak
Vacırvucur konuşmak
Y
Yaldır yaldır parlamak
Yakasına yapışmak
Yan bakmak
Yan basmak
Z
Zırlayıp durmak
Zeytin yağ gibi üste çıkmak
Zırnık koklatmamak
Zibidi zibidi dolaşmak
Zurnanın zırt dediği yer (KK 1, KK2)

2. BÖLÜM: HALK BİLGİSİ

İnsan yaşamının başlıca üç önemli geçiş dönemi vardır. Bunlar doğum, evlenme ve ölümdür. Her birinin kendi bünyesi içerisinde birtakım alt bölümlere ve basamaklara ayrıldığı bu üç önemli aşamanın çevresinde birçok inanç, âdet, töre, tören, âyin, dinsel ve büyüsel özlü işlem kümelenerek söz konusu geçişleri bağlı buldukları kültürün beklentilerine ve kalıplarına uygun bir biçimde yönetmektedirler. Bunların hepsinin amacı da kişinin bu “geçiş” dönemindeki yeni durumunu belirlemek, kutsamak, kutlamak, aynı zamanda da kişiyi bu sırada yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilerden korumaktır (Örnek, 2000, s. 131). Halkın yüzyıllar süren tecrübeleriyle oluşturduğu halk bilgisi konuları aşağıdaki başlıklarda incelenmiştir:

2.1. Ailede İlişkiler

2.1.1. Ailede Günlük Hayat

Çamaş'ta aile yapısı Türk aile yapısına paralel olarak ataerkil özelliklerini günümüzde de devam ettirmektedir. Baba ailenin reisi olarak kabul edilmektedir. Fındık tarımı ve hayvancılık da yörede aile ilişkilerini etkilemiştir. Fındık çevresinde oluşan bir kültür aile ilişkilerini ve gelenekleri de etkilemiştir.

Çocuk sayısı ailenin gücü açısından çok önemlidir. Bilhassa erkek nüfusu fazla olan aileler kendilerini daha güçlü hissetmektedirler. Geniş ailelerde örf ve âdetler daha güçlü biçimde yaşatılırken günümüzde oluşan çekirdek aileler bu konuya geniş aileler kadar önem vermemektedirler. Özellikle geniş ailelerde sabahları kadınlar mutlaka kocalarından önce sabah kahvaltılarını hazırlar, tarla-bahçe işleri ile ilgili hazırlıkları yapar, sağılacak hayvanlar varsa bunları sağlar. Mutfak ise daha çok kadına özgü bir alan olarak görülür, burada bir kadın hakimiyeti olurdu. Eski evlerdeki ocaklar zamanla yerlerini kuzine denilen sobalara bırakmıştır. Gün içinde hangi işlerin yapılacağına evin reisi olarak varsa dede yoksa dedenin en büyük evladı olan kardeş karar verirdi. Daha çok mısır ekmeği tüketilir, buğday ekmeği ancak köyün ileri gelenleri, ağalar tarafından yenir, bu ekmeğe de bazar (pazar) ekmeği adı verilirdi. Ailede iş bölümü kişilerin yetkinliklerine göre yapılırdı. Bir grup tarafından yapılması gereken işlerde ise imece olarak tabir edilen birlikte çalışma ve yardımlaşma mantığı güdülürdü. Hayvanların bakımından genellikle kadınlar, otlatma işinden ise erkekler sorumlu

olurdu. Anne çoğunlukla evde olur, ev işlerini yürütürdü. Eğer vakit bulursa tarlaya da giderdi. Bileki ekmeği olarak da bilinen taştta yapılan bir çeşit ekmek genellikle yere kurulan sofraya getirilirdi. Yemekler bir kaptan genellikle şimşir adı verilen tahta kaşıklarla yenirdi. Eğer uzak bir tarlaya gidiliyorsa öğle yemeği hazırlanıp kaplara konur ve tarlaya götürülürdü. Yemek ve ekmek pişirme işleri çoğunlukla annenin önderliğinde kızlar ve gelinler tarafından yapılırdı. Kışlık odun ve orman ile ilgili işler baba önderliğinde yapılırdı. Güç gerektiren bu tür ağır işleri ailenin yetişkin erkek fertleri yapardı. Tarlalara genellikle fındık ve mısır ekilirken, avlu ya da ağıl denilen eve yakın bahçelere ise pancar, fasulye, salatalık, domates gibi ürünler ekilirdi. Son elli yılda ise tarlaların hemen tamamına fındık ağaçları dikilmiş ve özellikle mısır ve buna benzer yan ürünlerin ekimi oldukça azalmıştır. Kahvaltı ile öğle yemeği arasında “On çayı” denilen bir ara öğün de tarlada yapılırdı. Tarla, hayvan otlatma ve benzeri işlerden akşam eve dönen aile fertleri evde toplanır, akşam ezanı okunmadan herkesin evde olmasına dikkat edilirdi. Bir gün sonrası için gerekli fiziki dinlenmenin sağlanması adına erken yatılmasına da önem verilirdi. (KK 1)

Babanın yanında yapılmaması gereken davranışlar, uyulması gereken sözlü kurallar vardı. Bunlar babanın yanında bacak bacak üstüne atılmaz, uzanılmaz, kahkaha ile gülünmez, çocuk sevilmezdi. Bu durumların babanın aile üzerindeki otoritesini sarsacağı düşünülürdü. Baba evde herkese emir verebilir onlara yaptıkları karşısında kızabilir hatta ceza verebilirdi. Babaya ise kesinlikle geri cevap verilmezdi. Diğer ataerkil toplumlarda da olduğu gibi Türklerde de baba figürü ailenin direği olarak da tanımlanan ve kararları sorgulanmayan, ailenin karar mekanizmasının başıdır. (KK 3)

Gelinlerin tarla işlerinde genellikle bebek ve çocukları yanında olurdu. Tarlaya gidilirken çocuklarını ve beşiklerini de yanlarında götüren gelinler hem çocuklarına bakar hem de çalışırlardı. (KK 6)

Çocukları büyüyen ve yetişkin olmaya yaklaşan aile fertleri için ayrı bir ev yapılırdı. Bu ev ailenin imkânlarına göre ağalarda genellikle kesme taş, ateş tuğlası ve ahşap kullanılarak, köylülerde ise genellikle yalnızca ahşap kullanılarak inşa edilirdi. Ağalarda arazi paylaşımı babanın vefatından önce kesinlikle yapılmazken köylülerde araziden bir bölüm ayrılan aile ferdine verilir ve geçimini sağlaması için bir süre destek olunurdu. Aile ferdi ayrı bir eve çıkmış olsa da akşam aile büyüklerinin evinde toplanılır ve ailede birliktelik bu şekilde devam

etmiş olurdu. Çamaş'ta topraklar genellikle ağalara ait olduğundan zaten köylülerin toprak sahibi olduğu örnekler çok azdır. Bu örnekler de genellikle Osmanlı İmparatorluğu döneminde askerî başarıları olan kişileri devletin toprak verip bölgeye yerleştirmesi sonucu edinilmiş topraklardır. (KK 1)

Okul ve eğitim konusuna çok önem verilmezdi. Erkek çocuk ilkokula kadar okutulurken kız çocukları okula dahi gönderilmezdi. Köylerde okul inşaatı imece usulü yapılırdı. Ağa, muhtar ve köyün ileri gelenleri, devletin de desteğiyle okul inşaatını yaparlardı. Okulun ihtiyaçları bilhassa da yakacak ihtiyacı genellikle veliler tarafından karşılanır, öğrenciler okula kış aylarında ellerinde odunla giderlerdi. (KK 6)

Çamaş'ta gurbet kültürü bölgeyi yöneten bir hanedan aile ve bu ailenin yörenin farklı köylerine yerleştirilmiş ağaları sebebiyle Ordu ilinin diğer ilçelerine oranla çok geç başlamıştır. Burada ağalar halkı kendi işlerinde çalıştırmışlar, onlara diğer yörelere nazaran daha iyi bir hayat sunmuşlardır. Tabi bu durumun olumsuz etkileri diğer yörelerden fakirlik ve geçim sıkıntısı sebebiyle, gurbet ve okumaya yönelen gençler yörenin sosyal hayatını geliştirirken Çamaş'ta bu durum görülmemiş halk birkaç köy dışında çoğu köyde yoksul ve eğitimsiz kalmıştır. Diğer mahallelerden farklı olarak Çamaş'ın Çavuşbaşı mahallesinde Osmanlı döneminde de faaliyet gösteren eski bir mektep vardı, bu nedenle bu köyün gençleri genellikle okumuştur.

Hisarbey'de Hacı Alizade Abdullah Bey, Edirli'de Hacı Alizade Osman Ağa, Hacı Alizade Cevat Bey ve Hacı Alizade Mehmet Bey, Söken'de ve Taşoluk'ta Hacı Alizade Celal Bey, Yaztepe ve Çakal Dağı bölgelerinde Hacı Alizade Ali Efendi Hacı Mahmut Efendi ve ağalık sisteminin Çamaş yöresindeki son temsilcileri, Çamaş'a adını veren Mehmed Çamaş beyin sekizinci kuşak torunları olarak ayanlık döneminde Çamaş'ın yönetiminde söz sahibidir. Bu ağalar zenginlikleriyle bölgeye nam salmışlardır. Hatta ülkemizde sıkça kullanılan "Karun gibi zengin" ifadesinin Çamaş yöresindeki varyantı Ordu'nun en büyük konağı olarak da bilinen konağın sahibi Hacı Alizade Cevat Beye atıfla "Cevat bey gibi zengin" sözüdür. (KK 14)

2.1.2. Komşuluk

Atalarımız "Ev alma komşu al" diyerek bir evde huzurlu ve güven içinde yaşayabilmek için çevredeki komşuların evden bile önemli olduğunu

vurgulamışlardır. Bu nedenle kültürümüzde “komşu hakkı, komşu kapısı, kapı komşu” gibi deyimler ve “komşu komşunun külüne muhtaçtır.” gibi birçok atasözü ortaya çıkmıştır. Kültürümüzde komşular birbirine yardımlaşma ve dayanışma duyguları ile yakın ilişkiler içindedir (Artun, 2013, s. 278).

Çamaş'ta Anadolu'nun diğer yerleşim yerlerinde olduğu gibi komşuluk ilişkileri çok önemsenirdi. Öyle ki yakın komşular akrabalardan bile yakın sayılırdı. Yakınlık akrabalıktan çok eve yakınlık ve uzaklıkla ilgiliydi. En yakın aile genellikle akraba olsun olmasın eve en yakın evde oturan ailelerdi. (KK 6)

Köylerde komşular en yakın bakkal olarak görülebilirdi. Evde yağ, tuz, şeker bulunmadığında komşudan istenirdi. Eski zamanlarda köylerde bakkalın olmaması ya da uzak olması, ulaşım zorlukları gibi sebepler komşuların birbirleriyle daha güçlü alışverişlerde bulunmasını sağlamaktaydı. Bununla ilgili yöresel bir tabir bile oluşmuştu; “Çocuğu yumuşa göndermek”. Bu tabir komşudan ödünç bir şey istemek için evin en küçük çocuğunun komşu eve gönderilmesi anlamına geliyordu. (KK 1)

İlk olarak yardım komşudan istenirdi. Komşuda bir sıkıntı olduğunda da komşu evin sakinleri olan aile de hemen yardıma koşardı. Günümüzde olduğu gibi rahatsızlık verilir mi diye düşünülmezdi. Aile arasındaki kavgalarda bile kavgayı ayırmak, üzüntülü olaylarda üzüntüleri paylaşmak ve azaltmak, mutlulukları paylaşmak için de komşular hep ailenin yanında olurdu. (KK 1)

Günlük hayatta her türlü yardımlaşma komşular arasında olurdu. Kış hazırlıkları, ramazan hazırlıkları, düğün hazırlıkları ve cenaze gibi üzüntülü durumların hazırlıklarında da yine komşular bütün işlerde birbirine yardımcı olurdu. (KK 5)

Yakın evlerdeki komşular bile birbirine misafirlğe gittiğinde yatıya kalabilirdi. Komşular eşleri ve çocuklarıyla komşu eve gelirlerdi. Geç saatlere kadar hoş sohbetler eşliğinde oturulurdu. Misafire elden geldiğince iyi ikramlar yapılırdı, misafire yapılan ikramın eve bereket getireceğine inanılırdı. Gelen komşuların aç ya da tok olmasına bakılmaz, ikramlardan yemesi için ısrar edilirdi. Komşuların az oturmaları saygısızlık olarak karşılanır, daha çok kalmaları rica edilirdi. Çamaş'ta komşuluk ilişkileri eski zamanlardaki kadar güçlü olmasa da özellikle köylerde önem arz etmektedir. (KK 1)

2.1.3. Misafir Ağırılama, Uğurlama

Çamaş yöresinde misafire çok önem verilir. Eski Türk inanışlarında olduğu gibi misafirin tanrı tarafından gönderildiği düşünülür. Tanrı misafiri kavramı da buradan ileri gelmektedir. Akraba ve sürekli görüşülen kapı bir komşular için genellikle günlük şeyler hazırlanır, teferruatlı bir hazırlığa gidilmez. Komşular ve akrabalar elden geldiğince ziyaret edilir, hâl, hatır sorulur. Misafirlik gün içinde ise çay-kahve içimlik kalınırken akşam oturmaları buna göre daha uzun sürer. Daha uzak mesafelerden gelen misafirler için hazırlıklar daha detaylı olur. Bu hazırlıklar birkaç gün sürebilir. Onlar için dolmalar sarılır, börekler açılır, sevdikleri yemekler yapılır. Gelecek misafirin en iyi şekilde ağırlanması için çaba sarf edilir.

Köy ahalisi ve akrabaları dışında dışarıdan yabancı bir misafir, bir devlet görevlisi geldiğinden ise bu kişiler genelde ağa, muhtar veya köyün ileri gelenleri tarafından ağırlanır. Mevsim koşulları, sağlık sorunları ve benzeri sebeplerle yola devam edemeyecek durumda olan kişiler de köylerde ağırlanır. Onlara tanrı misafiri gözüyle bakılır, tanıdık misafirlere yapıldığı gibi ikramlar yapılırdı. (KK 6)

2.1.4. Çocuk Eğitimi

Çocuğun eğitilebilmesinde özellikle anne faktörü çok önemlidir. Çocuk doğumdan ölüme kadar anneye büyük bir etkileşim içerisinde. Çocuğu anne hayata hazırlar. Bunu yaparken de Türk aile yapısının kurallarını göz önünde bulundurur. Anneler her ne işi olursa olsun evlatlarını yanlarından ayırmazlar. Babalar da çocuk eğitiminde önemlidir. Özellikle erkek çocukları büyüdüklerinde annelerinden çekinmeye başlarlar. Bu durumda devreye baba girer. Annenin çocuk üzerinde etki kuramadığı durumlarda yine baba faktörü devreye girer. Baba genellikle Türk ailesi yapısında korkulan, çoğu durumların anlatılmadığı kişidir. (KK 1)

Çocukların eğitilmesinde evde olan büyük abla ya da ağabeylerinde rolü büyüktür. Günümüzde ebeveynler çalışmaktadırlar ve evde kalan kardeşlerine ağabey ya da ablalar bakmaktadırlar. Bu sebeple çocuk üzerindeki rolleri oldukça büyüktür.

(KK 1)

Çocuk eğitiminde bir diğer görev de anneanne, babaanne ve dedelere düşmektedir. Çalışan ebeveynler çocuğu bırakacak yer bulamadıklarına aile büyüklerine emanet ederler. (KK 1)

2.1.5. Ailede İş Bölümü

Ev halkına dağıtılmış belli görevler vardır. Görev dağılımlarını genellikle ailenin en büyüğü olan dede ya da baba yapar. Baba ya da dede bir gün sonra hangi işlerin yapılacağını belirler, eşit zorlukta aile halkına görevlerini dağıtır. Fikir ayrılıkları olduğunda bir şekilde orta yol bulunur ve herkes işe koyulurdu. (KK 13)

2.1.6. Ailede Karar Alma

Mühim kararlar genellikle her toplumda olduğu gibi evin babası, büyük babası ya da en büyük erkek çocuktan çıkmaktaydı. Bu kişilere genellikle “evin reisi” adı verilirdi. Evin reisleri tüm ailenin uyması için belli kurallar koyarlar. Bu kurallar koyulurken evde yaşayan tüm bireylerle konuşulur. Karar alma ve kural koyma konusunda evin hanımı da söz hakkına sahiptir. (KK 1)

Evlilik gibi hayırlı işlerde yine evin hanımına sorulur, onunda rızası alınırdı. (KK 1) Karar alma konusunda evin genç kızları ve eve gelin gelen hanımlar söz sahibi değillerdi. (KK 1)

2.1.7. Aile Hukuku

Aileye ait varlıklar paylaşılırken dinî kurallar oldukça önemlidir. Anne ve babanın üzerine ne kadar mal varsa bu mallar çocuklar arasında eşit bir şekilde dağıtılırdı. Araziler büyük erkek çocuklar arasında paylaştırıldıktan sonra elde kalan arazileri anne, baba ve küçük kardeşler ekip dikerek geçimlerini böyle sağlardı. (KK 1)

Mal paylaşımında kız çocuklarına da hak düşmektedir. Kimi aileler kız çocuklarına araziden payını verir, kimileri arazinin değeri ne ise altın ya da para verir. Ancak kız çocuklarının miras hakkının olmadığını düşünerek hiçbir şey vermeyen ailelere de rastlanmaktadır. (KK 1)

2.1.8. Aile Toplantıları

Çamaş'ta önemli kararların alındığı aile toplantıları oldukça önemlidir. Bu toplantıları ailenin en büyük erkeği düzenlerdi. Kadınlar ve erkekler, haremlik ve

selamlık diye adlandırılan ayrı taraflarda otururlardı. Kadın ve erkeklerin karışık olarak oturduğu ailelerde vardı. Konular dönemin sıkıntılarına göre değişiklik göstermekteydi. Büyükler hafızalarından silinmeyen hikâyelerini yaşça küçüklere anlatırdı. Küçükler de büyüklerin anlattıkları hikâyeleri yerde oturup bağdaş kurarak dikkatle dinlerlerdi. (KK 2)

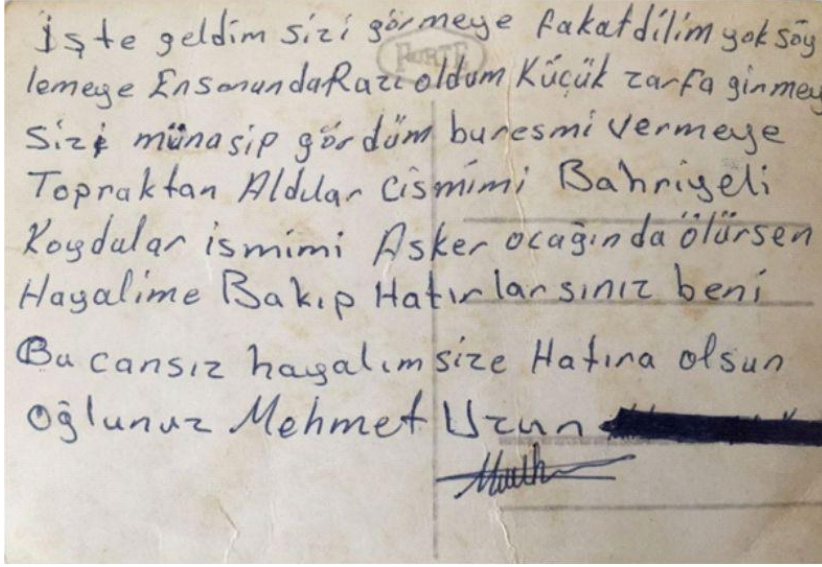
Kışın iş yoğunluğunun azalması sebebiyle sohbetler sayı olarak sıklaşırdı. Bu sohbetler aile arasındaki bağları canlı tutmaktaydı. (KK 2)

2.1.9. Mektup Geleneği

Çamaş'ta yoğun kullanılan bir yöntemdi. Özellikle internetin olmadığı dönemlerde gurbette olan akrabalarından haber almak amacıyla sık sık kullanılan bir haberleşme aracıydı. Okuma yazma oranı o zamanlarda daha düşük olduğundan kim okuma yazma biliyorsa onun yanına gidilir, gelen mektup okutulur ve mutlaka gelen mektuba cevap niteliğinde mektup yazdırılırdı. Bu kadar ilginin sonunda mektup yazan kişiye teşekkürünü belli etmek isteyen kişiler bahşiş verirlerdi.

Mektuplar selamlaşma ve hal hatır sorma ile başlar, kişi Allah'a emanet edilip bitirilirdi. (KK 6) Mektubun kime gönderildiği de oldukça önemliydi. Mektup öğrenci, asker gibi paraya ihtiyacı olan bir akrabaya gönderiliyorsa içerisinde güçlerinin yettiği kadar az miktarda da olsa para konurdu.

Mektuplaşma günümüzdeki gibi hız çağına ait bir haberleşme aracı olmadığından biraz zaman alırdı. O zamanlar telefon gibi hızlı haberleşme araçları olmadığından mektupla haberleşmeye çalışılırdı. Cevap beklenen mektup biraz gecikse âşıkların oldukça üzölmelerine sebep olurdu. (KK 6)

Görsel 13: Çamaşlı Şehit Mehmet Uzun'un 1971 Yılında Ailesine Yazdığı Bir Asker Mektubu (Fotoğraf Kaynağı: Çamaş Kaymakamlığı Şehitlerimiz Kitabı)

2.2. Bayram Tören ve Kutlamalar

Bayram bir topluluğun bütünü için ve bütününce düzenlenen, uygulanan törenlerin bileşimidir. Dinlik bayramlarla, "bir mayıs" çağdaş işçi bayramı, veya geleneklik bahar bayramları gibi laik bayramlar devlet hudutlarını da aşar; milli bayramlar bütün bir milletin ortaklama katıldıkları gösterilerdir. Sevinç gösterileri olmaları da onların bir özelliğidir; şii toplulukların muharrem ayinleri bütün bir mezhep topluluğunu içine almakla beraber "bayram" diye adlandırılmaz (Boratav, 1973, s. 204).

2.2.1. Dinî Bayramlar

Dinî bayramların günleri kamerî takvime göre hesaplandığı için güneş takviminin aynı günleriyle farklılık gösterir. Tarihin her yıl on gün gerilemesi söz konusudur. Böyle olunca da, yıllar içinde bayramların kutlandığı mevsimler değişir (Boratav, 1973, s. 206-207).

İslam dininin Sünni mezheplerinde Ramazan ve Kurban olmak üzere iki dinî bayram kutlanmaktadır. Bu bayramlar dinî müeyyideler barındırdığından genellikle aynı şekil ve pratikler içerir. Ancak bazı farklılıklar gösterdiği de görülür. Çamaş yöresinde bu bayramların kutlanma şekilleri ile ilgili bilgiler şöyledir:

2.2.1.1. Kurban Bayramı

“Kurban” Allah rızası kazanmak için bazı özelliklere sahip olan hayvanların kesilmesidir. Bayram süresi dört gündür. Durumları iyi olan Müslümanlara vaciptir. Bayramın birinci gününde kesimler başlar. Bazı durumlardan dolayı birinci kesim işlemini gerçekleştiremeyen Müslümanlar, bayramın ikinci ya da üçüncü günü de kesebilirler. (KK 1, KK 8)

2.2.1.2. Ramazan Bayramı

Yirmi dokuz ya da otuz günlük orucun ardından kutlanılan bayramdır. Tanıdık tüm büyüklerin elini öpmeye gidilir. (KK 11)

2.2.1.3. Buğday Suyu

Bayramdan bir önceki gün arife günüdür. O gün akan suya buğday suyu denir. Evde olanlar bu su ile duş alır. Bu gün temizlenmenin çok iyi olduğuna inanılır. Çocuklar bu gün duş aldıklarında bir arpa boyu kadar uzadıklarını düşünürlerdi. Bu uygulamalar yöremizde devam etmektedir. (KK 1)

2.2.1.4. Arife Günü

Bu günde herkes en temiz en güzel kıyafetlerini giyer. Durumu olan aileler yeni kıyafetler alırken; durumu müsait olmayanlar kıyafetlerini en iyi şekilde temizleyerek giyerler. Bu günün en önemli görevi kabristan ziyaretidir. Herkes yakını olan kabrin başına giderek onlarla bayramlaşmış olur. (KK 1)

2.2.1.5. Bayram Sabahı

Erkekler sabah erkenden bayram namazına giderler. Namazdan sonra herkes birbiriyle bayramlaşır. Bayramlaşma sırası gelişigüzel değildir. Önce namazda bulunan büyüklerin elleri öpülür, ardından küçüklere sıra gelir. Birbirlerine küs olanlar bir araya getirilip barıştırılmaya çalışılır. Bayram sabahı ev halkı hep birlikte kahvaltı eder. Kahvaltı sohbet eşliğinde geçer. Bayramlar insanların yakınlaşması, büyükleri hatırlamak ve onların ellerini öpmek, mezar ziyaretleriyle insanlar arası ilişkileri düzenler. (KK 6, KK 7)

2.2.2. Millî Bayramlar

2.2.2.1. Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açıldığı tarih olan 23 Nisan Atatürk tarafından dünya çocuklarına armağan edilmiştir. Dünyanın dört bir tarafından gelen çocuklar ülkemize kendi kültürlerinin oyunlarını, gösterilerini sergilerler.

Çamaş yöresinde de 23 Nisan okullarda kutlanır. Çocuklar hazırlıklar yaparak bu bayramı gösteriler ve eğlencelerle yaşatırlar. Köy halkının da katıldığı etkinliklerde birbirinden güzel oyunlar oynanır. Gösteriler sergilenir. (KK 1)

2.2.2.2. Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı

19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Atatürk'ün Kurtuluş Savaşını başlatmak için Bandırma Vapuru ile Samsun'a çıktığı tarihtir. Her yıl bu tarih Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı olarak kutlanmaktadır. Bayramda o dönem Çamaş Fatsa'ya bağlı olduğu için genellikle Fatsa stadında ya da yine Fatsa'da bulunan Mektep Çayırı denilen yerde kutlamalar olurdu. Çamaş'tan ve diğer civar ilçelerden de buraya insanlar kutlamalar için gelirdi. (KK 1)

Görsel 14: Fatsa'da bulunan Mektep Çayırı, 1957 (Fotoğraf Kaynağı: Osman Nuri Oral Arşivi)

2.2.2.4. Zafer Bayramı

30 Ağustos'ta Kurtuluş Savaşı'nın son savaşı olan Büyük Taarruz ordumuzun zaferiyle bitmiş ve bu tarih zaferimizin anılması için bayram olarak kutlanmaya başlamıştır. Çamaş'ta her sene Bacanakpazarı mevkiinde resmî kurumların olduğu bloğun önünde kutlanan bu bayrama ilçe halkı da gururla katılmaktadır. Evlere ve işyerlerine bayraklar asılır ve bu sayede bayramın coşkusu da artmış olur. (KK 1)

2.2.2.5. Cumhuriyet Bayramı

29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilanının yıldönümünü Cumhuriyet Bayramı olarak kutlamaktayız. Bu bayramda resmî törenler yapılır, yediden yetmişe herkes Türk Bayrakları sallayarak bu kutlamayı izler, öğrenciler bayrama özel hazırladıkları gösterileri sunarlar. (KK 11, KK 13)

2.2.3. Törenler

Törenler, insanların ortak duyguları paylaştıkları, dinî ya da geleneğe bağlı bazı özel günlerde toplanması ve bu toplantının genellikle bazı kaideler çerçevesinde gerçekleştirilmesidir.

2.2.3.1. Dinî-Millî Törenler

2.2.3.1.1. Sünnet Törenleri

Sünnet, İslamiyet'ten önce de Sâmi asıldan ve başka soylardan toplumlarda olduğu gibi Araplarda da uygulanan bir töre idi. Hz. Muhammed bu töreyi sürdürdü. İslam dininde peygamberin yaptığı ya da yapılmasını öğütlediği şeylere uymaya "sünnet" adı verildiği için, oğlan çocukların erkeklik uzuvlarının ucundaki deriyi çepeçevre kesip alma işlemi halk dilinde bu deyimle adlandırılır (Boratav, 1973, s. 206-207).

Çamaş'ta erkek çocukları ailenin uygun gördüğü yaşa geldiklerinde sünnet töreni yapılır. Eğlencenin rahat olması ve yöre halkının rahatça gelebilmesi için bu törenler genellikle yaz mevsiminde olur. Soğuk aylarda bu törenler nadir yapılır. Sünnet genellikle üç, beş, yedi gibi tek yaşlarda yapılırdı. Bunun çocuğa uğur getireceğine inanılırdı. Genellikle bu yaşlardan sonraki yaşlar sünnet için geç olacağından tercih edilmezdi. Sünneti gerçekleştiren kişiye "sünnetçi" denir. Sünnet çağına gelmiş çocuklar sünnet edilir. (KK 9, KK 10)

Sünnet Çamaş'ta son yirmi-otuz senedir düğün tarzında yapılmaya, daha görkemli bir şekilde gerçekleştirilmeye başlamıştır. Düğüne eş, dost, akraba

herkes katılır. Yemekler verilir, oyunlar oynanır. Düğüne gelen misafirler sünnet olan çocuğa hediye verir, kimi misafirler ise altın takar. (KK 1)

2.2.3.1.2. Asker Uğurlama, Karşılama Törenleri

Türk halkı askerliği kutsal bir görev sayar. Askerlik çağına gelmiş delikanlının askere yolcu edilmesi, askerlik dönüşü karşılanması bir gelenektir. Askerlik, delikanlının askere gideceğinin belli olmasında, askere uğurlanmasından, şiirlere konu olmasından, ardından ağıt yakılmasından, gönderdiği mektuplara, karşılanmasına kadar geleneği olan bir geçiş dönemidir. Her törende olduğu gibi askerlikle ilgili adet, inanma ve pratikler oluşmuştur (Artun, 2013, s. 295).

Asker olacak gençler birliğine teslim olmadan önce büyüklerini ziyaret eder, onların ellerini öper ve hayır dualarını alır. Asker olacak gençler yöredeki eğlencelere katılırlar. Gençler konvoy halinde otogara götürülür. Davullar, zurnalar çalarak eğlence orada da devam eder. (KK 5, KK 6)

2.2.3.1.3. Hacı Uğurlama, Karşılama Törenleri

Türk halk kültüründe bireyi bir sosyal konumdan bir sosyal konumdan bir başka sosyal konuma geçiren geçiş dönem ve törenlerinden biri de dinsel bir görev olan hac ile ilgilidir. Hacı adayının memleketinden ayrılıp yola çıkması ve gerekli işlemleri yerine getirdikten sonra geri dönüşü esnasından bu olayı ve sosyal konum değiştirmesi kültürümüzde törenlerle kutlanır (Çobanoğlu, 2009, s. 1093-1111).

Maddi durumları olan Müslümanlar hacı olmak amacıyla bu vazifelerini yerine getirmek isterler. Hac ziyareti için Diyanet İşleri Başkanlığı'nın onayı gerekir. Onay verildikten sonra hacı adayı eş, dost, akrabalarını helallik için ziyaret eder. Akrabalarda hacı adayına kendisi için kutsal topraklarda dua etmesini rica eder. (KK 6)

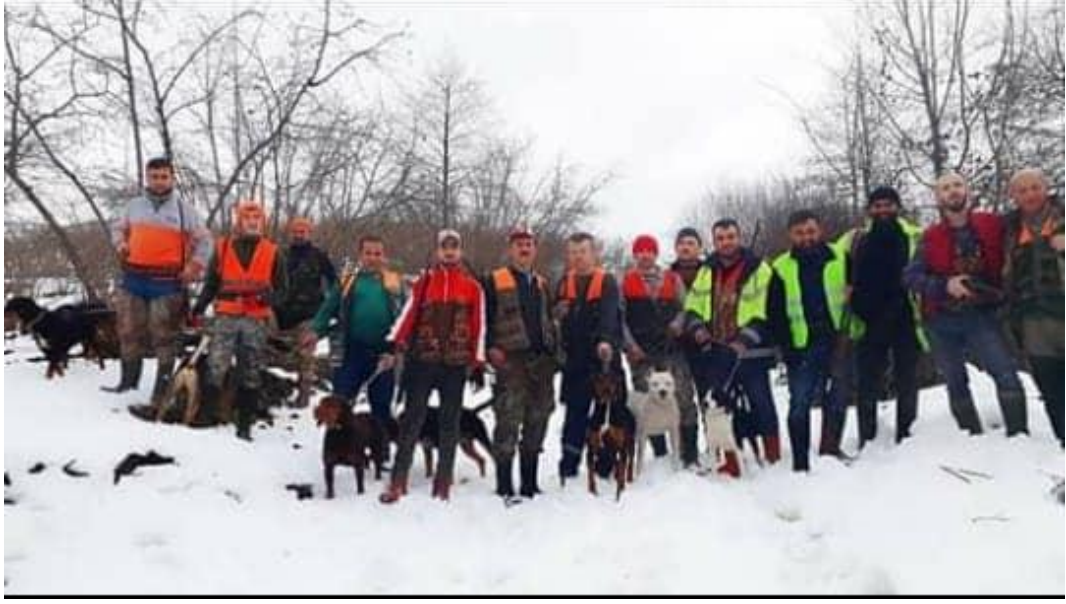
Hacı adayı yakınları tarafından yola çıkmak üzere yolcu edilir. Hac görevi tamamlanıp hacı adayı eve döndüğünde akrabaları ziyaretine gelir. Gelen misafirlere çeşitli küçük hediyeler verilir. Özellikle zezem suyu ikram edilir. Kibleye dönülerek üç yudumda ve dualarla Zemzem suyu içmenin daha hayırlı olacağına inanılır. Hacdan dönenler hissettiği maneviyatı dilinin döndüğünce misafirlere anlatmaya çalışır. (KK 6)

2.2.3.2. Mevsimlik Törenler

2.2.3.2.1. Nevruz Bayramı

Baharının gelişinin coşkuyla kutlandığı törendir. Yöre meydanında çeşitli etkinlikler düzenlenir. Nevruz Bayramı'nda insanlar demir döver, ateş üzerinden atlar, yemekler yer, sohbetler eder. Günümüzde bayrama olan ilgi oldukça artmıştır. (KK 1)

2.2.3.3. Yerel Tören ve Toplantılar

Görsel 15: Çamaşta Domuz Avı (Fotoğrafın Kaynağı: Cemal Çamaş)

Çamaş ilçesinde özellikle kış aylarında av törenleri yapılmaktadır. Avcılar birlikte sürek avına çıkarlar. Bu avlarda ilk hedef domuzdur. Domuz uğursuz olduğuna inanılan ve bahçelere ciddi zararlar veren bir hayvandır. Yaban domuzu öldürmek tüm avcılar için büyük bir gururdur. Bu gurur domuzun boyutuna göre de artar. Köylüler bahçelerine giren ve ürünlerine zarar veren bu hayvandan hiç hoşlanmaz. Bundan dolayı domuz vuran avcıya halk tarafından büyük saygı gösterilir hatta ödüllendirilir. Özellikle kış mevsiminde yapılan avlarda karatavuk, çulluk, geyik, gibi evcil olmayan hayvanlar avlanıp, av etleri akraba, eş, dost ve komşularla paylaşarak tüketilirdi. Bu hayvanlardan bazılarının avlanması İslami açıdan bazılarının ise neslinin tükenme tehlikesi altında olduğundan yasaklanmıştır. (KK 20)

2.3. Geçiş Dönemleri (Doğum, Evlenme, Ölüm)

İnsan hayatının başlıca üç önemli geçiş dönemi vardır. Bunlar; doğum, evlenme ve ölümdür. Her biri kendi bünyesi içerisinde birtakım alt bölüm ve basamaklara ayrılır. Bu üç önemli aşamanın içerisinde birçok inanç, adet, töre, tören, ayin, dinsel ve büyüsel özlü işlem kümelenerek söz konusu geçişleri bağlı buldukları kültürlerin beklentilerine ve kalıplarına uygun bir biçimde yönetmektir. Bunların hepsinin amacı da kişinin bu geçiş dönemindeki yeni durumunu belirlemek, kutsamak, aynı zamanda da kişiyi bu sırada yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilerden korumaktır (Örnek, 2000, s. 131).

2.3.1. Doğum

Doğumla birlikte komşuların, yakın akrabaların da oldukça sevinçli olduğu bilinir. Çünkü soyun devamı, akrabalık bağlarının gelişmesi açısından doğum oldukça önemsenir. Çocuk sayısı arttıkça ailenin, soyun daha da güçlendiği düşüncesi hâkim olur (Örnek, 2000, s. 131). Doğum öncesi, sırası ve sonrası olmak üzere üç bölümde incelenmiştir.

2.3.1.1. Doğum Öncesi

Doğum öncesi Çamaş yöresinde uygulanan ritüeller şu şekildedir:

2.3.1.1.1. Kısırlığı Giderme, Gebe Kalma

Evlilikten sonra belli bir süre geçince eğer hamilelik belirtileri yoksa problemleri gidermek adına bir takım metotlara başvurulur. Toplumda çocuk olmaması genelde kadının yetersizliğine bağlanmaktadır. Dolayısıyla tedaviye kadından başlanmaktadır. Eğer sorun erkekteyse toplum gözünde zürriyetsiz olarak nitelendirilir (Artun, 2013, s. 150).

Çift evlendikten sonra çevre tarafından en çok merak edilen konu, ne zaman çocuklarının olacağıdır. Belli bir süre çocuğu olmayan kişiler bazı yöntemlere başvurur. Bunlardan yöreye özgü olanı evliyaya gitmektir. Çamaş'takiler genelde Fatsa'da bulunan Tarakçı Hoca'ya gidip dua ederler ve bu dualarının kabul olup çocuklarının olacağına inanılır. Bazı köylerde halk tarafından kutsal sayılan bir ağaca dua ederek çaput bağlamak da çocuk sahibi olmak isteyenlerin uyguladığı bir başka ritüeldir. Yine yörede bazı hocalara dua ve muska yazdırıldığı da görülür. Çocuk olmasını sağlayacak bazı bitkisel çözümler de halk arasında yaygındır. Özellikle bal, fındık, ceviz, pekmez veya

bunlardan bazılarının bulunduğu karışımlar yedirilir. Bu karışımı yiyenlerin çocuk sahibi olmasının kolaylaşacağı düşünülür. (KK 1)

2.3.1.1.2. Aş Erme

Yüklü olan kadının canı vakitli vakitsiz yiyecek bir şeyler ister. Bu döneme aşerme dönemi denmektedir. Kadınların aşerme döneminde bazı davranışları yapmaktan, bazı yiyecekleri yemekten kaçındıkları ya da bazı yiyecekleri yemek istedikleri bilinir (Örnek, 2000, s. 134).

Hamilelikte kadınların beslenmelerine dikkat etmesi gerekmektedir. Özellikle yararlı meyve ve sebzeler tüketmeleri gerekir. Hamile kadının zamansız şekilde bir şeyi canının çekmesi halk arasında aş erme olarak adlandırılır. Hamile kadının aş erdiği yiyecek genel olarak o mevsime ait olmayan bir meyve ya da sebzedir. Kocası tarafından hemen o yiyecek bulunur. Hamile kadının bu sayede mutlu olması sağlanır. Aş erilen yiyecek bulunamazsa çocuğun aç gözlü olacağına inanılır. Aş erdiği yiyeceği yiyemeyen kadının çocuğun vücudunda bir leke olacağına ve doğacak çocuğun cimri olacağına inanılır. (KK 1)

Hamilelik döneminde kadın komşularında olan ve aş erdiği yiyeceği yemez, ona bu yiyecek ikram olarak verilmezse yiyeceği vermeyen kişinin evini fareler basacağına inanılır. (KK 1)

Aş erme çok olursa komşuları onun aş erilen yiyeceği köpeğin yal kabına sürerler. Bu sayede hamile kadının aş ermesinin sona ereceğine inanılır. Bu yöntemle aş eren birçok hamile kadının aş ermesinin geçtiğine inanılmaktadır. (KK 1)

Hamileliğinde kadın şeftali gibi tüylü meyvelere aş erer ve bu meyveleri çok fazla tüketirse çocuğun tüylü olacağına inanılır. (KK 2)

2.3.1.1.3. Çocuğun Cinsiyeti

Gebe olduğunu anladıktan sonra kadının ilk düşüncesi çocuğun oğlan mı, kız mı olacağını öğrenmeyi denemektir. Hele ilk çocuk için annenin de babanın da dileği oğlandır. Nadir hallerde, özellikle daha önceki çocuklar hep oğlan ise daha çok anne, doğacak çocuğun kız olmasını ister (Boratav, 1973, s. 145).

Doğacak çocuğun cinsiyetini önceden öğrenme yolları yorum ve fal niteliğinde işlemlerdir. Yorumların bir kısmı rüyalardan çıkarılır. Kadın rüyasında ay görürse oğlan, güneş görünce kız, bıçak, tüfek görürse oğlan, makas iğne

görürse kız doğuracağına yorumlanır. Bir de fal denebilecek işlemler vardır. Gebeliğin sekizinci ayında kadının memesinden sıkıp çıkarılan sütü bir bardak suyun içine damlatırlar; damlaların bardağın dibine çökmesi çocuğun oğlan olacağına, dağılıp suya karışması kız olacağına yorulur (Boratav, 1973, s. 146).

Eski dönemlerde çocukların cinsiyeti günümüzde olduğu gibi öğrenilemiyor ancak çocuk doğduğunda anlaşılıyordu. Hamilelik dönemi boyunca da çocuğun cinsiyeti bu sebepten merakla beklenirdi. Çocuğun erkek olması aileler için bir gururdu. Erkeğin soyu devam ettirdiğine inanılırdı. Bunun yanında arazilerin işlenmesi adına da erkek evlat önemliydi. Bundan dolayı çocuk eğer ki kız doğarsa Döndü ismi çok fazla kullanılırdı. Yine kız isimlerinin başına son getirilerek oluşturulan Songül, Sonay, Sonnur, Sonver gibi isimler verilerek bir sonraki çocuğun erkek olması amaçlanırdı. Erkek çocuğu olana kadar çocuk yapan aileler de vardı. (KK 4)

Hamile kadının karın şekli de cinsiyet konusunda önemli bir tahmin yöntemi idi. Hamile kadının karnı sivri olursa çocuğun erkek, yuvarlak olursa kız olacağına inanılırdı. Yine kadının sol göğsünün diğerine oranla büyük olması durumu çocuğun kız olması ihtimaline yorulurdu. Hamile kadının çok fazla tatlı istemesi durumu çocuğun erkek olacağına, ekşi istemesi çocuğun kız olacağına yorulurdu. (KK 4)

Hamile kadının haberi olmadan oturacağı yerin bir tarafına makas bir tarafına da bıçak konulur. Makas olan tarafa oturursa kız, bıçak olan tarafa oturursa erkek olacağına inanılır. (KK 1)

2.3.1.1.4. Gebe Kadının Kaçınmaları ve Uygulamaları

Çamaş yöresinde eski zamanlarda günümüzdeki kadar dikkat edilmese de hamile kadına yaptırılması yanlış olarak kabul edilen işler de vardı. Bağ ve bahçe işleri kadınların etkinlik alanında olduğu için hamile kadınlar da bu işleri yapardı. Ancak fındık toplama, ağır kaldırma, süt sağımı gibi hamilelik açısından tehlike oluşturabilecek işler özellikle hamileliğin son haftalarında yapılmazdı. Hamile kadın güzel çocuklara bakarsa bebeğin güzel olacağına inanılırdı. Halk arasında yaygın olan bir başka inanç da et ve ciğere dokunulduğunda çocukta leke olacağı düşüncesidir. Yine böğürtlen, kara üzüm, çilek gibi meyveler de dokunulduğunda bebekte leke olacağına inanılan yiyeceklerdir. Bebek anne karnında ilk oynadığında anne kime bakarsa çocuğun da ona benzeyeceğine dair bir inanç da

Çamaş yöresinde oldukça yaygındır. Hamilelik döneminde kadın saçını kestirmez, kestirirse de bebeğin ömrünün kılalacağına inanılır. Hamilelik o dönemler günümüzdeki kadar dikkatli takip edilmediğinden tarlada, bahçede yapılan doğumlar da yörede sık görülmektedir. (KK 1, KK 3, KK 6)

2.3.1.2. Doğum Sırası

Doğumun kolay olması, doğacak çocuğun ve annesinin tehlikelerden korunabilmesi için eski Türk topluluklarından günümüze, işlevi aynı ama uygulaması farklı olan çeşitli pratikler gelmiştir. Türk halklarının doğum inançlarında bu uygulamalara rastlanılır. Altaylılar, doğum olacağı zaman; kiler, ev ve sandıkları açarlar. Ateşe yağ atarak, doğum tanrısı Ayısıt'a "Yolun açık olsun." derler. Genellikle doğum konusunda bilgi sahibi bir kadın ebelik yapar (İnan, 1986, s. 168).

Doğum sancısı başladığı anda köyün ebesine haber verilir. Ebe kadının doğumun olacağı eve hızlı şekilde ulaşması sağlanırdı. Erkekler doğum olacak odadan çıkarılır. Doğum için sıcak su hazırlanır ve ebenin gelmesiyle doğuma başlanırdı. Doğum sırasında ebeye destek olacak bir kadın ebenin arka tarafına geçer ve ebe bebeği çekerken o da ebeyi çekip destek verirdi. Ebe hamile kadının karnına dokunarak " El benim elim değil, Fatma ananın elidir." derdi. Doğum sırasında bir sorun olursa yakınlarına haber verilir ve hamile kadın Fatsa'ya hastaneye götürülürdü. Hastaneye gitmek hiç de kolay olmazdı. Çamaş'ın çoğu köyünde eski dönemlerde yol dahi yoktu. Bunun için bir sal hazırlanır ve at gibi hızlı bir çekici ile birlikte hamile kadın hastaneye taşınırdı. Eski dönemlerde böyle durumlardan ötürü birçok kadın ve bebeği doğum sırasında hayatını kaybetmiştir. Kişilerle yapılan derlemeler sırasında bazı kadınların fındık bahçelerinde kendilerinin doğum yaptığı bilgileri bile paylaşılmıştır. (KK 1, KK 3, KK 6)

2.3.1.2.1. Müjde

Doğumu başarılı bir şekilde yapıldıysa heyecanlı bir şekilde evin kapısında bekleyen erkeğe haber verilirdi. Buna halk arasında müjde denirdi. Çıkan ve haberi veren kişi "Müjdem i isterim." sözüyle konuşmaya başlardı. Eşinin doğum yaptığını ve sağlıklı olduğunu öğrenen erkek silahla birkaç el ateş ederek bu durumu kutlardı. Bu sevinç için çocuğun kız veya erkek olmasına bakılmazdı ama

erkek çocuk olduğunda bu güçlü bir sevinçle karşılanırdı. Doğumu akraba ve komşulara haber veren çocuklara da hediye verilirdi. (KK1)

2.3.1.2.2. Ad Verme/Kutlama/Çocuk Görme

Eski zamanlarda isim doğumdan çok önce belirlenmez, çocuk doğduğunda ailenin büyükleri, genellikle dede çocuğa isim verirdi. Böylece büyüklere saygı da kusur edilmemiş olurdu. Çocuğun adı Kuran'da geçen isimlerden verilirdi. Bunun dışında isimler verilmesine ahali iyi gözle bakmazdı. İsimlerin çocuk üzerinde etkisi olduğu düşüncesi toplumda yaygındı. Çocuğa isim verirken aile çocuğun kime benzemesini istiyorsa onun ismini koyardı. Genellikle aile büyüklerinin, bilhassa dede ve ninenin adının çocuğa koyulması sık görülen gelenektir (KK 1)

2.3.1.2.3. Çocuk Görme Âdeti

Çocuk doğduktan sonra akraba ve komşular çocuk bakmaya gelirler. Çocuk görmeye genelde çocuğun kırkı çıktıktan sonra gidilir. Çocuk görmenin çocuğun kırkı çıkmadan yapılmasının çocuğa uğursuzluk getireceği inancının yanında annenin loğusalık dönemini atlatması da önemli bir bekleme sebebidir. Çocuk görmeye gitmeden aileye söylenir ve çocuk için hediye bakılır ya da yapılır. Genellikle bebek eşyaları götürülür ancak bazı yakın akrabalar çocuğa altın da takarlar. Çocuk görmede mutlaka okunan nazar duası okunup ardından çocuğa bakılır. Misafirlere ikramlar sunulur. (KK 1)

2.3.1.3. Doğum Sonrası

Bebek ilk doğduğunda yıkanır ve bir daha göbeği düşene kadar yıkanmaz. Göbeği düştükten sonra ise kırkı çikana kadar her gün yıkanır. Bebek sarılık geçirmişse yıkandığı kabın içine altın yüzük atılır. Bu sayede bebeğin sarılığının geçeceğine inanılırdı. (KK 1)

Annenin çocuğunu iyi emzirmesi ve kendini de hızlı şekilde toparlaması adına anne çok iyi beslenir. İstedığı yiyecekler getirilir, üzülmesine neden olacak şeyler konuşulmaz. Kocasını doğum yapan kadına bilezik veya altın bir takı alır. Kadının annesi kızını ve torunu ile ilgilenir ve çocuğun kırkı çikana kadar yanlarında kalır. (KK 4)

Çocuklar genelde eski dönemlerde ahşap beşiklere yatırılırdı. Kolan adı verilen kalın işlemeli ipele çocuk sarılır. (KK 3)

2.3.1.3.1. Göbek Bağı Kesimi

Doğumdan sonra göbek bağı bir beze sarılır. Tamamının bebekten kesilmemesi birazının kalması sağlanır. Bugün doğumlar daha çok hastanelerde yapıldığı için bu işlemi sağlık personeli yapmaktadır. Bebekte kalan kısmın kendiliğinden bebekten ayrılması beklenir.

Göbek bağı ile ilgili en bilinen uygulama göbek bağının atılması geleneğidir. Çocuğun iyi bir meslek sahibi olmasını isteyen aile göbek bağını okul, hastane gibi yerlere gömer ya da çatısına atar. Bu gelenek günümüzde de sıklıkla görülen ve devam eden bir gelenektir. (KK 3)

Göbek bağı ile ilgili bir başka inanış da evlerinden çıkmayanlar için göbeği evine gömülmüş, evde durmayıp sürekli dışarıda olanlar için de göbeği sokağa atılmış şeklindedir. Yine çocuğun evine bağlı biri olması için bazı köylerde göbek bağının evin bir yerine gömüldüğü de görülür. (KK 1)

Çocuğun göbek bağı kesildiğinde aynı zamanda göbek adı da koyulur. Hatta bazı kişilerin nüfusa kayıtlı adlarının değil göbek adlarının kullanıldığı bile görülür. Göbek adının koyulma sebebi ahirette çocuğa bu isimle hitap edileceğinin düşünülmesidir. Bu nedenle çocuğa eğer göbek adı koyulmazsa ailesinden ahirette şikayetçi olacağına inanılır.(KK 1)

2.3.1.3.2. Bebeğin Nazardan Korunması

Bebeğe nazar değmesinden çekinilerek bazı uygulamalara başvurulur. Bunlardan en yaygın olanı bebeğe veya beşiğinin kenarına nazar boncuğu takmaktır. Bunun yanında yine çengelli iğne takmak, ilk kakalı bezini kırk gün saklamak, kapıya soğanlı iğne asmak, yine kapıya kırmızı kurdele asmak gibi uygulamalar da sıklıkla görülmektedir (Başçetinçelik, 2009, s. 54).

Nazardan korunmak için en bilinen ve en çok uygulanan yöntem dua okumaktır. Kırkı çikana kadar bebeğe çok fazla nazar değdiği düşüncesi halk arasında yaygındır. Bebeğe takılan nazar boncuğunun nazarlı gözleri engelleyeceğine inanılır. Çamaş yöresinde hocalara nazar için muska yazdırmak da sık karşılaşılan bir uygulamadır. (KK 2)

2.3.1.3.3. Loğusalık

Loğusalık dönemi kırk gün sürmektedir. Bu dönemde kadın koruma altında tutulur. Sıcak kalmasına, beslenmesine özen gösterilir. Doğum yaptığı ilk haftalarda bulamaç ve yağlı pekmez yedirilir. Kadın doğumdan sonraki kırk gün

boyunca her gün âdet görür. Buna “çocuk âdeti” denir. Loğusa kadın yine doğumun ilk günlerinde yalnız bırakılmaz. Başına al bir yazma bağlanarak al basmasından korunması sağlanır. Loğusa kadının sütünün bol olması için şire, bulgur pilavı, soğan yedirilir. Anadolu’nun değişik yerlerinde buna benzer farklı uygulamaları görmek mümkündür (Artun, 2013, s. 175).

Kadınların en sıkıntılı ve hassas döneminin loğusalık olduğu düşünülmektedir. Kadın bu dönem boyunca kesinlikle evde yalnız bırakılmaz. Yeni doğum yapmış bir kadının üç gün boyunca kalkmadan yatması gerekir. (KK 4)Bu dönemde özellikle süt yapan yiyeceklerle beslenen anne çok özenli bir şekilde beslenir. Anneye erik, üzüm, elma, armut gibi meyveler bolca yedirilir. (KK 1)

Loğusa hiçbir şekilde yerinden kalkmaz, öyle ki eve gelen aile büyüklerini karşılamak ya da ziyarete gelen misafirleri uğurlamak için bile kesinlikle kaldırılmaz. Halk arasında misafir uğurlaması durumunda sütünün azalacağı inancı da oldukça yaygındır. Loğusanın yine kırk gün boyunca gece dışarı çıkmaması gerekir. Bu da cin, peri gibi varlıkların loğusaya daha çok geleceğine inanıldığı içindir.(KK 1)

2.3.1.3.4. Kırk Basması (Al Basması) ve Tedavi Şekilleri

Al basması denilen ruh hakkında inanmalar, çoğu Türk kavimlerinde mevcuttur. Eskiden beri Türklerle komşu olarak yaşayan kavimlerde bu inanışlara rastlanmaktadır ancak Türklerdeki kadar yaygın değildir (Gökbel, 1997, s. 108).

Âdet gören biri ev ziyaretine gelirse bebek çalınır. Bebek normal olmayan sesler çıkarır, vücudunu oynatamaz, hareketleri fersiz olur. Bunlar bebeği al bastığına işarettir. Alcı karısı denilen biri çağırılır, dua okuyup bebeği rahatlatır, üzerinden atlar böylece bebeği kurtarmış olur. (KK 2)

2.3.1.3.5. Kırklama

Kırklama kadının loğusa döneminin sona ermesi bebeğin de kırkının çıkarılması olayıdır. Bebeği önce bir leğenin içinde yıkayıp üzerine kırk tas su dökerler. Aynı şekilde kadın da aynı ritüellerle yıkayıp, durulanır. Böylece kırklama olayı da tamamlanmış olur. Bebeğin başından aşağı az bir miktar tuz veya bunu içeren su dökülürse bebek için daha iyi olacağına inanılır. (KK 4)

2.3.2. Evlenme

Evlenme, erkek ve kadının hayatlarına birlikte devam etme, ortak bir dünya kurma isteği ile belli gelenekler dahilinde yörelere özgü özellikleriyle belli aşamaları olan hayatın geçiş dönemlerinden biridir.

“Evlenme geçiş törenleri içinde yapısının karmaşıklığı ve içeriğindeki ayrıntıların zengin çeşitlenmesi bakımından hem çok ilginç hem de incelenmesi çetin bir gelenektir. İki gencin yaşam kaderlerini birleştirmeleri açısından bireylik davranışları, yeni bir hısımlık bağlantısının kurulması yönü ile aileler arası ilişkileri, iki tarafın akraba, dost, komşu çevrelerinin katılmasını yasa kıldığına göre de topluluk gösterileri içine alır. Hele küçük köy topluluklarında hemen hemen hiç kimseyi dışında bırakmayan bir “bayram” anlamı kazanır. Törenlerin bazı kesimleri coşkun eğlenceler, yeme-içme havası içinde geçtiği halde gelin çıkartma gibi bazı dönemleri ağıt görüntüsündedir.” (Boratav, 1973, s. 167).

2.3.2.1. Evlenme Biçimleri

Anadolu coğrafyasında olduğu gibi Çamaş'ta da farklı şekillerde gerçekleşir. Evliliklerin gerçekleşme şekilleri aşağıda verilmiştir.

2.3.2.1.1. Kız Kaçırma

Bölgede sürekli karşılaşılan bir çeşittir. Birbirlerine âşık olan gençler ailelerin anlaşmazlıkları ya da maddi imkânları elverişli olmadığından evlilik için bu yolu seçmekteydiler. Nikâhları kıyılan gençler özellikle kız tarafına gidip el öper özür dilerler, ailenin gönlünü almaya çalışırlardı. Ailelerden bazıları bu özrü kabul ederken kimi aileler ise hiçbir şekilde gençlerle barışmak istemezdi. (KK 4)

2.3.2.1.2. Akraba Evliliği

Eski zamanlarda insanlar günümüzün aksine daha çok köylerde yaşamayı tercih ederlerdi. Köyler küçük yerleşim yerleri olduklarından herkes birbiriyle tanıdık ya da akrabaydılar. (KK 3)

Büyüklerin etkisi olmadan yapılan akraba evlilikleri de görülür. Bunların çoğu gençlerin birbirlerini sevmeleriyle yapılan evliliklerdir. Yaşça daha büyük insanların devreye girerek gençlere önyak olması bölgede oldukça yaygın bir evlenme çeşididir. Bu evliliklerin nedeni genellikle miras dağılmasını önlemek olarak karşımıza çıkarken, ailelerin birbirini çok sevmesi, yakın görüşmeleri gibi sebepler de bu evlilikleri oluşturan etkenlerdir. (KK 3)

Evlilik yaşına gelmiş genç kızın evine gelen herhangi biri, kızın tavırlarına oldukça dikkat eder. Evde dağınık olan bir yer varsa ve genç kız dağınıklığı toplamıyorsa gelin olarak gideceği eve iyi bir gelin olmayacağına yorulur. Fakat genç kız dağınıklığı toplar ve gördüğü her işi layıkıyla yaparsa o genç kızın gelin olarak gideceği eve iyi bir gelin olacağına yorulur. Kızların elinin her işe yakışması gelin olmaları konusunda oldukça önemlidir. (KK 3)

Kızını verecek olan aile damat tarafının ailesinin belli başlı özelliklere sahip olması isterlerdi. Bunlar damadın iyi bir aileye sahip olması, damadın vatani görevini mutlaka yerine getirmiş olması, damat adayının elinin ekmek tutuyor olması gibi özelliklerdi. Daha eski tarihlerde erkekler vatani görevini yerine getirmeden evlenir, en az iki-üç tane evladı olurdu. Günümüzde bu durumlar yok denecek kadar azdır. Aileler vatani görevini yerine getirmemiş gençlere kız vermezler. Hatta bazı yörelerde vatani görevini yerine getirmemiş erkekleri evlendirmek ayıp karşılanır. (KK 1)

2.3.2.1.3 Görücü Usulü

Evlilik yaşına erişmiş erkek ve kız tanışlar aracılığıyla görüştürülür. Her iki aileyi de tanıyan aracılar birbirine denk olacak gençlerin ailelerine durum anlatılır. Her iki aile de olumlu cevap verirse evlenecek çiftin yanlarında birileri olması şartıyla gençler görüştürülür. Gençler karşılıklı olarak anlaşırse evlilik yoluna girilir. Çamaş'ta bu şekilde evlilik oldukça yaygındır. (KK 1)

2.3.2.1.4. Beşik Kertmesi

Bu tip evlenme şekli çocukların beşikteyken ya da daha büyükken ailelerin ileride bu gençleri evlendirmek için verdiği sözlere dayanır. Anadolu'da oldukça yaygın olan bu geleneğe Çamaş'ta yaptığımız derlemelerde rastlanmamıştır. (KK 1)

2.3.2.2. Evlenme Çağı

Türk aile yapısında geleneksel olarak kızın ve erkeğin evlenme çağına geldiklerine dair işaretin başında “buluğa erme” yer alırdı. Günümüzde, son derece azalmış olan bu ölçüt, yerini kanunen “on sekiz yaşını doldurma” şeklini almıştır (Artun, 2013, s. 193).

Çamaş'ta genellikle kızların çoğu okumaya gönderilmezdi, on dört on beş yaşına geldiklerinde evlendirilip yuvalarını kurmaları uygun görülürdü. Erkekler

on yedi yaşlarında evlendirilir, vatani görevini yapmadan mutlaka evlenmiş olurlardı. (KK 1)

Son yirmi yıldan beri kızlar okumaya başladığından evlenme yaşı yükselmiştir. Yörede evlilik yaşları on sekiz on dokuzaya çıkmıştır. Günümüzde özellikle kızlar için ortalama evlenme yaşı yirmi beş ve sonrası, erkekler için ise yirmi sekiz ve sonrası olmuştur. (KK 1)

Genç kızların evlilik isteklerini ailelerine anlatmaya çalışması erkeklere göre oldukça güçlü. Genç kızlar anneleri vasıtasıyla arzularını belirtmeye çalışırlardı. Genç erkeklerin evlilik isteklerini dile getirmeleri genç kızlara göre daha kolaydı. (KK 1)

2.3.2.3. Kız İsteme

Erkek tarafı, gencin yuvasını kurması amacıyla gence uygun bir genç kız ararlar. Oğullarına ve aileye uygun genç kız bulduklarında kızın evine yakınlarından birkaç hanım yollarlar. Gönderilen hanımlar hem gelin adayını hem de gelinin ailesini beğenirlerse “Nasıpten başka yol yoktur.” denir. Aile genç kıza fikrini sordurur. İsteme işini genellikle ailenin en büyük erkeği yapar. Çikolata ve çiçek alınır kız istemeye gidilir. Hoş sohbetlerin ardından damat tarafı kız isteme merasimine geçer. Evlilik hayatının ve yuva kurmanın güzelliklerinden bahsedildikten sonra “Allah’ın emri Peygamber’in kavli ile kızınızı oğlumuz istemeye geldik.” derler ve kız Allah’ın emri ile istenir. (KK 1)

2.3.2.3.1. Söz Kesme

Gelin tarafı damat tarafının kızlarını istemesine olumlu cevap verir ve hayat birleştirme süreci başlar. Söz kesmek için gençlere yüzük alınır. Damat, aldığı çeşitli kumanya ve kınalı koç alarak kız tarafına gider. Her iki aile hoş sohbetlerinin ardından yemeklerini yer, çaylarını içerler. Gençlerin mutlu bir yuva kurması için sözde olan herkes el açıp Allah’a dua eder. Böylece gençlerin sözü kesilmiş olur. Gelin tarafı damat tarafına şekerli su ya da şerbet ikram ederler. Bu ikramın sebebi ise çiftlerin hayatının şerbet tadında geçmesi içindir. Şerbetler içildikten sonra kız boş bardakları toplamak üzere yine tepsiyi erkek tarafına uzatır. Erkek tarafı boş bardağı verirken genç kıza bahşiş vermeyi de ihmal etmez. Kız tarafı da bahşişe karşılık olarak erkek tarafına havlu, çember gibi şeyler hediye eder. (KK 4)

2.3.2.4. Başlık

Bu gelenek oldukça eski zamanlarda uygulanırdı. Günümüzde Çamaş'ta başlık geleneği yok olmuştur. Ailelerin kızlarını büyüttükleri için istedikleri bir hak olarak görülürdü. Genellikle başlık parası alındığında kız tarafı düğün masraflarını bu para ile karşılardı. (KK 4)

2.3.2.5. Nişan

Erkek tarafı kız tarafına nişan için ilk olarak nişan yüzüğü, bilezik ve evlenecek kız için kıyafet, ayakkabı, çanta gibi hediyeler ile giderler. Nişanda damadın akrabalarından olan hanımlar gelin olacak kızı güzelce giydiren ve nişan yüzüğünü takarlardı. Nişan töreninde bulunan herkes genç kıza hediye olarak altın takarlardı. Misafirlerin takı takmasının sebebi genç kız hem çeyiz masraflarında yardımcı olmak hem de aileye düğün masraflarında biraz da olsa katkıda bulunmaktır. Erkek tarafına nişan töreninden sonra yemek verilir. Yemeğin sonunda erkek tarafına şerbet ikramı yapılır. Bu şerbet için bahşiş verilir. Sofrada gelin olacak kızın babası, yoksa damat tarafından kim var ise ilk bahşiş damat tarafına düşer. Ardından sofrada olanlar bahşiş bırakır. Bu bahşişi şerbeti kim getirdiyse o alır. (KK 1, KK 4)

2.3.2.6. Düğün Öncesi Hazırlıklar

Damat ve gelin tarafı bir araya gelerek düğün günü belirlenir. Düğünden önce her iki taraf yeniden buluşur, gerekli üst baş alışverişleri yapılır. Gelinin ve damadın kendi evlerinde kullanacağı eşyalar yaptırılır. Bu süreçte nikâh işlemleri de başlatılır. Önce resmî nikâh ardından imam nikâhı yapılır. (KK 1)

2.3.2.7. Çeyiz

Çamaş'ta kızlar beşikteyken çeyiz hazırlıkları anneleri tarafından başlatılır. Genç kız büyüdüğünde zevkine göre çeyizini değiştirir. El emeği göz nuru çeyizler "çeyiz sandığı" denilen sandıkta durur. Dışı oldukça gösterişli bir sandıktır. Sandık, düğün günü "gelin alçı" (erkek tarafının kalabalık bir grup halinde kız tarafına gelip kızı davul ve zurna ile evinden alması) ile çıkarılır. Kız tarafından geline en yakın olan biri sandığın üzerine oturarak erkek tarafından bahşiş ister. (KK 1)

2.3.2.8. Düğün

Daha dar bir çevre içinde geçmiş olan önceki kısımlara karşılık, gelenek asıl düğün gösterilerine mümkün olduğu kadar çok insanın katılmasını ister. Katılım yolları, masrafların bölüşülmesi çevrelere göre çeşitlenen kurallara bağlanır. Köy ortamında törenlerin dışında kimsenin kalmamasına özen gösterilir. Hele törenin bazı kısımları davetli, davetsiz, yakın uzak herkese açıktır (Boratav, 1973, s. 176-177).

Çamaş yöresinde âdetlere uyulması aileler tarafından büyük önem arz etmektedir. Çamaş'ta genellikle düğünler yaz mevsimi ve sonbahar mevsiminde olur. Daha çok sonbahar mevsiminin tercih edilmesinin sebebi de yörenin geçim kaynağı olan fındığın hasadının yapılması ve ailelerin düğün harcamalarında üründen elde ettikleri gelirleri kullanmasıdır. Çamaş'ta ve tüm Anadolu'da düğünler genellikle kına ve asıl düğün olmak üzere iki günde yapılır.

2.3.2.8.1. Düğüne Başlama

Düğün kına gecesinin olacağı gün kız tarafının yemek ikramı ve oyunlarla başlar. Gelen misafirler davul ve zurna eşliğinde hem yemek yer hem de eğlenirler. Erkek tarafına gidenler olsa da kalabalık olan yer kız tarafıdır. Erkek tarafı kına günü çok kalabalık olmaz. Atılan silahlarla düğün tam anlamıyla başlamış olur. Silah atmamak ya da silahın bozulması silah atan kişi için utanç verici bir durumdur. (KK 1)

Çamaş'ta yakın zamana kadar feodal bir yapı hüküm sürdüğünden burada halk ile ağaların düğünleri de büyük farklılıklar göstermektedir. Köy düğünlerinde katılım sadece köyden ve civardan olurken ağaların düğünlerinde bölgenin ileri gelenleri, yerel hanedan mensupları, devletin yüksek görevlileri, dönemine göre sancak beyleri, valiler, kaymakamlar ve farklı çevrelerden birçok kişi düğüne katılır. Köy düğünleri iki ya da üç gün sürerken ağaların ve beylerin düğünleri en az bir hafta olmak kaydıyla bazen çok daha uzun sürebilir. Asıl düğün günü yine köylülerin düğünlerinden olduğu gibi bir günü kapsarken, düğünde toy kurmak, eğlenmek, yeme-içme gibi faaliyetlerin temsili bir sayı olarak kırk günü bulduğu rivayet edilir.

Ağaların düğünlerinde şehirden çalgı getirilir, halk çalgı eşliğinde yöresel oyunları oynarken ağanın özel misafirleri (düğünlerinde bölgenin ileri gelenleri, yerel hanedan mensupları, devletin yüksek görevlileri, dönemine göre sancak beyleri, valiler, kaymakamlar ve farklı çevrelerden birçok kişi) mevsime göre

selamlık denen konuk bölümünde veya konağın arka avlusunda özel hazırlanan ikramlarla ağırlanırdı. Ağanın sadık hizmetkarları bu sofranın etrafında dolanırdı, eksik bir şey olup olmadığını kontrol eder, varsa eğer hemen yakınlarındaki hizmetçilere ve yamaklarına tamamlattırlardı. Ağa sofralarında genellikle türlü çeşit etin yanında, özel aşçılara hazırlanmış yemekler, yemişler, ikramlar olurdu. (KK 10, KK 16)

2.3.2.8.2. Kına Gecesi

Gelin tarafının asıl düğünden önce yaptığı eğlenceye verilen addır. Çamaş'ta bu geceye genellikle erkekler gitmez. Bu eğlenceye erkek tarafından yalnızca damat alınır, gelin ile damat gelinin avuçlarına yakılacak kına tepsisiyle oynatılır. Kına tepsisi kına alanına gelmeden önce erkek tarafı tarafından hazırlanır. Oldukça süslü tepsilerdir. İçerisinde kına, şeker, bozuk para bulunur. Genç kız kına için kırmızı y da bordo renkte bir kıyafet giymelidir. Çoğu yörede olduğu gibi Çamaş'ta da bu kıyafetin adı "bindallı"dır. Gelinin başına yüzünü de kapatan kırmızı örtü örtülür. Bu sırada damadın da omzuna yeşil bir örtü atılır. Gelin ve damat kınanın yakılması amacıyla yan yana oturtulur. Gelinin ve damadın çevresinde genç kızlar ellerinde mumlarla dönerek kınaya özgü şarkı söylemeye başlarlar. Geline kınayı yakacak kişinin düzgün aile hayatına sahip bir kadın olmasına dikkat edilir. Gelin eline kınanın yakılması için avucunu hemen açmaz. Bunu gören damadın annesi gelinin avucuna hediye olarak altın koyar. Gelinin eline kına bu şekilde yakılır. Kına yakma işleminden sonra gelin ve damadın çevresinde elinde mumlarla dönen hanımlar acıklı türküler söyleyip gelini duygulandırmaya çalışırlar. (KK 4)

2.3.2.8.3. Asıl Düğün

Erkek tarafında düğün günü eğlenceler erken saatlerde başlar. Eğlence aleti genellikle davul ve zurnadır. Öğle saatlerine insanlar yemek yiyip eğlenmeye devam ederler. Sonrasında kız tarafı ile belirlenen saatte erkek tarafından olan misafirler ile konvoy oluşturulur ve gelin baba evinden düğün yerine ve ardından da kendi evine götürülmek üzere alınır. Gelin almaya eskiden "aynalı körük" denilen atlarla gidilirdi. Günümüzde ise atlar yerini araçlara bıraktı. (KK 11)

Damada her konuda yardımcı olabilmesi için sağdıç belirlenir. Sağdıçın evli ve evliliğinde mutlu olmalıdır. Düğün boyunda damadın yanında olur. (KK 11)

Sağdıçtan sonra bir de düğün kâhyası seçilir. Yuva kurmanın ne kadar anlamlı ve güzel bir durum olduğunu anlatır. Gelin ve damat ile konvoydaki herkes araçlarına biner. Böylece gelin alma aşaması da biter. (KK 4)

2.3.2.8.4. Gelin Alıcı

Erkek tarafı kız evine davul ve zurna eşliğinde, büyük bir araç konvoyu ile gelir. Gelini evinden almak düşünüldüğü kadar da kolay bir durum değildir. Damat ve damadın yanında gelini almaya gelen misafirler tarafının birtakım gelenek ve görenekleri yerine getirmesi istenir. Kız tarafının kapısının önünde biraz oyun oynanır ve gelin almak üzere eve gelinir. Fakat damat evin kapısına geldiğinde kapı kapalıdır. (KK 4)

2.3.2.8.4.1. Kapının Açılması

Kapıyı açmayan gelinin yakınları aslında damattan bahşiş ister. Damat gelinin yakınlarına bahşiş verir. Böylece kapı açılır. Damat evlenmiş büyüklerinin sözlerine kulak verir ve gelin evine girmeden ayakkabılarını yanına alabilir. Bunun sebebi erkek tarafının gelini alıp giderken damadı dışarı çıkarmamak ve ayakkabılar için bir bahşiş daha almaktır. Bazen ayakkabısını almasını sağdıca tembihler. Bazen de bu görev damadın varsa kız kardeşi ya da ablasına verilir. Damadın ayakkabısını gelin tarafından herhangi biri alırsa damadın ayakkabıyı geri alabilmesi için bahşiş vermesi gerekir. (KK 4)

2.3.2.8.4.2. Bel Bağlama

Kırmızı parlak kumaştan yapılan bir kuşak evden çıkmadan önce gelinin beline bağlanır. Varsa ağabeyi veya erkek kardeşi yoksa dayı, amca gibi gelinin erkek akrabalarından biri kuşağı dua okuyarak üç kere gelinin belinde çevirir. (KK 4)

2.3.2.8.4.3 Sandık Üstüne Oturma

Gelininin çeyiz sandığı düğün günü gelin evden çıkarken çıkarılır. Aynı anda gelinin yakınlarından biri sandığın evden çıkmaması ve bahşiş almak için

üzerine oturur. Sandığa oturan kişi yaşça küçüktür ve bahşış almadan sandıktan kalkmaz. (KK 4)

2.3.2.8.4.4. Gelin Çıkarma

Gelini genellikle baba ocağından abisi ya da babası çıkarır. Bu sırada gelinin eline Kuran-ı Kerim verilir. Yeni yuva kuracak olan çiftin bolluk ve bereket içinde yaşamaları içindir. Böylece gelin ve damadın evinin bereketli olacağına ve İslam'a uygun yaşayacağına inanılır. Yine eller açılır ve Allah'a mutluluk, huzur, bereket için dua edilir. (KK 4)

2.3.2.8.4.5. Gelini Eve Getirme

Düğün bitip gelin ve damat evine geldiklerinde gelin arabadan inmez. Arabadan inmek için damattan bahşış ister. Gelin bahşışini alır ve arabadan inmeden nazarlardan korunmak amacıyla kan akıtılır. Kan akıtmak için tavuk ya da horoz kesilir. Bu gelenekle damat ve gelinin nazardan korunmasına yardımcı olacağına inanılır. Düğün akşam saatlerine kadar sürer. Düğün biter ve gelin ve damat evlerine gelirler. Gerdekten hemen önce gelin ve damadın imam nikahı kıyılır. Mehir gelinin isteğine göre belirlenir. (KK 1, KK 4)

2.3.2.8.4.6. Gerdek Gecesi

Gerdekten önce gelin ve damat namaz kılar. Gelin damadın damatlığının ceketini, damat ise gelinin duvağını seccade görevinde kullanarak iki rekat namaz kılarlar. Gerdek bu uygulamaların ardından gerçekleşir. (KK 1)

2.3.3. Ölüm

İnsanoğlu doğayı gözlemleyerek hiçbir şeyin aslında yok olmadığını, sadece şekil değiştirdiğini görmüş ve ölümün de aslında bir son olmadığı, sadece bir dönüşüm olduğu sonucuna vararak ölüm korkusunu dizginleyebilmiştir. Bu dizginlemeye rağmen yine de insanlar, direkt bakamadıkları güneş gibi ölüme de direkt bakamamışlar, ölümü ölüm olarak adlandırmak yerine “vefat etti”, “göçtü” gibi bulanık adlandırmalarla anmışlardır (Durdu, 1997, s. 47).

Çamaş'ta ölüm ile ilgili gelenekler:

2.3.3.1. Ölüm Öncesi

Ölüm somut olarak insan yaşamının sona ermesidir ama insan topluluklarının inanış ve törelerinde bu olay da doğum ve düğün gibi bir “geçiş”

aşaması değerini taşır. Ölümden sonra da ölünün yaşayanlarla ilişkileri, alışverişleri sürmektedir (Boratav, 1973, s. 194). Ölüm ile alakalı inanışların çoğunda baskın olan duygu korkudur. Bu sebepten genellikle yapılan ritüellerin tamamı ölüyü ahirete gönderirken yolculuğu kolay hale getirmek üzerine kuruludur.

Çamaş'ta kadın ve erkeklerin ölüme yaptığı hazırlıklar yaşları ilerledikçe görülmektedir. Ölümden sonra kalanlara maddi olarak yük olmamak amacıyla kefen parası ve cenaze masraflarını biriktirirler. (KK 5)Yörede ölümle ilgili pratikler şunlardır:

2.3.3.1.1. Ölümü Düşündüren Ön Belirtiler

Çamaş'ta insanlar yaşlandıkça ölümü iyiden iyiye hissederler. Kadın ya da erkek kefen parasını biriktirir, ölümünden sonra cenazesinin nereye defnedileceğini belirler. Ağır hastaların ölecekleri gün sağlıklarının çok iyi olduğu görülmüştür. Hasta iyi olduğu gün çok yemek yer. Bu durumlar ölecek insanlara öleceğinin haberini Allah tarafından aldıklarına yorumlanır. (KK 5)

Bir kişinin rüyasında, vefat etmiş olan biri tarafından isminin söylediğini görmek ya da onu kendine seslenirken görmek ölümün geldiğinin habercisidir. Bu tip kötü rüyalar kimseye anlatılmaz. Anlatıldığında kötü rüyanın gerçekleşeceğine inanılır. Kötü rüya akan suya anlatılır, su ile akıp gitmesi ve rüyanın gerçekleşmemesi istenir. (KK 5)

Ev çatısında ya da yakınlarında karga, baykuş (ishak kuşu) ötmesi, yine ev önünde ya da yakınlarında köpeklerin uluma gibi sesler çıkarması o evden birinin vefat edeceği şeklinde yorumlanır. (KK 1)

2.3.3.1.2. Ölümü Uzaklaştırma ve Kaçınma Önlemleri

Muska yazdırmak, kurşun döktürmek ve Kuran-ı Kerim okumak ölümden kaçınmak için üç temel önlemdir. (KK 5)

Hayır yapmak çok sık başvurulan bir yöntemdir. Ömrü uzatmanın bir diğer yolu da duadır. Ömrü uzatmak ya da hasta varsa şifa bulması için adak adamak da oldukça yaygındır. Akşam tırnağı kesmemek, kesilen tırnağı ateşe atmamak yaygın yöntemlerdir. (KK 1)

2.3.3.2. Ölüm Sırası

Ölmek üzere olan kişinin o anda mutlu görünmesi kişinin cennetlik olduğuna; kötü görünmesi ise cehenneme gideceğine işarettir. Ölümü sırasında kişinin acılarını azaltmak için Kuran-ı Kerim okunur. Gözlerin kayması, ayakların ve sonrasında tüm vücudun soğumaya başlaması, vücudunun morlaşması kişinin ölüm esnasında olduğu şeklinde yorumlanır. (KK 5)

2.3.3.2.1. Ölüm Sonrasında Yapılanlar

Ölümün ardından ölen kişinin gözleri kapanmadıysa kapatılır. Ölünün zamanla çene bölgesinde düşme olacağından bunun engellenmesi için beyaz bir çaputla çenesi baş kısmından bağlanır. Ölüye yapılan her harekette dua okunur. Ölünün üzerine beyaz renkte dikişsiz, gösterişsiz bir örtü atılır. Fonksiyonlarını yerine getiremeyen organlar olduğundan vücudun değişmemesi için ölünün yanına demir parçası vb. metallere konur. Bu işlemlerden sonra ölünün yıkanma işleminin gerçekleşmesi beklenir. (KK5)

Cenazeden sonra özellikle yedi ve kırkıncı gün çok önemlidir. Bu günler içerisinde cenazeye saygı gösterilir. Cenaze yanında sigara vb. içilmez. Çok yakınları kırk gün boyunca müzik dinlemez, şarkı söylemez, televizyon açmazlar. Cenazenin dışarıdan görüldüğünde erkek ya da kadına ait olduğunu belli etmek amacıyla birtakım eşyalar kullanılır. Cenaze kadın olduğunda tabutun baş kısmına çember; cenaze erkek olduğunda baş kısmına ceket vb. eşyalar konulur. (KK 5)

2.3.3.2.2.1. Yıkama

Ölen kişi dine uygun yıkanmalıdır. Ölü yıkamayı imam yapar. Cenaze sahipleri imama yardım edebilirler. (KK 21) Ölünün diz ve göbek arası kapatılır. Ölen kişi erkek olduğunda cenazeyi erkek, kadın olduğunda kadın yıkayıcılar yıkar. Ölüye sıcak su ile boy abdesti aldırılır. Sıcak su ile karnı ovularak bağırsakları boşaltılır. Ölü üç kere ya da daha fazla sayıda yıkandıktan sonra yıkama işlemi biter. (KK 21)

Ölüyü yıkadıktan sonra defin işlemlerinin çok hızlı olması gerekir. Bazı istisnalar olursa ölü defin için bir gün bekletilir. Cenazeler genellikle öğlen ya da ikinci namazlarından sonra defnedilir. (KK 21)

2.3.3.2.2.2. Kefenleme

Cenaze usulüne uygun kefenlenmelidir. Erkeklerde üç (gömlek, izar, lifafe) parça; kadınlar beş (gömlek, izar, lifafe, başörtüsü, göğüs örtüsü) parçadan oluşan bezlerle kefenlenir. Kefen beyaz renkte sade olmalıdır. (KK 21)

2.3.3.2.2.3. Tabuta Koyma

Ölünün başının altına bez konulur. Ölü kaldırılır ve tabutun içine yerleştirilir. Ölü kadınsa tabutun baş kısmına yaşmak, ölen kişi bekar bir genç kız ise tabutun baş kısmına duvak; ölü erkek ise ceket vb. koyulur. Cenaze namazının kılınacağı yere giderken herkes ölüyü omuzunda taşır. (KK 5)

2.3.3.2.2.4. Cenaze Namazı

Tabutta olan cenaze, omuzlarda namazın kılınacağı camiye götürülür. Eskiden hanımlar cenazeye katılmazlardı. Defin işlemi orada olmazlardı. Fakat günümüzde kadınlarda cenazeye gitmekte, erkeklerin daha gerisinde durmaktadırlar. Tabut musalla taşına konur ve cenazenin en önünde olması gerekir. İmam her nefsin ölümü tadacağından bahseder. Ölü için helallik ister cenaze namazı kılınır. (KK 6)

2.3.3.2.2.5. Ölünün Gömülmesi

Cenaze tabuttan çıkarılıp mezara koyulur. Mevta sağ omuzu toprağa degecek şekilde yüzü kible tarafına dönük olarak kabre konulur. Üzerine dokuz tahta dizilir. Tahtaların dizilmesinin ardından toprak atma işlemi başlar. Toprak belli bir yüksekliğe geldikten sonra baş ve ayak kısmına tahta dikilir. Bazı bölgelerde, özellikle yaban hayvanlarının çok olduğu yerlerde mezarın etrafı yüksek tahtalarla çevrilerek mezarın açılması engellenir. (KK 11, KK 12)

2.3.3.2.2.6. Ölünün Gömülmesinden Sonraki İşlemler

Cenaze Kuran-ı Kerim okunarak defnedilir. Cenazenin ardından helva dağıtmak sık karşılaşılan bir gelenektir. Cenazeye katılanlara helva dağıtılmasının sebebi misafirler helvayı yediğinde ölünün de ağzının tatlanacağı inancından ileri gelir. (KK 6)

Kabrin başından herkes ayrıldıktan sonra imam talkın verir. Çamaş yöresinde talkın genellikle şu şekilde verilir: “Falan oğlu filan dünyada söylediklerini söyle. La ilahe illallah de, Muhammeden Resulullah de.

Müslüman'ım de. Kitabım Kuran de. Kiblem Kâbe-i Şerif, itikatta mezhebim ehli sünnet vel-cemaat de. Amelde mezhebim İmamı Azam Ebu Hanife de.” (KK 6)

Talkın verildikten sonra halk arasındaki inanışa göre ölü kafasını tahtaya vurur. Ölünün buraya kadar öldüğünü anlamadığı ancak kafasını vurmasıyla birlikte bunu anladığı düşünülür. (KK 6)

2.3.3.2.2.7. Yas

Defin işlemleri bittiğinde cenaze evi yalnız bırakılmaz. Herkes cenaze sahiplerinin yanında olmaya çalışır. Sevabı cenazeye gönderilerek Kuran-ı Kerim okunur. Komşular cenaze sahiplerinin yükünü hafifletmek amacıyla cenaze evine yemek yaparlar. Yapılan yemekler yenir. Ölünün yakınlarının üzüntülerini paylaşmak adına onların yanında olunur. (KK 6)

2.4. Giyim-Süslenme

Giyim insanlık tarihinde ilk başlarda koruma amaçlı olsa da tarihsel süreç içinde geniş kültürel görevler yüklenmiş bir olgudur. Doğal koşulların, sosyal yargıların, örf ve âdetlerin, kültürel ve ekonomik koşulların biçimlendirdiği önemli bir kültürel değerdir. Bunun yanında kültürü aktarıcı ve taşıyıcı bir rolü de vardır (Erden, 1998, s. 6).

Süslenme, süs ve takı kullanma ilk çağlarda inanca dayalı olarak ortaya çıkmıştır. Zamanla gelenekselleşmiş ve günümüze kadar ulaşmıştır. Her topluluk kendi çevresi etrafında, kendi gelenek ve göreneklerine göre, coğrafi çevreden bulabildikleri ürünlerle oluşturdukları ürünlerle günümüze kadar devam eden bir kültürü oluşturmuşlardır (Artun, 2013, s. 419).

Çamaş ilçesinde giysiler erkek ve kadın olmak üzere iki bölümde incelenmiştir.

2.4.1. Erkek Kıyafetleri

Eski zamanlarda hazır kıyafetler olmadığı için genellikle farklı malzemelerden dikilen giysiler giyilirdi. Hayvan yünleri ve ip için yetiştirilen bir bitki olan kendir kullanılarak dikilen kıyafetler giyilirdi. Hayvan yünlerinden çoraplar ve kazaklar örülürdü. Çarık bölgede kullanılan en eski ayakkabıdır. Daha sonra köylerde yaygın olarak kullanılan kara lastikler ortaya çıkmıştır. Kara lastik hem ucuz olması hem de yağışlı yöre şartlarına uygun olması sebebiyle sıkça tercih edilir. (KK 1, KK 6)

2.4.2 Kadın Kıyafetleri

Çamaş yöresi kadınları kenar işlemleri olan oyalı çember takarlar. Kadınlar özellikle köylerde basma etek giyerler. Kadınlar arasında peştamal çok sık kullanılan bir giysidir. Kadınlar da çarık giymekteydi. Günlük tarla, bağ, bahçe işlerinde lastik ayakkabı tercih edilir. (KK 6)

Kışın kadınlar yelek, çorap, kazak, atkı örme yün giysiler tercih ederler. Örme kıyafetler dayanıklı, sağlıklı ve ucuz olduğundan kadınlar tarafından çok tercih edilir. (KK 6)

2.5. Halk Bilgisi

Halkın yüzyıllar boyunca yaşadıkları deneyimlerden yola çıkarak oluşan, halk bilgisi adı verilen tecrübeler halk meteorolojisi ve halk takvimi olmak üzere iki bölümde incelenmiştir.

2.5.1. Halk Meteorolojisi

Meteoroloji, atmosfer tabakası içinde oluşan tüm olayları ve bunlarla ilgili değişimleri konu edinen bilim dalıdır. Atmosfer tabakası içindeki olaylar basınç, sıcaklık, yağış, buharlaşma, bulutluluk, güneşlenme ve rüzgarlar olarak sıralanabilir. Halk meteorolojisi ise geleneksel yöntemlerle hava tahmini yapılmasıdır (Artun, 2013, s. 256).

Çamaş kıyıya çok yakın bir ilçe olması sebebiyle topraklarının hemen hemen tamamında Karadeniz ikliminin özellikleri görülür. Gelişen teknoloji ile uydu ile yapılan hava tahminlerinin aksine insanlar eski zamanlarda hava durumunu rüzgar yönü, bulut hareketleri, hayvanların tepkileri, yıldızların sıklığı ve seyrekliği, meyve ve sebzelerin az ya da fazla olması üzerinden yapmaktaydı.(KK 1)

2.5.1.1. Sayılı Günler

Halk arasında Gücük ayı olarak da bilinen Mart ayında eski insanlar yılın aylarının, o gün yaşanan hava durumuna göre şekilleneceğine inanırlardı. Sayılı günler olarak da bilinen bu tarihler miladi takvimde 14 Mart eski hesaba göre de Gücük 1'inde başlar. Gücük 1'i Mart ayını, 2'si Nisan ayını 3'ü Mayıs ayını, 4'ü ayını, 5'i Temmuz ayını, 6'sı Ağustos ayını, 7'si Eylül ayını, 8'i Ekim ayını, 9'u Kasım ayını 10'u da Aralık ayını temsil eder. Halk bu günlerde her günün temsil ettiği ayın hava durumunu verdiğiğine inanır.

Mart dokuzunda genellikle fırtına ve şiddetli yağış olur. Abrul beşi yani 18 Nisan tarihinde şiddetli soğuk olur, aldanıp yaz geldiğini düşünenler bu tarihte şaşkınlık yaşarlar. Mayıs yedisi olarak bilinen 20 Mayıs tarihinde bulutlu bir hava olur ve o gün yağışlı geçerse yazın bereketli geçeceğine, hava sıcak ve güneşli olursa yaz mevsimi de kurak olacağına inanılır. Kiraz 12 miladi takvime göre 25 Haziran gün döner günler kısaltmaya başlar, bu tarihte şiddetli rüzgar olma ihtimali vardır. (KK 2)

2.5.1.2.Vade Yeli

Eski zamanlarda köyün birinde büyük koyun sürüsü olan bir adam yaşarmış. Zorlu bir kış mevsimi geçirmişler ve adamın sürüsüne yedirecek hiçbir şeyi kalmamış. Başka bir çözüm bulamayan sürü sahibi adam bir komşusundan hayvanlarına yiyecek bir şeyler istemiş. Komşusu eğer kızını verirse ona yiyecek yardımında bulunacağını söylemiş. Ancak bu komşusu Müslüman değilmiş. Bunun üzerine üzgün bir şekilde evine dönen köylü durumu üzüntüyle kızına anlatmış. Kız babasının söylediklerini duyunca çok üzülür. Sabahı sabah etmiş, namaz kılmış, dua etmiş, Allah'a yakarmış. Bu yakarış şu şekildeymiş:

“Es vade yeli es,
Gavurdan nasibimi kes,
Ya bana toprak,
Ya sabaha yaprak.” (KK 1)

Allah-u Teâlâ bu kızın dualarını kabul etmiş. Kız sabah bir uyanmış ki ne görsün. Gün doğmuş, bahçelerin, tepelerin, dağların karı erimiş, sürüyü olatmaya yetecek kadar yeşillikler, yapraklar açmış. Sabah baharın gelmesiyle baba ve kız sevinçle birbirlerine sarılmış ve kız gavura gelin olmaktan kurtulmuş. (KK 1)

2.5.2. Halk Takvimi

Ülkemizde Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar Rumi takvim kullanılmıştır. Rumi takvimde günler milâdi takvime göre 13 gün geriden gelmekte, bugün de bu hesaba kocakarı hesabı ya da eski hesap denmektedir. Yaşlı kişiler, özellikle çiftçilik ve hayvancılıkla uğraşanlar bugün de eski hesaba göre bu işlerini yürütmektedir. Rumi takvimin ayları aşağıda verilmiştir.

- Ocak – Kara kış
- Şubat – Zemheri

- Mart- Gücük
- Nisan – Mart
- Mayıs – Abrul
- Haziran – Kiraz
- Temmuz – Orak
- Ağustos – Ağustos
- Eylül – İlk Güz
- Ekim – Orta Güz
- Kasım – Son güz (KK 2)

2.6. Halk Tedavileri

Halk hekimliğinde ise “hastalık” deyimi, insanın sağlık durumundaki bozuklukların yanı sıra kısırlıktan, nazar değmesi gibi insanlardan gelebilecek kötü etkilere ve cin, peri gibi gerçek dışı varlıkların neden olabilecekleri türlü sakatlıklara kadar pek çok kavramı kapsamaktadır (Asil, 1989, s. 33).

Halk hekimliğinde hem büyüklük işlemler hem de gerçekçi-akılcı araç ve gereçlerden yararlanma eğilimi vardır. Bir kısım sağaltma yöntemleri ise bütünüyle gerçekçi-akılcıdır. Bunlar ev ilaçları, koca karı ilaçları adlarıyla tanımlanır. Kâfur, ispiрто, kinin, karbonat vb. gibi ev ilaçlarının, koca karı ilaçlarının birçoğu eski tıbbın bugün için eskimiş, yeni yeni ecza maddelerinin, sağaltma yöntemlerinin bulunması ile uygulanmaz olmuş gereçleri olsa gerek. Olumlu etkilerini unutmamış eski kuşaklardan miras alan yeni kuşaklar, bunlara olan güveni sürdürüp gitmektedirler (Boratav, 1973, s. 127-128).

Çamaş yöresinde de eskiden kalma tedavi yöntemlerini kullanan insanlar vardır. Bu iş de yine bir disiplin üzerine devam etmektedir. Tıpkı Hipokrat’ın Tıp yemininde “Öğrencilerimden başkasına ilmimi öğretmeyeceğim” dediği gibi bu kişiler de tedavi ve sağaltma yöntemlerini kendi çıraklarından başkasına öğretmemektedir. Çamaş yöresinde bu kişilere Ocak ya da Ocaklı denmekte, onların çıraklarına bu bilgileri aktarması ise “el almak” olarak tanımlanmaktadır.

2.6.1. Tedavi Yöntemleri

2.6.1.1. Şifalı Su ve İçmeler

Damlacık Suyu: Hisarbey mahallesi Damlacık deresi mevkiinde yer alan bu şifalı suyun bu çalışmada da yer alan bir de efsanesi vardır. Damlacık suyu

kayaların arasından akmakta, bu suyu sivilce, siğil ve yaralarına sürenlerin bu yaralarından kurtulduğu bilinmektedir. (KK 3)

Şifa Suyu: Akköy ile Elmaköy arasında bulunan bu sudan içenlerin böbrek taşı ve benzeri rahatsızlıklarını gidereceğine inanılır. (KK 17)

2.6.1.2. Bitkisel İlaçlar

Isırgan Otu: Televizyonlarda da çok fazla haber olmasıyla kanser hastalığını iyileştirdiği artık herkes tarafından bilinen ısırgan otu aynı zamanda bazı boşaltım yolları hastalıklarına da iyi gelmektedir. Yenmesi dışında pişirilerek macun kıvamına getirildiğinden vücutta romatizma ve ağrı olan yerlere sürüldüğünde bunlara da iyi geldiği düşünülmektedir. Yine farklı bir yöntem olarak demlenmesiyle de kan değerlerini düzenleyici, diyabet hastalığı ya da halk arasında bilinen adıyla şekeri dengelediği bilinmektedir.

Ihlamur: Doğal bir yatıştırıcı ve gevşetici olarak bilinen ihlamur özellikle de kış günlerinin olmazsa olmazıdır. Soğuğa bağlı birçok hastalığın tedavisinde kullanılır. Demlenip çayı yapılan, bal ve limon ile birlikte tüketilen ihlamur halk arasında bin bir derde deva olarak da adlandırılır.

Turp: Bazı enfeksiyon hastalıklarına iyi geldiği bilinen Turp aynı zamanda astım ve bronşit gibi üst solunum yolu hastaları için de doğal bir balgam söktürücüdür.

İncir Sütü: Arı sokması durumunda arının iğnesini soktuğu yere sürüldüğünde acısını aldığı ve çabuk iyileştirdiği bilinir. Yine doğal bir boşaltım sistemi tetikleyicisidir.

Nane: Limon ile birlikte kaynatılıp soğuğa bağlı grip vb. hastalıkların tedavisinde kullanılır.

Pancar: Doğal bir bağırsak temizleyicidir.

Kahve: Dinç olmayı sağlayan kahve ağrılara da iyi gelir, damarları genişlettiği ve kan dolaşımını güçlendirdiği bilinir.

Fındık: Ham fındık doğal bir boşaltım sistemi tetikleyicidir.

Şeftali: Mide ağrılarında kullanılır.

Patates: Doğal bir ağrı kesici olarak bilinen patates, dilimlenerek ağrı olan bölgeye sarılır, özellikle de baş ağrılarında kullanılır.

Papatya: Uyku problemlerinde rahatlatıcı etkisiyle kullanılan papatya kaynatılarak saça sürülür ve özellikle çocukların saçlarının daha güçlü ve parlak

olmasını sağlar. Bunun yanında çay yapılarak içilmesi ağrılar, ateş, sinir sıkışması gibi birçok rahatsızlığa iyi gelir.

Çam: Kaynatılan yaprakları akne, yara ve sivilce gibi rahatsızlıklara iyi gelir.

Dut: Yaprakları çay şeklinde içilen dutun meyvesi de kan hastalıklarına iyi gelir. Kan değerlerini dengeler.

Erik: Kan yapıcı etkisi yüksek olan Erik aynı zamanda bazı bağırsak hastalıklarına da iyi gelir.

Gül: Yapraklarının kaynatılıp içilmesi bağırsakları rahatlatır.

Marul: Pekmez ile birlikte yenmesi vücudun kan değerlerini dengeler.

Maydanoz: Mide rahatlatıcı olarak çayı yapıp içilir. Ödem attırıcı etkisi vardır.

Töngel: Böbrek taşı erittiğine inanılır.

Elma: Diyabet halk arasında bilinen adıyla şekere iyi gelir, vücutta şekeri dengeler. Mideyi temizler.

Yulaf: Hazmı kolaylaştırıcı etkisi vardır.

Kiraz: Saplarından çay yapılarak mide rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılır.

Ayva: Sindirimi kolaylaştırır, kilo vermeye yardımcı olur.

Çay: Göz kanlanması ve göz sulanmasını geçirir. Temiz bir beze dökülüp ılık şekilde gözün üstünde bir süre tutulur.

Kestane: Kavrulup yenmesi sindirimi kolaylaştırır, kabıza iyi gelir, tuvalete çıkmayı kolaylaştırır.

Nar: Nar suyu çıkarılarak diş ve diş etlerinde bekletilirse ağız yaralarını, diş eti iltihaplarını giderir.

Sarımsak: Tansiyon düşürücü etkisi vardır. (KK 1,2,3,6,18,23,25)

2.6.1.3. Hayvansal İlaçlar

Halk arasında bazı hayvan etleri ve kemiklerinden yapılan yemeklerin bazı hastalıklara iyi geldiğine inanılır.

Keçi Eti: Keçi etinin sarılığa iyi geldiği düşünülür.

Köy Tavuğu Eti: Köy tavuğun suyundan yapılan çorba soğuk algınlığı, grip, solunum yolu rahatsızlıklarına iyi gelir. (KK 1,3)

2.6.1.4. Diğer Tedavi Yöntemleri

Siğil: Bir kişi kurbağayı parmağıyla gösterirse ya da kurbağaya dokunursa elinde veya parmağında siğil çıkar. Bu siğile temru ya da temro da denir. Siğil için genellikle Ocaklara gidilir ve onlar bu siğili (temru) bir kalem ile dua okuyarak çevirir. Bu sayede siğilin tedavi edileceğine inanılır.

Baş Ağrısı: Patates yuvarlak biçimde kesilir ve alın bölgesine biz bezle sarılır.

Diş Ağrısı: Nar suyu çıkarılır ve dişe sürülür, sirke ile ağzı çalkalamak da sık kullanılan bir yöntemdir. Nadir de olsa bazı köylerde bazı alkollü içkilerle gargara yapılarak da diş ağrısı giderildiği görülür.

Sarılık: Sarılık olan kişinin kulağının arkası ve karın bölgesine bıçakla keskin bir bıçakla çizik atılır ve kötü kanın aktığına inanılır.

Göbek Düşmesi: Göbek düşmesi genellikle yüksekte atlama durumlarında görülür. Hasta yüzüstü yatırılır ve sırtına ısıtılan bardaklar konularak çekilir. Bu sayede göbeğin yerine geleceğine inanılır.

Yanık: Yanan yerlere yoğurt sürülür.

İt Dirseği: Göz çevresinden siğile benzer şekilde çıkar. Köpeklerin yal kabına su koyularak gözün bununla yıkanmasıyla geçeceğine inanılır.

Gıda Zehirlenmesi: Hastaya yoğurt yedirilir.

Arı Sokması: Arının soktuğu yerde soğuk bıçak gezdirilir.

Kırık-Çıkık: : Kırık çıkıkçı eli ile çıkan ya da kırılan yeri tespit ettikten sonra hafif sallayarak yerine getirir. Kırık ya da çıkık olan yer sarılır. Bir müddet bu şekilde korunur. Daha sonra iyileştiğinde yine kırık çıkıkçı tarafından açılır.

İshal: Kavrulmuş kahve ile limon karıştırılıp yedirildiğinde rahatsızlığı giderdiğine inanılır. (KK 10, 18, 23)

2.7. İnanışlar

Halk inancı, kişice ya da toplumca, bir düşüncenin, bir olgunun, bir nesnenin, bir varlığın gerçek olduğunun kabul edilmesidir. Halkbilimi, belli bir toplumun eski dinlerinden miras alıp, yaşadığı çağdaki yeni dininde, yaşam şartlarının gerektirdiğince yeni biçimler, yeni içerikler, yen, anlatışlarla oluşturduğu inanışlarla ilgilenir. Halk inanışları din, ahlak kuralları gibi kesinlik ve katılık taşımazlar ve yerden yere, topluluktan topluluğa değişiklikler gösterirler (Boratav, 1997, s. 7).

Çamaş yöresinde hem Orta Asya Şaman inancı kaynaklı hem de eski Anadolu inançları kaynaklı birçok inanış görülmektedir. Bunlar aşağıda yer alan bölümlerde incelenmiştir.

2.7.1. Günlerle İlgili İnanışlar

Çamaş'ta günlerle ilgili bazı inanışlar şöyledir:

- Perşembe gününde evde ışık açılırsa o evden ölü çıkacağına inanılır.
- Gece tırnak kesmek ömrü kısaltır, insanlara uğursuzluk getirir.
- Salı günü başlanan bir iş bitmez, yarım kalır, sonuca ulaşmaz.
- İki bayramın arasında düğün yapmak uğursuzluk sayılır.
- Kırkı çıkmayan çocuğun dışarı çıkarılması çocuğa iyi gelmez.
- Biri çocuk başka bir çocuğun üzerinden geçerse altta olan çocuğun boyunun kısa kalacağına inanılır.
- Arife günü yıkanan çocuk bir buğday tanesi kadar büyür.
- Arife gününde ev süpürülmez, uğursuzluk getireceğine inanılır.
- Hıdırellez günü bir çaput içine madeni para konulur ve bağlanır. Akşam ezanından sonra bu çaput gül dalına bağlanır. Ardından sabah namazından sonra gün ışıdığına alınır. Bu çaput ceket cebine veya cüzdana konulur.
- Hıdırellez günü sabahında, hava ışıyınca pencere ve kapılar açılır. Eve bereket girdiğine inanılır.
- Hıdırellez günü evdeki erzak dolapları ve kilerin kapısı açılır. Bu şekilde yine dolapların ve kilerin bereketleneceğine, hiç boş kalmayacağına inanılır.

(KK 1,2,5,23)

2.7.2. Hayvanlarla İlgili İnanışlar

Hayvanlar da bitkiler gibi kendilerinden yararlanma bakımından değerlendirilir ve yaradılışları ve dönüşümlerini açıklayan efsanelere ve inanışlara konu olurlar. Hayvanlar, bitkilerden farklı olarak halkın geleneklerinde yenmesinde bir sakınca olmayanlarla, yenmesi hatta dokunulması günah, rastlanması uğursuzluk getirici sayılanlar olmak üzere kümelenirler (Boratav, 1984, s. 56).

Çamaş'ta hayvanlarla ilgili inanışlar şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

- Uğur böceğinin uğur getireceğine inanılır hatta bununla ilgili bir mani okunarak böcek uçurulur.
- Kapılara boynuz asmanın uğur getireceğine inanılır.
- Baykuş ötmesi uğursuzluk sayılır, o evden ölü çıkacağına inanılır.
- Köpeğin çok uluması kötü bir şey olacağına işaretidir.
- Hayvanların huzursuz davranışları deprem gibi afetler olacağına işaretidir.
- Kapılara at nalı çakmanın uğur getireceğine inanılır.
- Önünden kara kedin geçmesi uğursuzluk sayılır, bu uğursuzluğu uzaklaştırmak için üç kere saçın arka tarafından bir parça çekilir.
- Konuşmayan çocuk köpek gibi bağlanır, önüne yal kabı verilir, köpeksen ye, insansan konuş denir. (KK 1, 3, 4, 16, 19, 25)

2.7.3. Kabir ve Türbe ile İlgili İnanışlar

Çamaş'ta da tüm Anadolu coğrafyasında olduğu gibi türbelere ve kabirlere bazı olağanüstü anlamlar yüklenmiştir. Onlardan bazıları aşağıda verilmiştir.

- Ermiş kişilerin mezarlarını ziyaret edip dua okumanın sıkıntıları gidereceğine, buralarda yapılan duaların kabul olacağına inanılır.
- Çocuk sahibi olmak isteyen kadınlar ermiş kişilerin, evliyaların mezar ve türbelerini ziyaret eder.
- Kabirlerin yanındaki ağaçlara çaput asılıp dilek dilenir, dua edilir.
- Bir ermişin, evliyanın mezarı başında kurban kesip, dağıtılır.
- Ermiş ve evliya mezarlarından bir parça toprak alıp bahçeye atılır veya çocukların odalarında bulundurulur.
- Bekar, evde kalan kızlar için ermiş ve evliyalar ziyaret edilerek onlara dua edilir.
- Kabir başlarından veya kabristanlardan ağaçlar kesinlikle kesilmez, dalları kırılmaz. (KK 1, 3)

2.7.4. Büyüyle İlgili İnanışlar

Eski zamanlarda Çamaş yöresinden büyüye olan inanç çok yüksekti. Yıldızname açan, fal bakan, cinlerle iletişimi olduğuna inanılan hocalar tarafından büyü ve muskalar yazılırdı. Bu tarz büyücü ve hocalara eski zamanlarda çok

rastlanmasına rağmen günümüzde sayıları yok denecek kadar azdır. Bu büyücü ve hocaların yaptığı işlemler şunlardı:

- Yıldıznâme açmak.
- Bağlama büyüleri yapmak.
- Ruh çağırmak.
- Muska yazmak.

Yine halk tarafından da bazı inanışlar vardı. Bunlar da şu şekildedeydi:

- Nazar boncuğu takmanın insanları nazardan koruyacağına inanılırdı.
- Boynunda dua yazılı bir muska taşımak kötü şeylere karşı insanı koruyacağına inanılırdı. (KK 2)

2.7.5 İnanç Merkezleriyle İlgili İnanışlar

- Erkek çocuğu olmayan adamın aşladığı meyve ağacı tutmaz.
- Kadın erkeğe, erkek kadına selam vermez.
- Kadın işe giderken erkeğin yolunu kesmez, eğer yolunu kesip de selam verirse uğrunu kestiğine inanılır. Erkek selam verirse kadın sadece uğurlar olsun diye cevap verir.
- Yalan söylerken tek ayak kaldırılırsa günah olmaz.
- Hacı olan kişi ticaretle uğraşmaz, hak geçme ihtimali bile varsa o işe girmez.
- Ellerini bacak arasına sıkıştırılan kişi fakir kalır.
- Kapı eşiğine oturanın hakkında dedikodu yapıldığına inanılır.
- Gelin yeni evine girerken kapı eşiğini öperse evliliğe iyi gider, mutlu ve huzurlu bir evlilik hayatı olur.
- Damat eve girerken arkadaşları sırtına vurursa üzerinden kötü ruhlar uzaklaşır.
- Bir bardak kırılır ya da bir cam çatlarsa kişilerin üzerindeki nazarın onda çıktığına inanılır.
- Sağ el kaşınıyorsa bol para getireceğine sol el kaşınıyorsa da para gideceğine inanılır.
- Ekmek elle koparılır, bıçakla kesilirse uğursuzluk getireceğine inanılır.

- Sağ ayak kaşınırsa yola gideceğine sol ayak kaşınırsa bu sene evden pek çıkılamayacağına inanılır.
- Yemek sırasında elden çatal-kaşık düşerse eve aç biri geleceğine inanılır.
- Düşen bir şey dik durursa eve misafir geleceğine inanılır.
- Çocuk tepesi aşağıya bacakları arasından bakarsa misafir getirdiğine inanılır.
- Ayva çok olursa kışın çok olacağına inanılır.
- Çiçeklere nazar değmemesi için topraklarına yumurta kabuğu konulur.
- Eşi hamile kişi varsa at arabası, katır arabası ya da kağnısının arkasına iple çocuk ayakkabısı bağlar. Erkek olmasını istiyorsa erkek ayakkabısı, kız olmasını istiyorsa da kız ayakkabısı bağlanır.
- Evde bir yere sarımsak asılmasının kötü ruhları evden uzaklaştırdığına inanılır.
- Leylek havada görülürse o sene çok gezileceğine inanılır.
- Kuşun dışkısı birinin üzerine düşerse uğur getireceğine inanılır.
- Bir çocuk yaşı gelip de yürümüyorsa ayağı bağlanır Cuma namazı çıkışına götürülür, camiden ilk çıkan kişiye ip kestirilir. (KK 1, 2, 3, 4, 16, 18, 23, 25)

2.8. Halk Mutfağı

İnsanoğlu, ilkçağlardan beri yaşamak ve çevresindekileri yaşatmak için sürekli besin kaynağı aramak zorunda kalmıştır. İnsan ilk dönemlerinde avcılık, toplayıcılık yapmışsa da belirli bir evrim sonucu hayvanları evcilleştirmeyi, yabani bitkileri yetiştirmeyi başarmıştır. Ateşin bulunmasıyla üretim biçiminde büyük bir değişme olmuş, buna bağlı olarak yemek türleri ve pişirme biçimleri sürekli gelişmiştir (Ögel, 1982, s. 15).

Türkiye'nin coğrafi konumu, tarihsel süreç içinde kurulan uygarlıklar, iki büyük imparatorluğun yeme-içme geleneğine getirdiği yeni açılımlar, Türk mutfak kültüründeki çeşitliliği sağlamıştır. Türkiye'de yerel mutfakların özgün etkilerini de içinde barındıran köklü ve çok yönlü bir mutfak kültürü yaşamaktadır (Artun, 2013, s. 413).

Çamaş ilçesi mutfak açısından oldukça güçlüdür. Özellikle Türk yemekleri ve Karadeniz'e özgü lezzetler Çamaş mutfağının da önemli bir kısmını oluşturur. Çamaş yöresinde yapılan farklı yiyecek türleri aşağıda verilmiştir.

2.8.1. Yiyecek Türleri ve Yapılışları

2.8.1.1. Çorbalar

2.8.1.1.1.Yayla Çorbası

Pirinç bir süre pişirilir. Yumurta, un ve yoğurttan oluşan karışım çırpılarak pişen pirincin üstüne dökülüp tuz ilave edilir. Tereyağı ayrı bir sahanda eritilip üzerine pul biber, nane dökülerek karıştırılır. Pişen ve soğumaya bırakılan çorbanın üzerinde bu karışım gezdirilir. (KK 1)

Görsel 16: Yayla Çorbası(Fotoğraf Kaynağı: Hürriyet Gazetesi)

2.8.1.1.2.Darı Çorbası

Darı veya bilinen adıyla mısır ve fasulye akşamdan ıslatılır. Sonraki gün kısık ateşte kendini bırakana kadar pişirilir. Soğuması için bir kaba alınıp, burada yoğurt ilave edilir. Nane, kırmızı biber, tereyağı sahanda eritilip kavrulur. Yapılan bu sos yemeğin üzerinde gezdirilir. Servis yapılır. (KK 3)

2.8.1.1.3. Pancar Çorbası

Görsel 17: Pancar Çorbası

Pancar yapraklı yıkanır, doğranır. Tencerede küçük kıyılmış soğanlar renkleri değişinceye kadar biber salçası da eklenerek kavrulur. Kaynatılmış yaklaşık 4 litre su kavrulmuş soğana ilave edilir. İçine önceden haşlanmış barbun fasulye, ıslatılmış mısır yarması ve kara lahana katılır. Pancarın yeşilliğini koruması için kaynayan suya önceden tuz ilave edilir. Birlikte bir süre kaynadıktan sonra un yemeğe az az serpiştirilir. Boşta olan diğer el ile çorba sürekli karıştırılır. Pişmesine yakın biberi de içerisine koyulur. Tuzu eklenir, 30-40 dakika kadar orta ateşte pişirilir, üzerine tereyağı ile pul biber yakılır. İsteğe göre üzerine iç yağ da koyulabilir. (KK 1)

2.8.1.1.4. Sırgan Çorbası

Çamaş yöresinde sırgan olarak tabir edilen Isırgan otu teker teker bol suda yıkanır. Orta kalınlıkta doğranır. Soğan küp küp doğranıp yağda kavrulur. İçine pul biber, doğranmış ısırgan, yeşil mercimek, bulgur, barbun fasulye ve tuz ilave edilip 5 dakika buharda pişirilir. Diğer yandan kaynatılmış olan 2 litre su tencereye ilave edilip pişirilir. İnce ince doğranmış pırasa, taze nane, tereyağı ile ayrı bir tavada kavrulur. Çorbanın üzerine yakılır. Sıcak bir şekilde servis edilir. (KK 4)

2.8.1.2. Yemekler

2.8.1.2.1. Etli Pancar Sarma

Görsel 18: Etlı Pancar Sarma

Pancarlar sapından ayrılıp, kaynayan suyun içinde ölmeyecek şekilde haşlanıp soğuk suyla süzülür. Başka bir kabın içinde iç hazırlanır. Sarmanın içi için kıyma, soğan, pirinç, salça, tuz, karabiber ve biraz su ile iyice yoğrulup dinlenmeye bırakılır. Pancarlar tabağa dizilip, içinin malzemesi arasına koyulur. Sıcak suda salça eritilip tencereye koyulur. Sarmaların şeklinin bozulmaması için üzerine ağır bir tabak konulur. Bir müddet pişen sarmalar, piştiği kontrol edilip kenara alınır. Sonra biraz soğuyunca servis edilir. Üzerine yoğurt dökülerek de servis edilebilir.(KK 25)

2.8.1.2.2. Tefek Sarma

Görsel 19: Tefek Sarma

Pancarlar yıkanarak kalın ve sert yerleri alınır. Derince bir tencerede haşlanmaya başlanır. Soğanlar küçük küçük doğranır. Pirinç seçilir ve yıkanır. Tavaya sıvı yağ, soğan, salça sarımsak koyulup kavrulur. Pirinç ilave edilir. İnce doğranan maydanoz ve pul biber ilave edilir. Haşlanan pancarın damarları alınır. İçine hazırlanan iç koyulur ve parmak inceliğinde sarılır. Sarma işleri bittikten sonra üzerine soğan doğranır, salçalı su ve tuz ilave edilir. Kısık ateşte pişirilir. (KK 1)

2.8.1.2.3. Pancar Diblesi

Bir bağ pancar yıkayıp ince ince doğranır. Kaynayan suya atılır, bir taşım kaynatılır. Haşlama suyuma bir çay kaşığı tuz atılır. Pancar yarı piştikten sonra pirinç ilave edilir. Bir süre daha haşlanır, yumuşamaya başlayınca ocaktan alınır ve süzgeçten geçirilir, soğumaya bırakılır. Soğanlar küçük küçük doğranır. Renkleri değişene kadar ateşte kavrulur. Pul biber ilave edilir. Süzülen pancar ve pirinç ilave edilip tuz eklenir. Karıştırılıp pişirilir. (KK 4)

2.8.1.2.4. Sakarca Mihlaması

Görsel 20: Sakarca Mihlaması

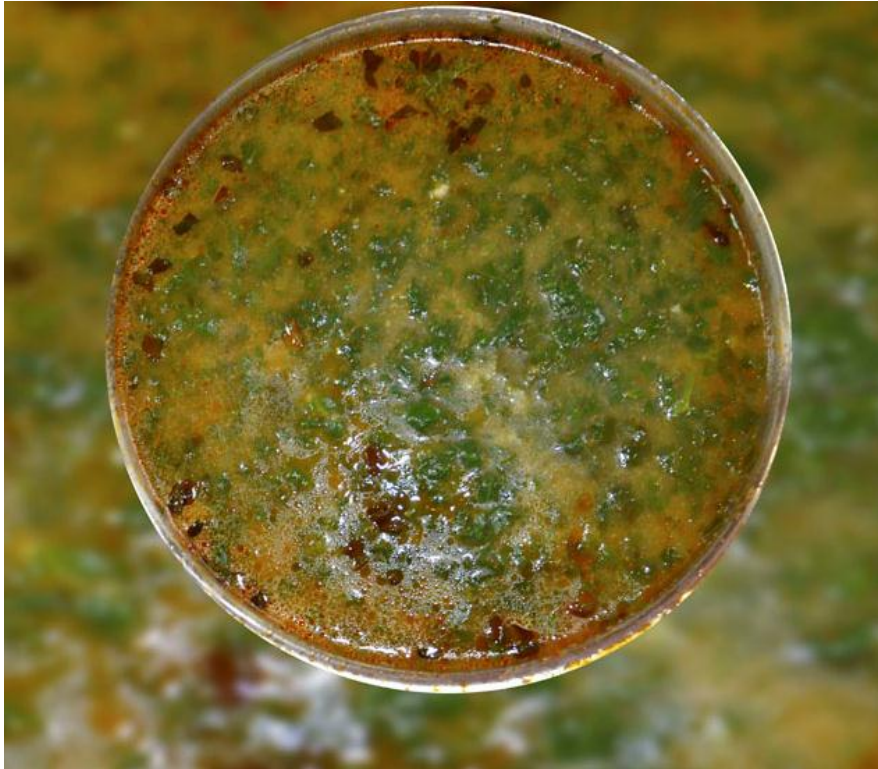
Sakarcalar toplandıktan sonra ayıklanır. Üst kısımları büyükse bıçakla daha küçük hale getirilir. Suda haşlanıp üzerine pirinçler koyulur. Birkaç dakika

haşlandıktan sonra süzgeçten geçirilir. Süzükten sonra sakarcalar istenilen büyüklüğe göre kıyılır. İçerisine isteğe göre patates ve soğan gibi sebzeler koyulur. Soğan ince ince kıyılıp yağda pembeleştirilir. Tüm malzemeler aynı tencereye alınıp kavurmaya devam edilir. Sakarcalar da ilave edilerek kısık ateşte bir müddet pişirmeye devam edilir. Herhangi bir kaşıkla yemeğin üzerine çukurlar açılır ve bu çukurlara yumurta kırılır. Birkaç dakika daha piştikten sonra mıhlama hazır olur. (KK 1)

2.8.1.2.5. Sakarca Kayganası

Sakarcalar yıkanıp ayıklanır. İri iri doğranır. Bir kapta kaynayan suya atılarak haşlanır. Süzgeç ile süzülüp ılıması için beklenir. Yumurtalar mısır unu ve tuz ile ayrı bir kapta çırpılır. Haşlanmış sakarca da ilave edilerek iyice karıştırılır. Hazırlanan malzeme tavaya döşenir, sıvı yağ ve tereyağında kızartılır. (KK 3)

2.8.1.2.6. Sırgan Yağlaş

Görsel 21: Sırgan Yağlaş

Çamaş yöresinde sırgan olarak bilinen ısırganlar ayıklanıp yıkanır. Bir tencerede kaynayan suda haşlanır. Haşlanan ısırgan suyunun yarısı ayrı kaba süzülür. Diğer tarafta nane ve pırasa ince ince doğranır, sarımsaklar ezilir. Mısır unu ve tuz ilave edilerek karıştırıcıdan geçirilen ısırgan, muhallebi kıvamına

getirilir. Tahta kaşıkla iyice karıştırılarak pişirilir. Eğer koyulaşırsa ayrı bir kaba süzölmüş sudan bir miktar ilave edilir. Tekrar karıştırılarak pişirilir. Doğranmış olan pırasa, nane, pul biber ve sarımsak yağda kavrulur, pişen ısırganın üzerine yakılır. Servis edilir.(KK 4)

2.8.1.2.7. Galdirik Kavurması

Fasulyeler kaynar su ile yıkanır. Birkaç dakika bekletilir. Bu şekilde bekleyen fasulyeler yumuşar. Sonrasında süzölür. Soğanlar küp küp doğranıp yağ ve salça ile kavrulur. Üzerine barbun ve kıyma fasulye ilave edilir. Küp küp doğranan patatesler de ilave edildikten sonra üzerine çıkacak kadar sıcak su ve tuz ilave edilir. Pul biber de koyulup pişirmeye bırakılır. Yarı piştikten sonra bulgur koyulur. Biraz daha pişmesi beklenir. Piştikten sonra servis edilir. (KK 3)

2.8.1.2.8. Melocan Kavurması

Görsel 22: Melocan Kavurması

Derin bir tencerede yarıya kadar doldurulan su kaynatılır. Melocan iyice seçildikten sonra kaynayan suya atılır. 10 dakika harlı ateşte kaynadıktan sonra ise ateşin altı kısılarak bir on dakika daha yavaş yavaş demlenmeye bırakılır. Delikli süzgeç yardımı ile kaynar sudan alınan melocanlar soğuk su altında şoklanır. İyice yıkandıktan sonra ince ince doğranır. Soğanlar ince ince kavrulduktan sonra, bir çay kaşığı tuz ile öldürölür. Sıvı yağ konulmuş diğer kapta kavrulur. Domatesler iyice rendelendikten sonra da soğanlarla birlikte pişmeye bırakılır. Beş on dakikalık pişmeden sonra melocanlar domates ve soğan karışımına ilave

edilerek iyice karıştırılır. Pişme kabının ortasına tereyağı da konularak iyice karıştırılır. Tencerenin kapağı sıkı sıkı kapatılarak en kısık ateşte en az yarım saat demlemeye bırakılır. (KK 3)

2.8.1.2.9. Perzü Kavurması

Görsel 23: Perzü Kavurması

Perzüler ılık su ile yıkanır. Sıcak suda haşlanıp üzerine pirinci dökülür. 15-20 dakika kadar haşlanır. Ocaktan indirilir ve biraz soğumaya bırakılır. Soğanlar ince ince doğranır, ayrı bir tencerede tuz, salça ve sıvı yağ ilave edilerek karıştırılır. Özleşmesi beklenir. (KK 2)

2.8.1.2.10. Kirmit (Tirmit)Kavurması

Görsel 24: Fındık Kirmidi (Fotoğraf Kaynağı: Fatsa Güneş Gazetesi)

Herhangi bir tencere tencere yarıya kadar doldurulup kaynatılır. Kirmitler yıkanır ve isteğe bağlı büyüklükte doğranır. Kaynamış suya limon suyu katılarak, tirmitler 20 dakika haşlanır. Haşlanan kirmitler süzgeç yardımı ile alınır. Soğuduğunda iyice sıkılarak, kağıt havlu üzerine alınır. Domatesin kabukları soyularak küp küp doğranır. Soğan ince ince doğranır ve bir çay kaşığı tuz ile öldürülür. Maydanozlar ayıklanır, yıkanır ve ince ince kıyılır. Sarımsaklar da ahşapla havanda bir çay kaşığı tuz ile ezilir. Yayvan bir tavada tereyağı eritilir. Soğanlar pembeleşinceye kadar kavrulur. Domatesler de eklenerek 5 dakika daha kavrulur. Tirmitler, bir çay kaşığı tuz, karabiber ve bir kaşık sirke ile birlikte kavrulmaya devam edilir. Ateşten indirildiğinde ise sarımsak eklenir. Maydanozlar bolca serpilir. Sonrasında servis edilir. (KK 1)

2.8.1.2.11. Fasulye Turşusu Kavurması

3-4 saat önceden suda bekletilmiş, tuzu çıkarılmış fasulye turşusu küçük küçük doğranır. Diğer yandan küçük küçük kıyılmış soğanlar rengini verinceye kadar kavrulur. İsteğe göre pul biber eklenir. Turşuyu da koyduktan sonra bir süre daha kavrulur ve artık yemek için hazırdır. (KK 4)

2.8.1.2.12. Fasulye Turşusu Diblesi

Turşular küçük doğranır. Soğanlar da isteğe bağlı büyüklükte doğranıp renkleri değişinceye kadar kavrulur. Üzerine pul biber ve turşular katılır.

Üzerinden pirinç ilave edilerek karıştırılır. Yarım çay bardağı su eklenerek kısık ateşte pişmeye bırakılır. Servis edilir. (KK 4)

2.8.1.2.13. Kurutulmuş Kabak Yoğurtlu

Kabaklar kendini hafif verene kadar haşlanıp süzülür. Pırasalar küçük küçük kıyılır ve kavrulur. Pul biber eklenir. Kavrulmuş pırasanın üzerine barbun fasulye, kabak ve tuz koyulur. Birkaç dakika hepsi birbiriyle özleşir ve yemek hazır olur. (KK 4)

2.8.1.2.14. Keşkek (Gendeme) Yemeği

Akşamdan ıslatılmış buğdaylar soğuk suyun içine atılır ve pişmeye bırakılır. Buğdaylar çatlayana kadar pişirilir. Arada dibi tutmasın diye karıştırılır. Tuzu ilave edilir ve bir süre daha pişirilir. Diğer yandan haşlanmış etler ufak parçalar halinde didiklenir. Buğdayların çatlayıp yumuşadığından emin olunca didiklenmiş etler ilave edilir. Tahta kaşıkla ezilerek karıştırılır. Altı kapanır. Tereyağı tavada kızdırılır. Keşkeğin üzerinde gezdirilip servis edilir. (KK 4)

2.8.1.2.15. Yahni

Orta boy doğranmış daha eti sıvı yağ ve tereyağı ile kavrulur. Et, suyunu salmaya başlayınca sirke ilave edilir ve bir kaşık salça ile biraz daha kavrulur. Tencerenin altı kısılır ve et karıştırılmaya devam edilir. Soyulmuş arpacık soğanlar ve orta büyüklükte doğranmış patatesler de ilave edilerek bir süre daha karıştırılıp kaynamış suyun da ilavesiyle yemek pişmeye bırakılır. İnmeye yakın tuz, karabiber ve pul biber katılır. Altı kapatılıp servi edilir. (KK 2)

2.8.1.2.16. Etlı Fırın Fasulye

Kurutulmuş fasulyeler ılık su ile yıkanır, doğranır. Diğer taraftan beyaz kuru fasulye haşlanır. Kuşbaşı et önceden pişirilir. Soğan kavrulur; üzerine et, salça, kurutulmuş fasulye ve haşlanmış kuru fasulye ilave edilir ve pişmeye bırakılır. Ateşten indirilmesine yakın bulgur da katılır. Bir süre daha pişirilir. Daha sonra servis edilir. (KK 2)

Görsel 25: Etlı Fırın Fasulye

2.8.1.2.17. Kıyılmış Fırın Fasulye (Gapçuk Börülce)

Fasulyeler ılık su ile yıkanır. Birkaç dakika bekletilir. Artık sıcak suda yumuşamış olan fasulyeler süzgeç ile süzülür. Soğanlar küp küp doğranıp yağ ve salça ile kavrulur. Üzerine barbun ve kıyma fasulye ilave edilir. Küp küp doğranan patatesler de ilave edildikten sonra üzerine çıkacak kadar sıcak su ve peşinden tuz katılır. Pul biber ilave edilip pişmeye bırakılır. Yeri piştikten sonra bulgur koyulur. Biraz daha pişmesi beklenir. Pişirme süresi yaklaşık 45 dakikadır. (KK 2)

2.8.1.2.18. Galdirik kavurması

Galdirikler önce tek tek yıkanır, başları kesilir. İsteğe bağlı büyüklükte kıyılır. Birkaç dakika daha haşlanır ve sonrasında süzgeç yardımı ile süzülür. Soğanlar ince ince doğranır ve rengi değişinceye kadar kavrulur. Soğanların üzerine galdirik ve tuz koyulur. İyice karıştırılır. İsteğe göre pul biber de katılır. (KK 2)

2.8.1.2.19. Yeşil domates turşusu kavurması

Soğanlar pembeleşinceye kadar kavrulup üzerine salça ve pul biber eklenir. Domates turşularını da üzerine koyduktan sonra yemek hazır olur. (KK 2)

2.8.1.3. Tatlılar

2.8.1.3.1. Balkabağı Tatlısı

Kabak yıkanıp ortadan kesilir. Fazlalık yerleri temizlenir. Derin tencerede, aldığı kadar su koyularak pişirilir. Kabukları alındıktan sonra kibrit büyüklüğünde doğranır. Bir su bardağı şeker ile karıştırılarak derin, büyük bir kaba yerleştirilir. En az bir saat bekletilir. Kalan şeker de kabakların üzerine serpidikten sonra 170 derece fırında bir saat pişirilir. Kendi halinde soğumaya bırakılır. Üzerine dövülmüş ceviz serpilir. (KK 10)

2.8.1.3.2. Ev Baklavası

Görsel 26: Ev Baklavası

Baklava hamuru yeterli yumuşaklığı alana kadar yoğrulur. Yarım saat dinlendirilir. Büyüklüğü isteğe bağlı olarak eşit şekilde yuvarlaklar yapılır. Birkaç hamuru küçük bardakların büyüklüğünde açıp, aralarına nişasta serpilir. Nişastalı küçük hamurlar üst üste koyulup büyük tepsi büyüklüğünde açılır. Kalan tüm hamurlar aynı şekilde tepsiye dizilir. Hamurların aralarına ve üzerine isteğe bağlı olarak çekilmiş fındık ya da ceviz koyulur. Hamur tepsiye dizildikten sonra “baklava kesimi” denilen şekilde kesilir ve üzerine eritilen yağ gezdirilir. Tepsi sıcak fırına atılır.

Bir tencerede şeker ve su kaynatılıp içerisine limon sıkılır. Bu karışım fırından çıkan baklavanın üzerine dökülür. (KK 19)

2.8.1.3.3. Un Helva

Görsel 27: Un Helvası

Teflon bir tavada un rengini verip kahverengi olana kadar kavrulur. Bu süreçte unun topaklanmaması için sürekli karıştırılır. Farklı bir tencerede eritilen yağ unun üzerine aktarılır. Un ve yağ güzelce karıştırılıp una şekil verilir. Biraz soğuduktan sonra un helvası hazır olur. (KK 25)

2.8.1.3.4. Fındıklı Kıvırtma Tatlısı (Kıvratma Tatlısı)

Hamuru baklavada olduğu gibi Seben boyunca hamur açılır. İki ya da üçe bölünür, içine daha önceden şekere bulanıp dövülen kavrulmuş fındık konulur. İnce oklava ile kıvrımları verilir. Tepsiye konulup, yağlanıp, fırına verilir. Hafif kavrulmuş bir hal aldığı anda alınır. İsteğe bağlı çay ve sıcak içeceklerin yanında kuru olarak ya da şerbet dökülerek sunulur. (KK 19)

2.8.1.4 Reçeller

2.8.1.4.1. Ayva Reçeli

Ayvalar yıkayıp soyulduktan sonra isteğe bağlı büyüklükte doğranır. Farklı bir tencerede yeteri kadar su kaynatılır. Doğranmış ayvalar suyun içine atılır ve birkaç dakika haşlanır. Haşlanan ayvalar süzgeçten geçirilir. Haşlanan ayvaların suyundan birkaç bardak alınır. Farklı bir tencereye toz şeker, ayva suyu ve su koyulur. Kaynamaya bırakılır. Ağdalanmaya başlayınca ayvalar içine katılır, kısık ateşte pembeleşinceye kadar kaynatmaya devam edilir. Ağdalanmaya başlayınca içine limon sıkılır. Kaynatmaya devam edilir. Reçelin kıvamını alıp almadığını anlamak için tahta bir kaşık reçelin balına batırılır, kaşığın ucu aşağı

gelecek şekilde tutulur, ucundan en son damlayan bal koyulaşmışsa reçel olmuş anlamına gelir. (KK 1)

2.8.1.4.2. Dağ Çileği Reçeli

Görsel 28: Dağ Çileği

Çilekler yıkayıp ayıklandıktan sonra içerisi yarıya kadar şeker ile dolu olan kabın içerisine koyulur. Bu karışımın içerisine kalan şeker de koyulur. Birkaç bardak daha su eklenerek kaynamaya bırakılır. Kaynamaya başlayınca içine limon sıkılır. Kaynatmaya devam edilir. Reçelin kıvamını alıp almadığını anlayabilmek için tahta bir kaşıkla reçelin balına batırılır, kaşığın ucu aşağı gelecek şekilde tutulur, ucundan en son damlayan bal koyulaşmışsa reçel olmuş anlamına gelir. (KK 1)

2.8.1.4.3. İncir Reçeli

İncirlerin kabukları soyulur. İncirler tencereye koyulup içerisine şeker ve su koyulur. İncirler macun kıvamına gelinceye kadar kaynatılır ve kıvamı alınca ocağın altı kısılır. 2-3 saat dinlenmeye bırakılır. Suyunu salan reçel tekrar kısık ateşte kaynamaya bırakılır. Ağdalanmaya başlayınca içine limon sıkılır ve isteğe bağlı defneyaprağı koyulur. Kaynatmaya devam edilir. Reçelin kıvamını alıp almadığını anlayabilmek için tahta bir kaşıkla reçelin balına batırılır, kaşığın ucu aşağı gelecek şekilde tutulur, ucundan en son damlayan bal koyulaşmışsa reçel olmuş anlamına gelir. (KK 1)

2.8.1.5. Pekmezler

2.8.1.5.1. Elma Pekmezi

Elmalar toplandıktan sonra kesilir ve kaynaması için büyük bir kazana konur. Altına ateş yakılır. Koyu bir kıvam aldığıında bez veya çuvalla süzölüp, tavaya konup yeniden kaynatma işlemine devam edilir. Pekmez kıvamına geldiğinde soğumaya alınır. Soğuyunca kaplara konulur. (KK 4)

2.8.1.5.2. Dut Pekmezi

Dutlar temizlenip bir tencereye alınır ve renkleri değışinceye kadar kaynatılır. Kazana aktarılan dutlar bir miktar suyla birlikte rengi değışene kadar kaynatılır. Renkleri değışen dutlar bir tülbent yardımıyla süzölüp farklı bir tencereye alınır. Dut şekerini suya bırakınca süzölür ve yine kaynatmaya devam edilir. Suyu koyulaştığında pekmez halini almış olur. (KK 3)

2.8.1.5.3. Mürdüm Eriği Pekmezi

Mürdüm erikleri doğranıp su ile kaynatılır. Koyu bir kıvam aldığıında bez veya çuvalla süzölüp, tavaya konup yeniden kaynatma işlemine devam edilir. Pekmez kıvamına geldiğinde soğumaya alınır. Soğuyunca kaplara konulur ve servis edilir. (KK 1)

2.8.1.6. Turşular

Görsel 29: Fasulye Turşusu (Fotoğraf Kaynağı: www.hayatkolay.com)

2.8.1.6.1. Fasulye Turşusu

Fasulyeler temizlenip haşlandıktan sonra bir süre dinlendirilir. Sonrasında fasulyeler bir kaba alındıktan sonra üzerine tuz, sirke, sarımsak ve su koyulup kabın ağzı çok sıkı bir şekilde kapatılır. (KK 1)

2.8.1.6.2. Galdirik Turşusu

Galdirikler temizlenip haşlandıktan sonra bir süre dinlendirilir. Sonrasında fasulyeler bir kaba alındıktan sonra üzerine tuz, sirke, sarımsak ve su koyulup kabın ağzı çok sıkı bir şekilde kapatılır. (KK 4)

2.8.1.6.3. Kelem (Lahana) Turşusu

Kelemler temizlenip haşlandıktan sonra bir süre dinlendirilir. Sonrasında fasulyeler bir kaba alındıktan sonra üzerine tuz, sirke, sarımsak ve su koyulup kabın ağzı çok sıkı bir şekilde kapatılır. (KK 1)

2.8.1.6.4. Pancar Turşusu

Pancarlar temizlenip haşlandıktan sonra bir süre dinlendirilir. Sonrasında fasulyeler bir kaba alındıktan sonra üzerine tuz, sirke, sarımsak ve su koyulup kabın ağzı çok sıkı bir şekilde kapatılır. (KK 1)

2.8.1.6.5. Salatalık Turşusu

Salatalıklar temizlenip haşlandıktan sonra bir süre dinlendirilir. Sonrasında fasulyeler bir kaba alındıktan sonra üzerine tuz, sirke, sarımsak ve su koyulup kabın ağzı çok sıkı kapatılır. (KK 4)

2.8.1.6.6. Taflan Turşusu

Taflanlar temizlenip haşlandıktan sonra bir süre dinlendirilir. Sonrasında fasulyeler bir kaba alındıktan sonra üzerine tuz, sirke, sarımsak ve su koyulup kabın ağzı çok sıkı bir şekilde kapatılır. (KK 1)

2.8.1.6.7. Pırasa Turşusu

Pırasalar temizlenip haşlandıktan sonra bir süre dinlendirilir. Sonrasında fasulyeler bir kaba alındıktan sonra üzerine tuz, sirke, sarımsak ve su koyulup kabın ağzı çok sıkı bir şekilde kapatılır. (KK 4)

2.8.1.6.8. Biber Turşusu

Biberler temizlenip haşlandıktan sonra bir süre dinlendirilir. Sonrasında fasulyeler bir kaba alındıktan sonra üzerine tuz, sirke, sarımsak ve su koyulup kabın ağzı çok sıkı bir şekilde kapatılır. (KK 1)

2.8.1.6.9. Üzüm Turşusu

Üzümler temizlenip haşlandıktan sonra bir süre dinlendirilir. Sonrasında fasulyeler bir kaba alındıktan sonra üzerine tuz, sirke, sarımsak ve su koyulup kabın ağzı çok sıkı kapatılır. (KK 1)

2.8.1.6.10. Perzü Kökü Turşusu

Perzü kökü temizlenip haşlandıktan sonra bir süre dinlendirilir. Sonrasında fasulyeler bir kaba alındıktan sonra üzerine tuz, sirke, sarımsak ve su koyulup kabın ağzı çok sıkı kapatılır. (KK 1)

2.8.1.7. Hamur İşi Ürünler

2.8.1.7.1. Su Böreği

Görsel 30: Su Böreği

Un geniş bir kaba koyulup, ortası çukur şeklinde açılır. İçerisine yumurtalar kırılır, tuz ve süt ilave edilir. Süt ve yumurta elle çırpılır, un dıştan içe doğru yoğrulur. Hamur kulak memesi kıvamına gelene kadar yoğrulmaya devam edilir. Yoğrulan hamur unlanmış tezgah üzerine alınır. Silindir şeklinde yuvarlanır. Mandalına büyüklüğünde yapılır. Orta kalınlıkta açılır. Açılan yufkalar bir bez üzerine serilir. 5 litre su genişçe bir tencerede kaynatılır. Kaynayan suya 1 yemek kaşığı tuz atılır. Ayrı bir kaptaki da soğuk su hazırlanır. İçine tuz atılır. Yufkalar kaynamış suya yavaşça batırılır. Yaklaşık 30 saniye haşlanır. Tahta kaşık yardımıyla süzgece alınır ve soğuk suya atılır. Süzgeç

yardımla sudan çıkartılır. Temiz bez üzerine koyulur. Yağlanmış yufkaya 4 kat yufka serilir. Her katına birer yemek kaşığı sıvı yağ sürülür. Üzerine maydanozlu peynir serpilir. Diğer 4 yufka da her katına birer yemek kaşığı sıvı yağ sürülerek serilir. Son olarak üzerinden sıvı gezdirilir. 180 derecede ısıtılmış fırında 35-40 dakika pişirilip servis edilir. (KK 3)

2.8.1.7.2. Kuru Yufka Böreği

Görsel 31: Yufka Açma

Genişçe bir kaba 1 litre su, 1 çay kaşığı tuz koyulur ve karıştırılır. Tavada tereyağı ve sıvı yağ eritilir. Tuzlu suya yufkalar teker teker ıslatılır. 4 yufka üst üste tavaya yerleştirilir. Üzerine ezilmiş beyaz peynir serpilir. Diğer 4 yufka da üzerine yerleştirilerek kısık ateşte alt üst kızartılır. Servis edilir. (KK 3)

2.8.1.7.3. Mısır Ekmeği

Görsel 32: Mısır Ekmeği

Un bir kaba elenir ve üzerine aldığı kadar tuz konur. Üzerine bir miktar tuz ilave edilir. Hafif sıcak suda yoğrulup tepsiye dizilir ve fırına verilir. Ekmeğin üzeri kızardığında arık hazırdır. (KK 3)

2.8.1.8. Sebzeler, Meyveler, Baharatlar ve Hayvansal Gıdalar

2.8.1.8.1. Yörede Yetiştirilen Sebzeler

Yörede yetişen sebzeler şunlardır:

- Börülce
- Pancar
- Nivik
- Perzü
- Sakarca
- Galdirik
- Isırgan
- Hoşkırın
- Melocan
- Pırasa
- Bostan (KK 4)

2.8.1.8.2. Yörede Yetiştirilen Meyveler

Yörede yetişen meyveler şunlardır:

- Akça Armut
- Fındık
- Kivi
- Trabzon Hurması
- Kara Üzüm
- Töngel
- Ceviz
- Erik
- Dağ çileği (KK 4)

2.8.1.8.3. Yörede Yetiştirilen Baharatlar

Yörede yetişen baharat bitkileri şunlardır:

- Kinzi
- Nane

- Kırmızı Biber (KK 1)

2.8.1.8.4. Yörede Yetişen Hayvansal Gıdalar

- Köy peyniri
- Süzme yoğurt
- Tereyağı
- Çökelik
- Kaymak
- Süt
- Yoğurt
- Köy yumurtası
- Bal (KK 1)

2.9. Oyunlar

Çocukların ve daha az ölçüde büyüklerin günlük geçim didinmelerinden ayırabildikleri boş zamanlarında herhangi bir üretim çabasını ya da başka çeşitten bir hizmeti zorunlu kılmadan, sadece eğlenme yolu ile dinlenmelerini sağlayan eylemlerdir. Bunlar: cirit, güreş, horoz dövüşü, saklambaç, bilye, topaç, aşık... vs.'dir. Kimi oyunlar oyuncunun vücut gücünün ve becerisini denemesini ve karşısındaki ile bu yönden yarışmasını, kimisi de taraflardan her birinin zeka üstünlüğü ile hasmını alt etmeye çabalamasını gerektirir. Başka bir kısım oyunlarda ise başarı veya başarısızlık, kazanma veya kaybetme, sadece kadere kalır: tek mi, çift mi? Yazı mı, tura mı?" oyunları gibi. Son bir kısım oyunda ise beklenen güzel şeyler yaratma, ahenkli hareketler başarıma gibi estetik duyguları okşama ya da şaka, alay, gülme, güldürme yolu ile eğlenme ve eğlendirmedir (Boratav, 1973, s. 232-233).

Çocuk oyunları son yıllar üzerine çok fazla araştırma yapılan alanlardan olmuştur. Bunun en önemli nedeni de çocuk oyunlarının daha mikro bir ölçekte incelemek gerekirse geleneksel çocuk oyunlarının çocuk gelişimine olan yararlı etkileridir. Aşağıda Çamaş ilçesinde sıkça oynanan oyunlara yer verilmiştir.

2.9.1. Çocuk Oyunları

Çocuk içerisinde yaşadığı toplumun bir bireyi, ait olduğu toplumun var olagelmiş ve olacak olan bütün değer yargıları, kültürü ve inanışlarının bir parçasıdır. Bu sosyal varlıklar ve değerler bütününe bir parçası olan çocuk da

toplumun diğer grupları gibi kendine has bir dünya kuracaktır. Bu dünyada elbette eğlence de yer alacaktır. Geleneksel anlamda çocukların tek eğlencesi ise çocuk oyunlarıdır (Çolak, 2009, s. 13-22).

Çocuklara özgü oyunlardan bir bölümünü büyükler, küçükler için oynarlar. Bunlar bir bakıma en basit şekli ile seyirlik oyunlardır. Seyircisi tek çocuk, aktörü onun yakınlarından bir büyüğü, annesi, babası, ablası. Öteki bir kısmı ise düpe düz çocuğun tek başına ya da arkadaşları ile yarattığı ve oynadığı oyunlardır (Boratav, 1973, s. 237).

2.9.1.1. Aç Kapıyı Bezirgân Başı Oyunu

İki genç kollarını yukarıya kaldırır ve karşılıklı olarak el ele tutuşurlar. Kalan tüm oyuncular kollardan yapılmış çatının altından geçer. Tüm oyuncuların birer adı olur. Bu isimler meyvelerden ya da sebzelerden seçilebilir. Çatıdan geçen oyuncu seçtiği takımı söyler. Böylece takımların son hali belli olur. (KK 22)

2.9.1.2. Kartal Oyunu

Oyun 1'den 21'e kadar sayılarak başlar. Son rakam kimde kalırsa o kişi ebe olur ve diğer oyuncuları kovalamaya başlar. Diğer oyuncular yanmamak için zor kaldığı durumlarda "kartal" diyerek donuk bir şekilde diğer oyuncuların onu çözmesini bekler. Donan oyuncu hareket etmemelidir. Çözülebilmesi için diğer oyuncuların donan oyuncunun her iki kolunun altından ayrı ayrı geçmesi gerekir. Aksi takdirde çözülme gerçekleşmez. (KK 20)

2.9.1.3. Kayış Saklama Oyunu

Ebe diğer oyuncular arkası dönükken kayışı saklar. Sonrasında arkadaşlarına haber verir ve diğerler oyuncular kayışı bulmaya çalışırlar. Kayış ilk kimin eline geçerse daha öncesinde belirlenmiş olan toplanma alanına gelene kadar diğer oyunculara vurabilir. (KK 22)

2.9.1.4. Yerden Yüksek Oyunu

Ebe sesli olarak diğer oyuncularla belirlediği rakama kadar sayı sayar. Bu sırada diğer oyuncular hızla yerden yüksek bir yer bulmaya çalışırlar. Bulamayan olursa ebe onlara dokunur ve o oyuncuyu ebe yapar. Herkes yüksek bir yer bulmuşsa oyuncuların yer değiştirdiği sırada ebelemeye çalışır. Eliyle ya da ayağıyla dokunması yeterlidir. (KK 22)

2.9.1.5. Asker Oyunu

Oyun alanı olarak bir daire çizilir ve oyuncular bu dairede sıralanırlar. Ebe oyuncuların ortasında durur. Oyuncular elleri alınlarında tutarak gayet ciddi bir şekilde beklerler. Ebe herhangi bir oyuncuya arkasını döndüğünde o oyuncu ebenin başına dokunabilir. Ebe bu hareketi görürse ebeliği biter ve o oyuncu diğer kişi ise ebe olur. (KK 22)

2.9.1.6. Birdirbir Oyunu

Kalabalık guruplarla oynanan bir oyundur. Guruplar eşit şekilde bölünür. İlk gurup yan yana sıra sıra dizilir ve ellerini dizlerine götürür. Diğer gurup eğilen kişilerin sırtından tek tek atlar. Oyun diğer gurubun eğilmesiyle son bulur. (KK 1)

2.9.1.7. Geroyla Yürüme Oyunu

Bu oyunda oyunculara en az boyları kadar olan büyüklükte bir değnek gerekir. Oyuncular bu değnekleri bacaklarının arasından geçirir. Önceden belirlenen yere kadar oyuncular koşar adımlarla ulaşmaya çalışır. İlk ulaşan oyuncu oyunu kazanır. (KK 20)

2.9.1.8. Simit Oyunu

Ebe olarak seçilen katılımcı “simit” diye bağırarak kaçır. Diğer katılımcılar onun peşinden koşar. Sesi kesilip simit demeyi bıraktığında diğer katılımcılar ona vurur. Katılımcı dayak yiyerek başladığı noktaya dönmeye çalışır. Başladığı noktaya geldiğinden katılımcılar artık ebeye vuramaz. (KK 22)

2.9.1.9. Sek Sek Oyunu

Tebeşirle yere istenilen kutucuk miktarı kadar kutucuk çizilir. Yassı bir taş birinci kutuya atılır ve katılımcı bu taşı tek ayak üstünde sekerek ayağıyla bir sonraki kutucuğa çizgilere gelmeyecek şekilde götürür. Son kutuyu da geçip taşı bu şekilde çıkarttığından oyunu kazanır.(KK 1)

2.9.1.10. Köşe Kapma Oyunu

Bu oyun için köşeleri olan bir alan gerekir oyuncular bir köşeye geçer ortada bir katılımcı kalır. Köşelerdeki katılımcılar birbirleriyle yer değiştirirler. Ancak bu değişim sırasında ortadaki ebe onlardan birini yakalarsa ebe yakalanan katılımcı olur. (KK 22)

2.9.1.11. Körebe Oyunu

Ebenin gözü bir bezle kapatılır sonra ne tarafa döndüğünü bilememesi için birkaç kez kendi etrafında döndürülür. Diğ r katılımcılar sessizce ebeden çok uzaklaşmadan belli bir mesafeye kadar kaçarlar. Ebe onları yakalamaya çalışır. (KK 1)

2.9.1.12. Dokuz Aylık Oyunu

Katılımcılar topu sektirerek ebeyi seçer. Sayı olarak düşük top sektiren katılımcı kaleye geçer. Katılımcılar kaleye gol atmaya çalışır. Dokuz gol atıldığından kaleci oyundan çıkar en az gol atan kişi kaleye geçer. Eğer kaledeki katılımcı topu havadayken tutarsa topa vuran katılımcı kaleye geçer. (KK 22)

2.9.1.13. Evcilik Oyunu

Katılımcılar yalnız kız, yalnız erkek, kız ve erkek şeklinde her cinsiyetten olabilir. Evde bulunan bölümler oyunda hazırlanır. Katılımcılar aile hayatı yaşar. Doğada bulunan her türlü artık malzeme oyun için bir oyuncak olabilir. (KK 1)

2.9.1.14. İstop Oyunu

Öncelikle katılımcılar arasından ebe seçimi sayışarak yapılır. Sonra bu ebe katılımcılardan birinin adını söyleyerek topu atabildiği kadar yükseğe atar. İsmi söylenen katılımcı topu yere düşmeden tutmaya çalışır. Tutamazsa yanar. Topu havada tutarsa “istop” der ve başka birinin ismini söyleyerek o da topu havaya fırlatır. İstop oyunu böyle sürüp gider (KK 1)

2.9.1.15. İp Atlama Oyunu

İki kişi ipi tutar ve ortada bulunan katılımcı ipin üstünden atlar. Oyun gittikçe zorlaşır. Ayaklarda başlayan ve yavaş yavaş çevrilen ip zaman geçtikçe hızlı çevrilmeye başlar. İpe takılan katılımcı oyun dışında kalır. (KK 1)

2.9.1.16. Yakan Top Oyunu

Öncelikle bir ebe seçilir. İki katılımcı karşılıklı durur. Ortada bir ebe olur ve iki kişi karşılıklı olarak topu atarak ortadaki katılımcıyı vurmaya çalışır. Vurulan oyundan çıkar. Ortadaki katılımcı eğer topu havada tutarsa ebelikten çıkar. (KK 1)

2.9.1.17. Çatlak Patlak Oyunu

Bir yuvarlak oluşturan katılımcılar ellerini sağdaki arkadaşının ellerinin üstlerine soldaki arkadaşlarının da ellerinin altlarına koyup aşağıdaki tekerlemeyi söylemeye başlarlar:

Çatlak patlak
Yusyuvarkak
Kremalı börek
Sütlü çörek
Çek dostum çek
Arabani yoldan çek
Çekçek amca
Burnu kanca
Al sana bir tabanca
Tabancada kaç kurşun var
İçi dolu on kurşun var

Tekerleme bittikten sonra ona kadar sayılır. Dokuz sayısı kime gelirse on kişi on dediği sırada kendinden sonraki kişinin eline vurur. Sonraki kişi elini çekemez ve eline vurulursa oyunu kaybetmiş olur. (KK 22)

2.9.1.18. İsim-Cisim Oyunu

Bir kağıt alınır ve üstten aşağıya doğru çizgilerle ayrılır. İsim, cisim, bitki, hayvan, şehir kategorileri oluşturulur. Bir kişi “A” harfini sesli söyleyerek saymaya başlar, katılımcılardan biri dur dediğinde hangi harfte ise o harfle oyuna başlanır ve o harfle başlayan sözcükler ilgili boşluklara yazılır. Her sözcük için puan verilir. Oyun sonunda en çok puan toplayan oyunu kazanır. (KK 1)

2.9.1.19. Uzun Eşek Oyunu

Oyun iki takım halinde oynanır. Bir kişi sert bir yere yaslanır diğer oyuncular onun bacak arasından başlayarak bacaklarından tutup arka arkaya dizilirler. Diğer takımın oyuncuları tek tek eğilen takımın üzerine atlar bu sırada takımdan biri düşerse ya da eğilen takımdan biri dayanamayıp çökerse oyunu diğer takım kazanır. Tüm oyuncular atladıktan sonra üstteki takımdan biri “Bu kaç?” diye bağırarak bir eliyle bir rakamı işaret eder. Eğer alttaki takım bu sayıyı bilirse alttaki takım kazanır, bilemezse üstteki takım oyunu alır. (KK 7)

2.9.1.20. Saklambaç Oyunu

Öncelikle oyuncular arasından bir ebe seçmek için şu sayışma yapılır. Her hece bir katılımcıyı göstererek sayılır. Sayışmanın son sözcüğü kimde biterse ebe seçilir. Örnek bir sayışma şöyledir;

“Üşüdüm, üşüdüm

Daldan elma düşürdüm,

Elmamı yediler,

Bana cüce dediler,

Cücelikten çıktım,

Beyoğlu'na gittim,

Beyoğlu hasta

Çorbası tasta,

Ayşecik,

Cik cik cik,

Fatmacık,

Cık, cık, cık

Sen bu oyundan

Çık. ”

Sayışmadan çıkan kişi koluyla gözlerini kapatıp belirlenen sayıya kadar sesli olarak saymaya başlar. Son sayıya kadar tüm katılımcılar farklı yerlere saklanır. Sayma bittiğinde ebe katılımcıları aramaya başlar. Ebe birini gördüğünde saydığı yere gidip eliyle vurarak yüksek sesle ismini söyler ebelik yakalanan kişiye geçer. Eğer ebe gördüğü kişinin ismini hatalı söylerse “Kazan çömlek patladı” denir ve ebe olarak kalır, tekrar saymaya başlar. (KK 1)

2.9.1.21. Kulak Oyunu

İlk çocuk ikincinin kulağını eliyle kapatıp diğer çocukların duyamayacağı şekilde bir sözcük fısıldar. İkinci çocuk diğerine o da diğerine şeklinde devam eder. Son çocuk sözcüğü herkesin duyacağı şekilde söylediğinden yanlışa oyundan çıkar. Doğru ise oyunu kazanır. (KK 1)

2.9.1.22. Topaç Oyunu

Top şekline getirilmiş bir ahşap parçası ipe çevrilir. Yere bir yuvarlak çizilir. Topaçlar yuvarlağın içine bırakılır. Topacı duran veya yuvarlaktan çıkan oyunun dışında kalırken, en son duran oyunu alır. (KK 9)

2.9.1.23. Bilye (Misket) Oyunu

Toprak 3-5 cm derinliğinde oyulur. Bilyeler bu delikten biraz daha ileriye konur. Birer bilyeyi işaret ve baş parmakları arasına sıkıştıran katılımcılar sırayla dizilen bilyeleri oyuğa düşmeden vurmaya çalışır. Bilyeye vurup düşürmeden oyuğu geçiren katılımcılar vurdukları bilyeleri alır. Bütün bilyeleri alan bir kişi olursa diğer oyuncuları oyunun tanımıyla “kellemiş” olur. (KK 9)

2.9.1.24. Üç Taş Oyunu

Kağıda eşit kenarlı bir dörtgen çizilir. Bir dik bir de paralel çizgi ile kesilir. Böylece 9 nokta oluşur. Farklı renkte üçer taş belli noktalara konur. Daha sonra oyuncular hamle yaparak aynı renk taşları bir çizgi üzerinden toplamaya çalışır. Üç aynı renk taşı aynı çizgiye getiren ilk oyuncu oyunu alır. (KK 9)

2.9.1.25. Yağ Satarım, Bal Satarım Oyunu

Oyuna katılanlar dizlerini kırıp oturarak bir yuvarlak oluştururlar. Oyuna katılanlardan biri ebe olarak seçilir. Ebe yarışmacıların arkasında iki ayağıyla zıplayarak oyuna özgü şu şarkıyı söyler:

“Yağ satarım bal satarım,
Ustam öldü ben satarım,
Ustamın kürkü sarıdır,
Satsam on beş liradır,
Zambak, zumbak,
Dön arkana iyi bak.”

Bu sırada elinde bir bez ya da çaput vardır. Ebe oturanlar anlamadan birinin arkasına bezi bırakır. Bu arada arkasına bez bıraktığı kişi bunu anlarsa kalkıp ebeyi yakalamak hamle yapar. Bu arada ebe bez elindeki kişinin yerine ona yakalanmadan gidip çökerse elinde bez olan kişi bu kez ebe olur. Oyun böylece devam eder. (KK 9)

2.9.1.26. Çuval Yarışı

Ayaklarından bellerine kadar çuvalın içine giren yarışmacılar işaretle birlikte yarışa başlar. Başlangıç ve bitiş noktaları belli olan oyunda bitiş noktasına bu şekilde en hızlı ulaşan yarışmacı oyunu kazanır. (KK 9)

2.9.1.27. Kaşıkla Yumurta Taşıma

Ağız ve dişleriyle kaşığa koyulan yumurtayı kırmadan, düşürmeden bir noktadan başka bir noktaya taşıma oyunudur. Oyunu zorlaştırmak için uzun bir menzil belirlenir. Ağızdaki kaşıқта bulunan yumurtayı en hızlı şekilde düşürmeden taşıyan kişi oyunu kazanır. (KK 9)

2.9.3. Halk Oyunları

Halk oyunları çok eski devirlere dayanmaktadır. İnsanoğlu doğadan etkilendiği öğeleri yaşam tarzlarına katmış, vakit geçirmek için topluluk içerisinde sergiledikleri gösterilere de yansıtılmıştır. İkel av törenlerinde sergilenmeye başlayan oyun doğadaki etkileşimlerle hayat bulmuş, sonraları doğum ve evlenme törenlerinde de uygulanmaya başlamıştır (Çakır, 1987, s. 76).

2.9.3.1. Çiftetelli

Ülkemizin hemen her yerinde oynanan çiftetelli oyunu Çamaş yöresindeki düğünlerin ve eğlencelerin de olmazsa olmazlarından. Karadeniz insanının hareketli yapısıyla bütünleşen bu oyun Çamaş yöresinde iç bölgelerdeki aksine daha hızlı şekillerde oynanmaktadır. (KK 22)

2.9. Toplumsal İlişkiler

2.9.1. Dayanışma ve Yardımlaşma

2.9.1.1. İmece Usulü

Görsel 33: İmece Fındık Hasadı (Fotoğrafın Kaynağı: <https://www.samsungazetesi.com/genel/findikta-aile-dayanismasi-imece-h801534.html>)

Köylerde imece işleri hızlandırmak ve hasat dönemi ürünlerin bahçede kalmasını ve ziyan verilmesini engellemek adına çok sık başvurulan bir yöntemdir. Genellik fındık hasadı mevsiminde ve mısır toplanma dönemlerinden daha çok görülür. Çamaş yöresi köylerinde imece usulü “keşik” adı verilen bir mantıkla yapılır. Keşik, bir kişi komşu ya da akrabasına kaç kişiyle kaç gün yevmiye yaptıysa akraba ve komşuları da o kişiye eşit yevmiye miktarında yardım eder, onun bahçesinde çalışır. Fındık bahçeleme, fındık hasadı, kurutma sırasında harman işleri, mısır ekimi, mısır biçme gibi toplu yapılması gereken işler genellikle Çamaş yöresinde imece usulüyle yapılır. Yine pekmez kaynatma, yufka açma, odun yapma gibi kış hazırlıkları da imece usulüyle hızlıca yapılır. Atalarımızın “Bir elin nesi var, iki elin sesi var.” atasözü imece usulünü en iyi anlatan sözlerden biridir. İmece usulünün bir diğer faydası da insanlar arasındaki bağların güçlenmesi, sosyalleşme olarak gösterilebilir. (KK 5)

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Dünyada halkbilimi araştırmacılarının öncelikli görevi yaşayan kültürel mirası derleyip kayıt altına alarak yok olmadan kayıt altına almak olmalıdır. Son yüzyılda teknolojik gelişmelerle birlikte kültür miraslarının yaşam alanlarının gittikçe azaldığı, bu sebeple de konunun önem verilmesi gereken bir hassasiyete sahip olduğu görülmektedir. Halkbilimi konusunda Avrupa ve Amerika'nın oldukça gerisinde kalan ülkemizde halkbilimi çalışmaları daha büyük bir ivedilik ve pek tabii önem arz etmektedir. Bugün ülkemizde akademinin farklı düzeylerinde Halkbilimi ile ilgili araştırmalar yapılmış, güçlenerek ve önemsenerek de devam etmektedir. Bu çalışmalara ve yaşayan kültürel mirasa bir katkı olarak bu çalışmada da Ordu ili Çamaş ilçesi halk kültürü açısından incelenmiştir.

Gelişen teknoloji ile birlikte artık günümüzde kültürel mirasın aktarımı oldukça zor hale gelmiştir. Bu kültür öğelerinin yok olmadan kayıt altına alınması ve gelecek nesillere aktarımı çok önem arz eden bir işidir. Çamaş ilçesinde derleme çalışması bu konunun önemine de bağlı olarak hassasiyetle yapılmış, toplanan veriler herhangi bir kayıp yaşanmaması açısından özenle yazıya aktarılmıştır. Bu süreç bölgenin incelenmesi ile başlamış, kişilerle görüşmeler ve günlük hayatın bir parçası olarak gözlemlerle devam etmiştir. Sonunda toplanan ve kayda alınan tüm veriler bilgisayar ortamında işlenmiştir.

Çamaş yöresi 1455 tarihinden önce bu bölgeye yerleşen Mehmed Çamaş Bey tarafından fethedilmiştir. Mehmed Çamaş Bey soyundan gelen Hacı Alizadeler bugünkü isimleriyle, soyadı kanunundan sonra aldıkları Çamaş soyadıyla Çamaş ailesi beş asra yakın zaman Çamaş yöresini idare etmiştir. Bu süreçte bölgenin Türkleşmesi adına çalışan Çamaş ailesi aynı zamanda Osmanlı devletinin ilk dönemlerinde Tımar beyliği yaparak Osmanlı ordusuna asker yetiştirmiş, padişaha bağlılıklarını her zaman göstermişlerdir. Sonraki dönemlerde İltizam sistemine bağlı olarak bazı değişimler yaşanan Osmanlı'da yine halkı üretime teşvik etmişler, Osmanlı devleti adına halktan aşar vergisi toplamışlar bu verginin merkezî hükümete ulaşmasını sağlamışlardır. 19. yüzyıla ait Osmanlı Arşivi kayıtlarında Hacı Alizade Abdullah Bey ve Hacı Alizade Osman Ağa'nın Çamaş kazası aşar mültezimi olduğu bilgisini görmekteyiz. Bu süreçlerde hep halkla birlikte olan Çamaş Ağaları halkın üzerinde de bir ağalık kültürü oluşturmuşlardır. Çamaş ilçesi Ordu'nun diğer ilçelerinden bu farkla ayrılır.

Çamaş ilçesinde diğer ilçelerin aksine güçlü bir ağalık sistemi ve sisteme dahil köylüler vardır. Bu nedenle Çamaş ilçesi eski Türk beylik sistemini 20. yüzyılın ortalarına kadar Çamaş yöresinde yaşatmıştır. Bu da Türk kültürünün Ordu yöresinde en iyi muhafaza edildiği bölgenin Çamaş ilçesi olduğunu bize ispat eder niteliktedir.

Çamaş ilçesinde ağalar ve köylüler olmak üzere iki toplum sınıfı oluşmuştur. Bu sınıflaşmanın da sosyal hayata ciddi yansımaları vardır. Örneğin ağa çocukları ağa çocuklarıyla evlendirilir, köylüye kız verilmez ya da köylüden kız alınmaz. Bu durum yörede son yirmi yıla kadar bile oldukça yaygın olarak görülmektedir. 1950 öncesi nesilde Çamaş ailesinin gelinlerinin çoğunun kızlık soyadı da Çamaş'tır. Bu durumun pek tabii yakın akraba evliliklerine ve buna bağlı olarak bazı sağlık problemlerine de yol açtığı görülmektedir. Sosyal hayatta ağalar belli bir bölgeye hükmeder, köylüler ağaların arazilerinde çalışır, kendi geçimlerini sağlarlardı. Ağalar genelde konaklarda oturur (Örn. Cevat Bey Konağı, İsmail Bey Konağı, Ali Efendi Konağı, Abdullah Bey Konağı, Ahmet Ağa Konağı, Süleyman Efendi Konağı. Bu konaklar arasında 1939 depreminden sonra yalnızca Cevat Bey konağı ayakta kalabilmiştir.) Konakta genellikle öksüz, yetim ve kimsesizlerden seçilen gençler çalıştırılırdı. Konak içindeki hizmetkârlar bağ, bahçe işlerine gitmez, yalnızca konak içinde çamaşır, bulaşık, yemek, temizlik, yardımcılık, çocuk bakıcılığı gibi işler yaparlardı.

Çamaş ilçesinin kültürü de işte bu ağalık sistemi içinde şekillenmiş. Eski Türk beyliklerinin Anadolu coğrafyasındaki bir kolu, devamı olarak bu kültür 20. yüzyılın ortalarına kadar sürdürülmüştür. 1950 sonrasında toprak reformuyla birlikte köylü toprak sahibi olabilmiş, ağalardan aldıkları imzalarla topraklarının tapusunu alabilmişlerdir. Kaynak kişilerin anlattıklarına göre:

Kestane yokuşu, Kemalpaşa gibi Çamaş'ın dağ köylerinde yaşayan bir köylünün arazisinin tapusu Hisarbey köyünde yaşayan bir ağanın ya da Sakargeriş'te bir köylünün arsası da Topul mevkiinde yaşayan bir ağanın üzerindedir. (KK 1)

Kestane yokuşu ile Hisarbey, Topul ile Sakargeriş arasında o dönem için oldukça engebeli, neredeyse bir gün sürebilecek bir yol olduğu varsayıldığında Çamaş yöresinde ağalığın etki ettiği alanın genişliğini ve ağaların hükmettiği toprakların boyutunu anlamak daha kolay olacaktır.

İşte tüm bu bilgilerden yola çıkacak olursak Çamaş yöresi Karadeniz bölgesinde bilhassa da Ordu ilinde eski Türk geleneklerinin en güçlü yaşadığı yörelerden biridir. Bunda güçlü ağaların topraklarına başka kültür ve etnik gruptan kişileri sokmaması, yöreye yüzyıllar önce yerleşmiş Türk nüfusunu muhafaza etmesi önemli bir etkidir. Çamaş yöresi bu özellikleriyle Ordu ilinde eski geleneklerin hatta Orta Asya Türk geleneklerinin yakın zamana kadar yoğun yaşandığı bugün de yine bu kültürel mirası muhafaza eden bir bölgedir. Kültürel kimliği bozulmamış, kültür kodları açısından da zengin bir coğrafyadır.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Ömer Asım (1993), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. 7. Baskı, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Artun, E. (2013). *Türk Halkbilimi*. Gözden Geçirilmiş/Genişletilmiş Dokuzuncu Baskı. Adana: Karahan Kitabevi.
- Asil, E. (1989). *Halk Hekimliği ve Eczacılık Araştırmalarında Metodoloji*. Türk Halk Hekimliği Sempozyumu Bildirileri. Millî Folklor Araştırma Dairesi. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Başgöz, İ. (1992) *Sibirya'dan Bir Masal Anası*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Başgöz, İ.; Tietze, A. (1999), *Türk Halkının Bilmeceleri (THB)*. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Bayhan, A. (2017). *Bir Geç Osmanlı Sivil Mimarlık Örneği: Çamaş Cevat Bey Konağı*. XX. Uluslararası Eski Çağ Tarihi Sempozyumu Bildirileri. Sakarya
- Bayraktar, F. (2004). *Kastamonu Yöresi Deyim ve Mânileri*. İzmir: Kitabevi Yayınları.
- Başçetinçelik, A. (2009). *Adana Halk Kültüründe Doğum-Evlenme- Ölüm*. Adana: Altın Koza Yayınları.
- Boratav, P. N. (1969). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı Birinci Baskı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Boratav, P. N. (1973). *100 Soruda Türk Folkloru İkinci Baskı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Boratav, P. N. (1984). *100 Soruda Türk Folkloru*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Boratav, P. N. (1997). *100 Soruda Türk Folkloru (İnanışlar, Töre ve Törenler, Oyunlar)*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Çakır, A. (1987). *Türk Halk Oyunlarında Hayvan Motifleri Üzerine Bir Atlas Denemesi*. 3. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri. C.3, Halk Müziği, Ankara: Oyun, Tiyatro, Eğlence, Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları. Ankara.
- Çolak, F. (2009). *Geleneksel Kayseri Çocuk Oyunları ve Halkbilimsel İncelemesi*. Konya: Kömen Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2012). *Halk Bilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2012). *Halk Edebiyatına Giriş - 1*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2013). *Halk Edebiyatına Giriş - 2*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Coşar, M. (2003). Trabzon'da Kullanılan Lakaplar Üzerine Bir Derleme-Değerlendirme. Ankara: TDAY-Belleten, 1999/I-II

- Dağlı, A. & Özdemir, C.(2015). Halk Şairlerinin Diliyle Deyimler. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili Ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 4 (8), 101-110.
- Demirbaş, M. (2017). Türkiye Türkçesi Ağızlarında Seslenme Sözcükleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6 (4), 2154-2181.
- Doğan, M. (1996). *Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Bahar Yayınları.
- Durdu, A., Durdu, B. (1997). “Geçmişten Günümüze Ölüm Âdetleri ve Kemaliye Köyü’nde Ölüm”, Türk Halk Kültürü Araştırmaları. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Duymaz, A. (2000), “Sihir Şiirlerinin Bir Türü Olarak Alkışlar”, *Milli Folklor*, 6 (45), 15-21.
- Duymaz, A. (2005), “Azerbaycan Tekerlemeleri (Sanamaları) Üzerine Mukayeseli Bir Değerlendirme”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 5 (1), 37-46.
- Elçin, Ş. (1986). *Halk Edebiyatına Giriş. Gözden Geçirilmiş İlaveli Baskı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Erden, A. (1998). *Anadolu Giysi Kültürü*. Ankara: Dumat Ofset.
- Ekici, M. (2004). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Gökbel, A. (1997). *İnanç ve Âdetleriyle Yahyalı’da Varsak Türkmenleri*. Kayseri: Yahyalı Kaymakamlığı Yayınları.
- Güney, E. C. (1971). *Folklor ve Halk Edebiyatı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Kılıç, L. A. (2012). *Tarihî Süreç İçinde Tımar Sistemi: Ordu Yöresi (1455-1839)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Oğuz, M. Ö. (2004). *Araştırmaların Tarihi, Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ögel, B. (1982). “Türk Mutfağının Gelişmesi ve Türk Tarihi Gelenekleri”. *Türk Mutfağı Sempozyumu Bildirileri*. Ankara: Kültür Turizm Bakanlığı Araştırma Dairesi Yayınları, 15–18
- Örnek, S. V. (2000). *Türk Halk Bilimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (1987). *Halk Edebiyatı Kavramı Üzerine*. III. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri, Eskişehir.
- Sakaoğlu, S. (2007). *Masal Araştırmaları (3. Baskı)*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Saydam, A. (2005). Trabzon’un İdarî Yapısı ve Yenileşme Zarureti (1793–1851). *OTAM-Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 18, 288-321.
- Tan, N. (1997). *Folklor (Halkbilimi) Genel Bilgiler*. İstanbul: Artmedia.

Yediyıldız, B. (2000). *Ordu Tarihinden İzler*. İstanbul: Fast Yayıncılık.

Yediyıldız, B. (2018). *Ordu Tarihinden İzler*. Ordu: Ordu Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.

Yıldırım, D. (1999), *Türk Edebiyatında Bektaşî Fıkraları*. Ankara: Akçağ Yayınları.

ONLINE KAYNAKLAR

<http://www.ordukulturturizm.gov.tr>

<https://tr.climate-data.org/location>

<http://www.camaz.gov.tr>

<http://camaz.meb.gov.tr>

<http://www.camaz.bel.tr>

<http://www.camazilesi.org>

<http://www.samsungazetesi.com>

<http://www.gunesgazetesi.net>

<http://www.hayatkolay.com>

<https://www.samsungazetesi.com>

EKLER

Ek 1. Kaynak Kişi Listesi

<u>Sıra No</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>Yaşı</u>	<u>Mesleği</u>	<u>Tahsili</u>	<u>Mahallesi</u>
KK 1	Candeğer ÇAMAŞ	78	Ev Hanımı	Ortaokul	Hisarbey
KK 2	Meliha ÇAMAŞ	76	Ev Hanımı	Tahsili yok	Hisarbey
KK 3	Fatma PERKANAT	74	Ev Hanımı	Tahsili yok	Hisarbey
KK 4	Maviş ARSLAN	76	Ev Hanımı	Tahsili yok	Hisarbey
KK 5	Nazım ARSLAN	78	Çiftçi	Tahsili yok	Hisarbey
KK 6	Ömer ARSLAN	92	Çiftçi	Tahsili yok	Hisarbey
KK 7	Azmi ÖZTÜRK	65	Ev Hanımı	İlkokul	Hisarbey
KK 8	Nazmi ÖZTÜRK	62	Ev Hanımı	İlkokul	Hisarbey
KK 9	Yalçın BÖLÜKBAŞ	45	Esnaf	Lise	Çavuşbaşı
KK 10	Pakize ÖZCAN	92	Ev Hanımı	İlkokul	Sakargerisi
KK 11	Namık ÇAMAŞ	83	Çiftçi	İlkokul	Edirli
KK 12	A. Saim ÇAMAŞ	81	Esnaf	Ortaokul	Söken
KK 13	Cevat ÇAMAŞ	92	Esnaf	İlkokul	Örmeli
KK 14	Güllü ÖZTÜRK	93	Ev Hanımı	İlkokul	Hisarbey
KK 15	Haydar KIZILKAYA	31	Öğretmen	Üniversite	Hisarbey
KK 16	Nezaket ÇAMAŞ	96	Şoför, Çiftçi	Lise	Hisarbey
KK 17	Aydın GEDİK	71	Çiftçi	İlkokul	Akköy
KK 18	Nesime GEDİK	94	Ev Hanımı	Tahsili yok	Akköy
KK 19	Nurcan ÇAMAŞ	42	Ev Hanımı	Lise	Danışman
KK 20	Cemal ÇAMAŞ	48	Şoför, Çiftçi	Ortaokul	Hisarbey
KK 21	Yaşar GÜNEŞ	78	Esnaf	İlkokul	Örmeli
KK 22	Kadir YILMAZ	35	Esnaf	Lise	Budak
KK 23	Ayşe YEŞİLTAŞ	60	Ev Hanımı	İlkokul	Hisarbey
KK 24	Hilmi GÜNEŞ	75	Çiftçi	İlkokul	Örmeli
KK 25	Tevhide GÜNEŞ	73	Ev Hanımı	İlkokul	Örmeli
KK 26	Refika KIZILKAYA	56	Ev Hanımı	Lise	Hisarbey
KK 27	Reşat ÇAMAŞ	74	Emekli	Lise	Akpınar
KK 28	Muteber ÇAMAŞ	74	Ev Hanımı	Ortaokul	Akpınar
KK 29	Fuat ÇAMAŞ	82	Şoför	Ortaokul	Örmeli
KK 30	Sevcan ÇAMAŞ	78	Ev Hanımı	Ortaokul	Örmeli
KK 31	Namık ÇAMAŞ	82	Terzi	Ortaokul	Edirli
KK 32	Semiha ÇAMAŞ	80	Ev Hanımı	İlkokul	Edirli

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı-Soyadı	Haydar Cumhur KIZILKAYA
Doğum Yeri-Tarihi	Fatsa - 1988
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Ordu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Yüksek Lisans	Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Halk Edebiyatı
Bildiği Yabancı Diller (varsa)	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri (varsa)	<ul style="list-style-type: none">- Gelenekten Dijitale Çocuk ve Oyun Çalıştayı-2019, Kastamonu Üniversitesi, Davetli Konuşmacı- Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, Editör Yardımcısı, Editör Kurulu Üyesi- Çamaş Ailesi Tanıtma ve Birlik Platformu, Tarih Forumu-2015, Fatsa, Konuşmacı
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Halkbilimi Araştırmaları Derneği
İletişim	
E-Posta Adresi	haydarcumhur@gmail.com
Tarih	28.11.2019